

శ్రీ గురుభ్యో నమః హరిః ఓమ్.

కృష్ణ యజుర్వేదీయ మగు

తేజో బిందూపనిషత్తు

ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

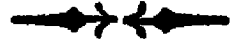
వారిచే బ్రకటితము.

1935.

All Rights Reserved.

తేజోబిందుపనిషత్తుయొక్క

విషయసూచిక.

విషయము.

పుట.

పూర్వశాంతిపాఠము

...

1

ప్రథమాధ్యాయము.

నిర్విశేషతేజోబిందుస్వరూపము

...

2

దీక్షాశ్రయవివరణము

...

4

మందమధ్యమాధికారులకు నిర్విశేషబ్రహ్మము నెఱుంగుటకు తగిన

సాధనములు

...

5

పరవస్తువునకే సవిశేషాదిభావము

...

9

పరబ్రహ్మవగతికి సాధనభూతమగు పంచదశాంగయోగము

...

12

పంచదశయోగాంగముల వివరణము

...

13

యోగాభ్యాసముచేత బ్రహ్మస్వరూపుడగును

...

18

సమాధివిఘ్నములు, వానిశాంతి

...

22

సమాధిచేతనే శుద్ధబ్రహ్మపదము లభించును

...

20

ద్వితీయాధ్యాయము.

సర్వము అఖండైకరసాత్మకమని తెలుపుట

...

24

అంతయు చిన్మాత్రమేయని భావించుట

...

27

విద్యాఫలము

...

31

తృతీయాధ్యాయము.

ఆత్మయొక్క సచ్చిదానందత్వానుభవము

...

22

విషయము.

పుట.

ఆత్మయందు సర్వప్రవిభక్తరూపభావానుభవము	...	42
తనకంటె వ్యతిరిక్తమయినది అంతయు అసత్యే	...	44
'అహం బ్రహ్మసి' అను ఆత్మమంత్రాభ్యాసము	...	45

చతుర్థాధ్యాయము.

జీవన్ముక్తి - ప్రత్యగభిన్నబ్రహ్మభావప్రాప్తి	...	49
విదేహముక్తి - నిష్ప్రతియోగిక బ్రహ్మమాత్రావస్థానము	...	56
స్వాత్మనిష్ఠావిధి	...	67

పంచమాధ్యాయము.

స్వాత్మయాధాత్మ్యము	...	68
అనాత్మ అంతయు మిథ్యయే	...	72
ప్రపంచమిథ్యాత్వనిర్ణయము	...	77
అహంవస్తువే పరమాత్మ	...	82
అవిద్యాతత్కార్యప్రపంచము అభావము	...	86
సంకల్పాదిరూపమయిన మనస్సే సర్వానర్థములకు కారణము	...	89

షష్ఠాధ్యాయము.

అంతయు సచ్చిదానందమే	...	93
అంతయు బ్రహ్మము	...	94
బ్రహ్మము నిష్ప్రతియోగిక స్వమాత్రము	...	101
స్వాతిరిక్తముగ ప్రపంచము అసత్తు	...	107
'అహం బ్రహ్మ' అని భావనచేయుట	...	114
కాస్త్రసంప్రదాయవిధి	...	119
ఉత్తరశాంతిపాఠము	...	120

శ్రీగురుభ్యో నమః హరిః ఓమ్.

కృష్ణయజుర్వేదీయమగు

తేజోబిందుపనిషత్తు

(సాంధ్రతాత్పర్యము).

—●—
❧ పూర్వశాంతిపాఠము. ❧

హరిః ఓమ్:—సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు ।
సహ వీర్యం కరవాన్మహే । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మావిద్వి
మావహే । ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః.

తా. శిష్యాచార్యులమగు మమ్ములనిద్దఱను బ్రహ్మము సంరక్షించు
గాక. మమ్ముల నిద్దఱను బ్రహ్మము పరిపాలించు గాక. మేమిద్దఱమును
విద్యాసంబంధమయిన సామర్థ్యము కలిగియుందుముగాక. మాచేత చదువ
బడినవిద్య తేజోవంతమయి యుండుగాక. ప్రమాదకృతాపరాధమువలన
మాయద్దఱకు ద్వేషము కలుగకుండుగాక. మాకుగల ఆధ్యాత్మిక, ఆధి
భౌతిక, ఆధిక్షత్విక తాపములు శాంతించుగాక.

—●—
ఉపనిషత్ప్రారంభము.

ప్రథమాధ్యాయము.

❧ నిర్విశేష తేజోబిందుస్వరూపము. ❧

మూ. తేజోబిందు పరం ధ్యానం విశ్వాత్తహృది సంస్థితమ్,
ఆణువం శాంభవం శాంతం స్థూలసూక్ష్మపరం చ యత్ . ౧

దుఃఖాఢ్యంచదురాధ్యందుష్ప్రిక్ష్యంముక్తమవ్యయమ్,
దుర్లభం తత్స్వయం ధ్యానం మునీనాంచ మనీషిణామ్.

తా. ఈ తేజోబిందూపనిషత్తు కృష్ణయజుర్వేదీయములయిన ౮౬ శాఖలలో ఒకానొకశాఖకు సంబంధించిన ఉపనిషద్రాజము. ఇది స్వాతి రిక్తమయిన - అనగా తనకంటె భిన్నమయినట్టియు, ఖండమయినట్టియు, చిన్తాత్రస్వరూపము కానట్టి దానిని నిరసించుటచేత సిద్ధమయిన అఖండానంద చిన్తాత్రస్వరూపావస్థానలక్షణమయినట్టి విదేహాక్షైపల్యసిద్ధిని బోధించుచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మమాత్రానుభవమును ప్రకాశింపజేయుచున్న తేజోబిందూపని షత్తుయొక్క తాత్పర్యము సంగ్రహముగ తెలుపబడుచున్నది:—ఉపని షత్తునందు కుమారస్వామి పరమశివుని యోగరహస్యముల నుపదేశింపుమని ప్రార్థించుటయు, పరమశివుఁడు బోధించుటయు, నిదాఘుఁడు ఋభువును ప్రార్థింపఁగా ఋభువు చెప్పటయు అని ఆఖ్యాయిక ఒకటి చెప్పబడియు న్నది. నిత్యములగు వేదములందు ఇట్టి ఇతిహాసములను చెప్పట విద్యాస్తుతిని మిత్తమని సంప్రదాయజ్ఞులగు శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదాచార్యులవారు ఉప నిషద్భాష్యమునందు పలుతావుల చెప్పియున్నారు. ప్రథమాధ్యాయమునందు ప్రశ్న ప్రతిపచనాదికములతో విషయమును ప్రతిపాదించక శ్రుతి స్వయ ముగ అర్హులగు అధికారులచేత పొందఁదగినట్టియు, పంచదశాంగయోగ సాధనములచేత పొందఁదగినట్టియు, నిర్విశేషబ్రహ్మతత్త్వమును ఆదియందు ఉపదేశించుచున్నది:—మునులనఁగా ఆత్మ మాత్రమే యథార్థమయినది, తద్భిన్నమయినది అంతయు మిథ్యయని సర్వదా మననముచేయువారలు. మనీష యనఁగా నిర్విశేషబ్రహ్మధ్యానమునందుఁగల బుద్ధి. అట్టి మనీష గల వారలు మనీషులు—అనఁగా ఇట్టి మునీశ్వరులకున్నా, మనీషులకున్నా అర్హమయిన తేజోబిందుపరమయిన ధ్యానమును చెప్పుచున్నాఁడను. తేజో బిందుపరమనఁగా—స్వభిన్నమయిన అవిద్యాపదమును తత్కార్యమయిన

అజ్ఞానధ్వాంతమును నిరసించుటచేత సిద్ధమయినదియు, నిష్ప్రతియోగిక
స్వమాత్ర తేజోబిందుస్వరూపవిషయకమయినధ్యానమని గ్రహించవలయును.
ఇంక ధ్యేయమెట్టిదో వివరింపఁబడుచున్నది:—విశ్వమనఁగా స్వాజ్ఞలయిన
వారిచేత - తన్ను తెలియనివారిచేత స్వభిన్నముగా కలదని విశ్వసించదగినది
విశ్వము. 'స్వాజ్ఞైః స్వాతిరేకేణ అస్తీతి విశ్వసనీయం విశ్వం' అని శబ్దవ్యుత్పత్తి.
స్వావిద్యాపదతత్కార్యసమూహము. ఇట్టి విశ్వము ఎవ్వనికి ఆత్మ
యో—అనఁగా శరీరమో అట్టివాఁడు విశ్వాత్మఁడు=విరాట్టు, అట్టి విరాట్టు
యొక్క హృదయకమలమునందు తద్వృత్తిప్రకాశకుఁడుగా ఉండువాఁ
డగుటచేత "విశ్వాత్ హృదిసంస్థితఁడ" నంబడును. నిరాధారమగు అవిద్యా
పదము ఎటుల ఉండఁగలదనుటకు సమాధానము చెప్పఁబడుచున్నది:—
ఆణువమనఁగా 'అణుం వహతీతి ఆణువం' అని శబ్దవ్యుత్పత్తి. అవిద్యాపద
సర్వస్వమును ఆదికూర్తాదిరూపముచేతఁగాని, అంతర్యామిరూపముచేతఁగాని,
సర్వాధిష్ఠానరూపముచేతఁగాని వహించునది. ఆణువమనఁగా అవిద్యా శబ్ద
వాచ్యమయినది స్వాపేక్షచేత పరిచ్ఛిన్నమయినది అగుటచేత అణుత్వము
యుక్తమే యగుచున్నది. 'శం అస్తాత్ భవతీతి శంభుః' అను వ్యుత్పత్తిచేత
శంభువనఁగా ప్రత్యగాత్మ యగుచున్నాఁడు. తద్విషయకమయిన సుఖము
తదధీనమయినది అగుటచేత, తత్సుఖస్వరూపుఁడయిన నిర్విశేషమయిన
బ్రహ్మము శాంభవ మనంబడును. మఱియు శాంతస్వరూపమయినది, అజ్ఞ
దృష్టిచేతఁ గనంబడుచున్న స్థూలసూక్ష్మాదిప్రపంచవిభాగనిరాసముచేత స్థూల
సూక్ష్మాదిప్రపంచస్వరూపమునకు విలక్షణమయినదనియు, మూలమునందు
'చ' శబ్దము చెప్పఁబడియుండుటచేత తుర్యభాగముకంటె కూడ విలక్షణ
మయినదనియుభావము. ౧. అజ్ఞదృష్టిచేత గ్రహించుటకును ఆరాధించుటకును
సమర్థమయినది కాదు కావున దుఃఖాధ్యమనియు, దురారాధ్యమనియు,
దుష్ప్రేక్ష్యమనియు చెప్పఁబడుచున్నది. అజ్ఞదృష్టిచేతఁగల సర్వకలనావి

ముక్తమయి వ్యయ హేతుకమయినది తనకంటె భిన్నమయినది మఱొకటి లేదు కావున అవ్యయమయినదియును, శ్రుత్యాచార్యానుగ్రహములేనిది తత్స్వరూపముగాని తద్విషయకధ్యానముగాని స్వయముగా దుర్లభము కావున దుర్లభమయినదియును అని భావము. వేదశాస్త్రప్రతిపాదితమార్గము చేతను, ఆచార్యానుగ్రహముచేతను ఈతేజోబిందుస్వరూపము సులభమని భావము. (ఇది ఉత్తమాధికారులగువారికి చెప్పబడినది.)

అర్థ. ఇందు మొదటిమంత్రము 3-న పాదము నారాయణవిరచిత దీపికానుసారము “ ఆణవం శాంభవం శాక్తం ” అని పాఠాంతరముగలదు. ఆపాఠమునందు ‘ఆణవ, శాంభవ, శాక్త’ములను దీక్షాత్రయముచేత పొందఁదగినది అని భావమును గ్రహించవలయును.

❖ దీక్షాత్రయవివరణము. ❖

౧. ఆణవం = అణుః సూక్ష్మోపాయః, క్రియావతీ దీక్షా, తజ్జన్యం ఆణవమ్.

అర్థ. మంత్రార్చనాసనధ్యానాదిక్రియలుగల విధానముచేత నిర్వర్తించఁబడునట్టిదీక్ష ఆణవదీక్ష.

౨. శాంభవం = శం భవత్యస్మాదితి శంభుః = గురుః. గురుప్రసాద మాత్రేణ శంభుతాఽపాదకం, శాంభవమ్.

అర్థ. గుర్వనుగ్రహముచేతమాత్ర మే సంసిద్ధిని కలుగఁజేయునట్టి దీక్ష శాంభవదీక్ష.

౩. శాక్తం = ఉపాయనిరపేక్షయా గురుశక్త్యైవ జాతం శాక్తమ్.

అర్థ. ఇతరోపాయములులేక కేవలము గురుశక్తిచేతనే సంసిద్ధిని కలుగఁజేయునట్టిదీక్ష శాక్తదీక్ష.

ఈ దీక్షాత్రయవిషయము ‘మహారత్న’ మను గ్రంథమునం దిట్లు చెప్పబడియున్నది:—

శ్లో. త్రివిధా సా భవే దీక్షా ప్రథమా త్వాణవీ పరా,
శాక్తేయీ శాంభవీ చాన్య సద్యోముక్తివిధాయినీ,
మంత్రార్చనాసనస్థానధ్యానోపాయాదిభిః కృతా,
దీక్షా సా త్వాణవీ ప్రాక్తా యథాశాస్త్రోక్తరూపిణీ,
సిద్ధైః స్వశక్తి మాలోక్య తయా కేవలయా శిశోః,
నిరుపాయం కృతా దీక్షా శాక్తేయీ పరికీర్తితా,
అభినందిం వినా చాయం శిష్యయోః పరయో రపి,
దేశికానుగ్రహేణైవ శివతావ్యక్తికారిణీ,
సేయం తు శాంభవీ దీక్షా శివాదేశనకారిణీ.

|| శ్లో || రెండవమంత్రము ప్రథమపాదమునందు “దుఃఖాధ్యం” అనుటకు “దుస్సాధ్యం” అని నారాయణ సమృతమయినపాఠము. ఆపాఠమునందు “దుస్సాధ్యం” అనఁగా ధ్యానించుటకు మిక్కిలి కష్టమయినదని అర్థమును గ్రహించవలయును. ఇందులకు గీతోక్త మగు శ్లోకము ప్రమాణముగ మన్నది:—

శ్లో. చంచలం హి మనః కృష్ణ ప్రమాథి బలవద్బుధమ్,
తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వాయో రివ సుదుష్కరమ్.

— { మందమధ్యమాధికారులకు నిర్విశేష
బ్రహ్మము నెఱుంగుటకు తగినసాధనములు. } —

యతాహారో జితక్రోధో జితసంగో జితేంద్రియః,
నిర్ద్వంద్వో నిరహంకారో నిరాశీ రపరిగ్రహః. 3
అగమ్యాగమకర్తా చ గమ్యాగమనమానసః,
ముఖే త్రిణి చ విందంతి త్రిధామా హంస ఉచ్యతే. 4
పరం గుహ్యతమం విద్ధి హ్యస్తతంద్రీ నిరాశ్రయః,
సోమరూపకలా సూక్ష్మా విష్ణోస్తత్పరమం పదమ్. 5

తా. అజ్ఞులగు వారలు ఆచార్యోపదేశము ననుసరించి బ్రహ్మమును పొందుటకు ప్రయత్నించునెడల వారు ప్రథమమునందు ఆహారనియమమును అనఁగా మితాహారమును భుజించవలయును. ఆహారస్వీకరణపద్ధతిశాస్త్రము నం దిట్లు చెప్పబడినది:—

శ్లో. ఆహారస్య చ భాగౌ ద్వా తృతీయ ముదకస్య చ,
వాయో స్సంచరణార్థాయ చతుర్థ మవశేషయేత్.

అర్థ. అనఁగా ఉదరము అంతయు పూర్ణమగునటుల ఆహారమును స్వీకరింపక, రెండుభాగములు మాత్రము నిండునటుల భుజించవలయును. ఒకభాగమునందు జలము త్రాగవలయును. ఒకభాగమును వాయుసంచారార్థము ఖాళీగా ఉంచవలయును. “ఆహారశుద్ధౌ సత్స్వశుద్ధిః” అని శ్రుతియందు ప్రతిపాదింపబడి యుండుటచేత మితాహారము చిత్తస్వాస్థ్యమునకు హేతుభూతమని ఎఱుంగవలయును. శ్రోధమనఁగా తాను కోరినకోరిక లభింపనప్పుడు కలిగెడి చిత్తవృత్తివిశేషము. అట్టి శ్రోధములేనివాఁడయి, సంగమనఁగా స్వవికల్పితములగు ఇంద్రియవిషయములందు ఆసక్తి, అదిలేనివాఁడు జీవసంగుఁడగును. ఇతఁడే జితేంద్రియుఁ డనంబడును. శీతోష్ణములు, సుఖదుఃఖములు మున్నగువానిని ఎవ్వఁడు అతిక్రమించుచున్నాఁడో అట్టివాఁడు నిర్ద్వంద్వుఁ డనంబడును. స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములు నేను అనెడి భావము ఎవ్వనికి తొలగిపోవుచున్నదో వాఁడు నిరహంకారుఁ డనంబడును. స్వాతిరిక్తములగు విషయభోగములను అనుభవించవలయు నను తలంపు కలిగియుండుట ‘ఆశీః’ యని చెప్పబడును. అట్టి ఆశీస్సు నశించినవాఁడు ‘నిరాశీ’యనంబడును. ప్రాణధారణమునకు మాత్రము ఉపయోగపడుపస్తువును పరిగ్రహించి తద్విభిన్నమయినదానిని పదలునట్టివాఁడు అపరిగ్రహుఁ డనంబడును. 3. అగమ్యాగమ మొనర్చువారును, గమ్యాగమము చేయని

మనస్సుగలవారును అగువారలు ముఖమునందు మూటిని పొందుచున్నారు. హంస యనఁగా పరమేశ్వరుఁడు త్రి ధాముఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

అగమ్యాగమ కర్తృశబ్దార్థము = స్వరూపము తెలియని అజ్ఞులయిన వారిచేత మాత్రమే గమ్యమగునట్టి స్వావిద్యాపదారోపణమునకు అధికరణమయినట్టియు, విశ్వవిరాడోత్పలందు తద్భావముతో అగమనము చేయువారు—అనఁగా పొందనివారు, అగమ్యాగమకర్తలు.

గమ్యాగమనమానశబ్దార్థము:—స్వాజ్ఞ దృష్టిగమ్యమయిన స్వావిద్యా పదతత్కార్యములందు ఎవ్వరియొక్క మనస్సు గమనమును పొందదో వారు గమ్యాగమనమానసులు. శబళ బ్రహ్మశరణులగు స్వజ్ఞైకదేశులు. వీరు “నేత్ర స్థం జాగర్థం విద్యాత్” “దక్షిణాక్షిముఖే విశ్వః” మున్నగు శ్రుతిప్రమాణ సిద్ధమయిన ముఖమునందు జాగ్రజ్ఞాగ్రదాదికమునందు వ్యప్తిసమప్తితదుభయైక్యాధికరణముగ విశ్వవిశ్వాది విరాడ్విరాడాది, ఓత్పఓత్త్రాది భేదముచేత మూడురూపములను, మఱియు తత్త్వస్వరూపములను తనకంటె అభిన్నముగ పొందుచున్నారు—అనఁగా తెలిసికొనుచున్నారు. ఇందువలన హంసయనఁగా పరమాత్మ, త్రి ధాముఁడు=మూడురూపములు గలవాఁడని చెప్పఁబడుచున్నది. హంసశబ్దార్థము=‘హనహింసాగత్యోః’ అను ధాతువుపల్లనుండి హంసశబ్దము పుట్టినది. ‘స్వజ్ఞానతః స్వభజత్సత్త్వానంహంతి=ప్రాప్నోతిహంసః పరమాత్మా’ =స్వజ్ఞానము కలిగి తన్ను సేవించువారియందు ఆత్మభావమును కలుగఁజేయువాఁడు హంసుఁడు=పరమాత్మ. ౪. ఇట్టి హంసుని—పరమాత్మను ‘సోఽహం’ అని ఉపాసనముచేసి తదనుగ్రహమువలన ఆలసభావమును పోగొట్టుకొన్న వాఁడవయి, ఆత్మకంటె ఇతరమయిన ఆశ్రయములేకపోవుటచేత నిరాశ్రయుఁడై నేను చెప్పఁబోవునట్టియు, సర్వాపవాదములకు అధికరణమయిన దగుటచేత జాగ్రజ్ఞాగ్రదాదికలనకంటె పరమయినదగుటచేత పరమమని చెప్పఁబడునట్టి తత్త్వము అనధికారు లగు జారలకు చెప్పకూడనిది కావున

గుహ్యతమము అతిరహస్యము అనియు, ఈబ్రహ్మమే స్వమాత్రమనియు తెలిసికొనుము. ఇదియే సోమరూపకల; సోమరూపకల యనఁగా 'ఉమయా=స్వవిద్యయా సహితా, ముని సమ్యక్ జ్ఞానవిదితా కలా చింతాత్ర రూపిణీ=సోమ రూపకలా' ఆత్మజ్ఞానసహితమయినది మననశీలురచేత చక్కఁగా తెలిసికొనఁబడునది చింతాత్రస్వరూపమయినది 'సోమరూపకల'యని యర్థము. ఇదియే నిర్విశేషమయినది కావున 'సూక్ష్మమయినది' అని చెప్పఁబడుచున్నది. ఇదియే విష్ణువుయొక్క పరమమయిన పదము—అనఁగా స్థానము అని చెప్పఁబడుచున్నది. విష్ణువనఁగా వ్యాపించునది అని శబ్దార్థము. నిర్విశేషమయినది వ్యాపించుట ఎట్లు? అని శంకకలుగుచున్నది కావున అందులకు వ్యాఖ్యాత ఇట్లు విశేషించి వ్రాసియున్నాఁడు:—స్వాజ్ఞదృష్టివికల్పిత వ్యాప్యప్రసక్తౌ వ్యాపకభావమాపన్నస్య విష్ణోః సమ్యక్ జ్ఞదృష్ట్యావ్యాప్యవ్యాపకతాపహ్నవసిద్ధం యత్ తత్ పరమం నిష్ప్రతియోగికనిరతిశయం తంతాత్రతయా పద్యత ఇతి పదం స్వమాత్రమవశిష్యత ఇత్యర్థః=అజ్ఞదృష్టిచేత వికల్పముగా గనంబడుచున్న వ్యాపించదగినదానియందు వ్యాపించువానివలె గనంబడు శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క సమ్యక్ జ్ఞానదృష్టిచేత వ్యాప్యవ్యాపకతాభావమును నిరసించుటచేత సిద్ధమయినట్టియు, నిష్ప్రతియోగికమయినట్టియు, నిరతిశయమయినట్టియు, స్వరూపముగానే తాను మిగులుట యని భావము.

||౧౬|| ఇందు నాల్గవమంత్రము నారాయణదీపికయందు విభిన్నముగ నిట్లు పఠింపఁబడినది:—

అగమ్యాగమ కర్తాచ గురుమానార్థమానసః,

ముఖాని త్రీణి విందంతి త్రిధామా హంస ఉచ్యతే.

అర్థ. గమ్యమనఁగా పొందఁదగినది, సులభమయినదని భావము. ఎట్టి దుర్గమమయిన దానినికూడ ప్రయత్నవిశేషముచేత పొందువాఁడు అగమ్యాగమకర్తయని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. గురువుయొక్క మానము అనఁగా

పూజ గురుమానము. అట్టి గురుపూజయే ప్రయోజనముగాగల మనస్సుగల వాఁడు గురుమానార్థమానసుఁడు. పైనఁ జెప్పఁబడిన విశేషణములు గల వాఁడు వేదాంతశాస్త్రాభ్యాసమునకు అధికారి యగుచున్నాఁడు. ఇట్టి అధికారియగు పురుషుఁడు ఏతదుపనిషత్ప్రతిపాదితధ్యానాభ్యాసమువలన మూడు ముఖములను-అనఁగా ద్వారములను పొందుచున్నాఁడు. అనఁగా వైరాగ్యమును ఉత్సాహమును గురుభక్తిని పొందుచున్నాఁడు. పూర్వోక్తములగు వైరాగ్య, ఉత్సాహ, గురుభక్తి అను మూటిచేత ఆత్మ పొందఁబడుచున్నాఁడు కావున ఆత్మ 'త్రిధామ' యనంబడుచున్నాఁడు.

❦ పరవస్తువునకే సవిశేషాదిభావము. ❧

అవ. ఆపరవస్తువే స్వాజ్ఞాదిదృష్టిచేత సవిశేషముగను, తత్ప్రతియోగికనిర్విశేషముగను, పరమార్థ దృష్టి చేత నిష్ప్రతియోగికముగను, నిర్విశేషముగను భాసించుచున్నదని తెలుపఁబడుచున్నది:—

త్రివక్త్రం త్రిగుణం స్థానం త్రిధాతుం యాపవర్జితమ్,
నిశ్చలం నిర్వికల్పం చ నిరాకారం నిరాశ్రయమ్. ౬
ఉపాధిరహితం స్థానం వాఙ్మనోఽతీతగోచరమ్,
స్వభావం భావసంగ్రహ్యా మసంఘాతం తదచ్యుతమ్. ౭
అనానానన్దనాతీతం దుష్ప్రేక్ష్యం ముక్త మవ్యయమ్.
చింత్యమేవం వినిర్ముక్తం శాశ్వతం ధ్రువ మచ్యుతమ్. ౮
తద్భ్రష్టాణ స్తదధ్యాత్తం తద్విష్టోస్త త్పరాయణమ్,
అచింత్యం చిన్తయాత్తానం తద్వోద్యమ పరమం స్థితమ్. ౯
అశూన్యం శూన్యభావం తు శూన్యాతీతం హృది స్థితమ్,
న ధ్యానం చ న చ ధ్యాతా నధ్యేయో ధ్యేయ ఏవచ.

సర్వం చ న పరం శూన్యం న పరం న పరాత్పరమ్,
 అచింత్య మప్రబుద్ధం చ న సత్యం న పరం విదుః. ౧౧
 మునీనాం సంప్రయుక్తం చ న దేవా న పరం విదుః,
 లోభం మోహం భయం దర్పం కామం క్రోధం చ కిల్బిషమ్.
 శీతోష్ణే తుత్పిపాసే చ సంకల్పకవికల్పకమ్,
 న బ్రహ్మకులదర్పంచ న ముక్తిగ్రంథిసంచయమ్. ౧౩
 న భయం న సుఖం దుఃఖం తథా మానావమానయోః,
 ఏతద్భావవినిర్ముక్తం తద్బ్రహ్మ బ్రహ్మ తత్పరమ్. ౧౪

తా. ఈపరవస్తువు విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ భేదముచేత త్రివక్త్రమని చెప్పఁబడుచున్నది. విరాట్ సూత్రాది భేదముచేత త్రిగుణమని చెప్పఁబడుచున్నది. ముక్తులయినవారికి ప్రాప్యమగుటచేత స్థానమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఓత్ప, అనుజ్ఞాత్ప, అనుజ్ఞా భేదములచేత, లేక బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర భేదములచేత 'త్రిధాతువు' అని చెప్పబడుచున్నది. పరమార్థముగ ఉత్పత్తిగాని, ముఖాద్య వయవములుగాని లేనిదగుటచేత 'రూపవర్జిత' మగుచున్నది. చలనవిరహిత మగుటచేత నిశ్చలమును, వికల్పవిరహితమగుటచేత నిర్వికల్పమును, ఆకృతి విరహిత మగుటచేత నిరాకారమును, ఆశ్రయరహితమగుటచేత నిరాశ్రయమును అగుచున్నది. ౬. నిరుపాధికమగుటచేత ఉపాధిరహితమును, ముక్తులచేత పొందఁదగినదగుటచేత స్థానమును, వాక్కునకు మనస్సునకు గోచరించునది కాకపోవుటచేత వాఙ్మనోఽతీతగోచరమును, స్వయముగ అయినది కావున స్వభావమును, సంతాత్రమయినదగుటచేత, భావరూపముగ గ్రహింపఁదగినదగుటచేత భావసంగ్రహ్యమును, ఇంద్రియసమూహమునకు బాహ్యమయినదగుటచేత అసంఘాతమును, స్వభావమునుండి తొలగనిది అగుటచేత అచ్యుతమును అగుచున్నది. ౭. నానానందనమనఁగా జీవసంఘాతము, తద్విభిన్నమయినది అనానానందనము—సాక్షిమాత్రభూతమయినది, ఆసాక్షిత్వమును

కూడ అతిక్రమించినది అనానానందనాతీతము—అయినదియును, అజ్ఞదృష్టి
చేత చూచుటకు శక్యముకానిదగుటచేత దుష్ప్రేక్ష్యమును, ముక్తస్వరూప
మయినదియును, నాశరహితమగుటచేత అవ్యయమును, ఎల్లప్పుడు నశించనిది
అని చింతించదగినదియును, సవిశేషప్రసక్తియందు ఇట్టిదని నిర్ణయించుటకు
శక్యముకానిదగుటచేత ఏవంవినిర్దుక్తమును, శాశ్వతముగాని ప్రపంచభావ
ములేనిది కావున శాశ్వతమును, మాయావిరహితమయినదగుటచేత ధ్రువ
మును, ఏవిధముగగాని చ్యుతి—అనఁగా నాశనము లేనిది కావున అచ్యుత
మును అగుచున్నది. ౮. ఎయ్యది ఈవెనుక చెప్పఁబడిన విశేషణములు కలిగి
యున్నదో అదియే బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపము. అదియే ప్రత్యగ్రూప
ముచేత సర్వాత్మకుఁడగు విరాట్పురుషుని అధికరించియుండునది కావున
అధ్యాత్మమును అగుచున్నది. ఇదియే శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క స్వరూపము,
ఇదియే ముక్తప్రాప్యమగు నారాయణాత్మకమగుటచేత పరాయణ మనంబడు
చున్నది. ఇదియే నిర్విశేషాత్మగా చింతించదగినది. అంతఃకరణము లేనిదగుట
చేత చిన్తయాత్మకమయినది. చిదాకాశస్వరూపమగుటచేత వోమమనియు,
పరమనియు, సత్తామాత్రకమగుటచేత స్థిరమనియు గ్రహించవలయును. ౯.
కావుననే— అనఁగా సత్తామాత్రకమయినది అగుటచేత అశూన్యమును,
పూర్ణత్వమయినది అగుటచేత స్వాతిరిక్తశూన్యభావమును, నిష్ప్రతియోగికత్వ
మగుటచేత శూన్యభావమును పొందిన స్వాతిరిక్తమును కూడ అతిక్రమించి
నదియును, ప్రత్యగాదిరూపముచేత హృదయమునం దున్నదియును, తన
కంటె భిన్నమయినది కాకపోవుటచేత ధ్యానముగాని ధ్యాతగాని ధ్యేయము
గాని కానిదియు, స్వావశేషముగ ధ్యానించదగినదియు అని ఎఱుంగవల
యును, ౧౦. తనకంటె భిన్నముగ ఉన్నదని తలంచినయెడల అట్టిది సర్వము
కాజాలదు. ఉన్నదని తలంచునెడల మిక్కిలి శూన్యమేకావున పరమను
నది లేనేలేదు. సాపేక్షమయిన పరముకంటె పరమయినదికూడ కాజాలదు.
తనకంటె వేఱయినదని తలంచుటకు వీలుకానిదగుటచేత అచింత్యమనియు,

అప్రబుద్ధమనియు, సత్యముకానిదనియు, పరముకానిదనియు ఎఱింగిరి. ౧౧. ఈవిధముగ బ్రహ్మతత్త్వ మిట్టిదని బ్రహ్మవేత్తలు నిర్ణయించిరి. మనుష్యాపేక్షచేత సూక్ష్మబుద్ధిగల దేవతలుకూడ ఈవిషయమయి ఇందులకు భిన్నముగ నిర్ణయింపఁజాలరు. ఈబ్రహ్మమునందు లోభ, మోహ, భయ, దర్ప, కామ, క్రోధములను అంతఃకరణవృత్తులుగాని, శీతోష్ణాదిద్వంద్వములుగాని, తుత్పిపాసాది షడూర్తులుగాని, సంకల్పవికల్పాదిమానసవృత్తులుగాని, బ్రహ్మణక్షత్రియాదికులములందు జన్మించితినను గర్వముగాని, బంధమోక్షములను భావములుగాని, భయముగాని, సుఖముగాని, దుఃఖముగాని, మానము, అవమానము అను వృత్తులుగాని లేనేలేవు. ఇట్టి భావములచేత వినిర్ముక్తమయినదియే బ్రహ్మము, ఆబ్రహ్మము స్వమాత్రావశేషము. ౧౧—౧౪.

— { పరబ్రహ్మవగతికి సాధనభూతమగు }
పంచదశాంగయోగము. —

అవ. బ్రహ్మము నిష్పృతియోగికమును నిర్విశేషమును అయినయెడల ఆబ్రహ్మము నెఱుంగుటకు ఉపాయమే ఉండఁజాలదని శంకించినవాఁడై బ్రహ్మమును తెలిసికొనవలయునని ఇచ్ఛయున్నయెడల అందులకు సాధనభూతముగ పంచదశాంగయోగము కలదని చెప్పఁబడుచున్నది:—

¹యమో హి ²నియమః ³త్యాగో

⁴మానం ⁵దేశశ్చ ⁶కాలతః,

⁷ఆసనం ⁸మూలబంధశ్చ

⁹దేహసామ్యం చ ¹⁰దృక్ప్రీతిః.

౧౫

¹¹ప్రాణసంయమనం చైవ

¹²ప్రత్యాహారశ్చ ¹³ధారణా,

¹⁴ఆత్మధ్యానం ¹⁵సమాధిశ్చ

ప్రోక్తాన్యంగాని వై క్రమాత్.

౧౬

తా. యమము, నియమము, త్యాగము, మానము, కాలము, ఆసనము, మూలబంధము, దేహసామ్యము, దృక్స్థితి, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధారణ, ఆత్మధ్యానము, సమాధి అను ౧౫ బ్రహ్మపగతికి సాధన భూతములయిన పదునైదు యోగాంగములు.

❀ పంచదశ యోగాంగముల వివరణము. ❀

అవ. సూత్రప్రాయముగ తెలుపబడిన పంచదశ యోగాంగములను శ్రుతియే స్వయముగ సంగ్రహముగ వివరించుచున్నది:—

సర్వం బ్రహ్మేతి వై జ్ఞానా దింద్రియగ్రామ సంయమః,
యమోఽయమితి సంప్రోక్తోఽభ్యసనీయో ముహూర్తుహుః..
సజాతీయప్రవాహశ్చ విజాతీయతిరస్కృతిః,
నియమో హి పరానందో నియమాత్ త్క్రియతే బుద్ధైః.
త్యాగః ప్రపంచరూపస్య సచ్చిదాత్మావలోకనాత్,
త్యాగో హి మహతాం పూజ్యః సద్యోమోక్షప్రదాయకః..
యస్తా ద్వాచో నివర్తంతే అస్రాప్య మనసా సహ,
యన్తానం మానిభి ర్గమ్యం తద్భవేత్ సర్వదా జడైః..౨౦
వాచో యస్తా నివర్తంతే తద్వక్తుం కేన శక్యతే.

ప్రపంచో యది వక్తవ్యః సోఽపిశబ్దవివర్జితః. ౨౧.

ఇతి వా తద్భవే న్తానం సర్వం సహజసంజ్ఞితమ్,
గిరా మానం తు బాలానా మయుక్తం బ్రహ్మవాదినామ్.

ఆదా వంతేచ మధ్యే చ జనోయస్తి న్నవిద్యతే,
 యేనేదం సతతం వ్యాప్తం స దేశో విజనః స్మృతః.
 కల్పనా సర్వభూతానాం బ్రహ్మాదీనాం నిమేషతః,
 కాలశబ్దేన నిర్దిష్టం హ్యఖండానంద మద్వయమ్. ౨౪
 సుఖేనైవ భవే ద్యస్తి అజస్రం బ్రహ్మచింతనమ్,
 ఆసనం తద్విజానీయా దన్య త్సుఖవినాశనమ్. ౨౫
 సిద్ధయే సర్వభూతాది విశ్వాధిష్ఠాన మద్వయమ్,
 యస్తి సిద్ధిం గతా సిద్ధా స్తత్సిద్ధాసన ముచ్యతే. ౨౬
 యన్మూలం సర్వలోకానాం యన్మూలం చిత్తబంధనమ్,
 మూలబంధ స్సదాసేవ్యో యోగోఽసౌ రాజయోగినామ్.
 అంగానాం సమతా విద్యా త్సమే బ్రహ్మణి లీయతే,
 నోచేన్నైవ సమానత్వ మృజుత్వం శుష్కశృక్షవత్. ౨౭
 దృష్టిం జ్ఞానమయీం కృత్వా పశ్యేద్బ్రహ్మమయం జగత్,
 సా దృష్టిః పరమోదారా న నాసాగ్రావలోకినీ. ౨౮
 ద్రష్టృదర్శన దృశ్యానాం విరామో యత్ర వా భవేత్,
 దృష్టి స్తత్రైవ కర్తవ్యా న నాసాగ్రావలోకినీ. ౩౦
 చిత్తాదిసర్వభావేషు బ్రహ్మత్వేనైవ భావనాత్,
 నిరోధ స్సర్వవృత్తీనాం ప్రాణాయామ స్స ఉచ్యతే. ౩౧
 నిషేధనం ప్రపంచస్య రేచకాఖ్య స్సమీరితః,
 బ్రహ్మైవాస్మీతి యా వృత్తిః పూరకో వాయు రుచ్యతే.
 తత స్తద్వృత్తినైశ్చల్యం కుంభకం ప్రాణసంయమః,
 అయంచాపి ప్రబుద్ధానా మజ్ఞానాం ప్రాణపీడనమ్. ౩౩
 విషయేష్వాత్మతాం దృష్ట్వా మనస శ్చిత్తరంజకమ్,
 ప్రత్యాహార స్స విజ్ఞేయోఽభ్యసనీయో ముహుర్ముహుః.

యత్ర యత్ర మనోయాతి బ్రహ్మణ స్తత్ర దర్శనాత్,
మనసో ధారణం చైవ ధారణా సా పరా మతా. 3౫

బ్రహ్మైవాహస్తీతి సద్వృత్త్యా నిరాలంబతయా స్థితిః,
ధ్యానశబ్దేన విఖ్యాతః పరమానందదాయకః. 3౬

నిర్వికారతయా వృత్త్యా బ్రహ్మకారతయా పునః,
వృత్తివిస్తరణం సమ్యక్ సమాధి రభిధీయతే. 3౭

తా. ౧. యమమనఁగా 'సర్వము బ్రహ్మమే' అను దృఢజ్ఞానము పలన ఇంద్రియములను విషయాభిముఖములుగ చేయక నిగ్రహముకలిగి యుండుట. దీనిని సర్వదా అభ్యసించుచుండవలయును. ౧౭. ౨. నియమ మనఁగా—సజాతీయమయిన అఖండ చింతాత్రవృత్తిని విజాతీయమగు ఘట పటాదివృత్తితిరస్కారపూర్వకముగ నియమముగ సలుపుచు పరానంద స్వరూపుడయి యుండుట. దీనిని పెద్దలు నియమపూర్వకముగ నొనర్తురు. ౧౮. ౩. త్యాగమనఁగా గోచరమయిన సర్వప్రపంచమునందు సచ్చిదా నందాత్మవృత్తిని అనుసంధానము చేయుచు ప్రపంచదృష్టిని వదలుట. ఇట్టి త్యాగమునే పెద్దలు కొనియాడుదురు. ఇట్టిత్యాగము సద్యస్కాలము నందే మోక్షప్రదాయకము. ౧౯. ౪. మానము ద్వివిధముగ నిరూపింపఁ బడినది, అందు ప్రథమపక్షము—బ్రహ్మము మనోవాక్కులకు అగోచర మయినది కావున జడములయిన వాగాదికరణములచేత పొందుటకు అశక్య మయినదని ఆ యా యింద్రియములయొక్క వ్యాపారమును వదలుట. ఇంక రెండవపక్షము బ్రహ్మము వాగాదికముచేత చెప్పుటకు శక్యమయినది కాదు, ప్రపంచముకూడ ఇట్టిదని నిరూపింప శక్యమయినది కాదు అని తద్విషయ మునుగూర్చి ఏమియు చెప్పక పోవుటయే మాన మనంబడును. నోటితో పలుకకుండుట మాత్రమే మానమనుట బాలురవిషయముగాని బ్రహ్మవేత్తల విషయము కాదు. ౨౦—౨౧౪.

౧. దేశమనఁగా—ఆదియందు అంతమునందు మధ్యయందు దేని
యందు జనసముదాయము గనంబడుట లేదో, ఏవస్తువుచేత ఆదిమధ్యాం
తము లందంతయు వ్యాపింపఁబడియున్నదో అట్టి ప్రదేశము. అనఁగా
బ్రహ్మమే యోగాభ్యాసార్థమయిన విజనప్రదేశమని భావము. ౬. కాల
మనఁగా—అజ్ఞాననిమేష వికల్పితమయిన బ్రహ్మాది సర్వప్రాణిజాతమునకు
అధికరణభూతమయిన అఖండానందా ద్వితీయమయిన బ్రహ్మమే యగు
చున్నది. ౨౬. ౭. ఆసనమనఁగా—దేనియందున్నయెడల సర్వకాల సర్వా
వస్థలయందు బ్రహ్మనుసంధానము సుఖముగా కలుగునో అదియే ఆస
నము, ఇదియే సిద్ధాసనము. ఇందులకు భిన్నమయిన సిద్ధాసన పద్ధాసనా
ద్యాసనములు ఆసనములు కాఁజాలవు. మఱియు అవి సుఖవినాశకములు
కూడ అగుచున్నవి. సర్వభూతములకు మూలకారణ భూతుఁడగుటచే సర్వ
భూతాదియు, ప్రపంచమునకు అధిష్ఠానభూతుఁడును, అద్వితీయుఁడును
అగు బ్రహ్మమును ఎవ్వరు సిద్ధికోఱకు ఆశ్రయించు చున్నారో, ఎవ్వని
యందు సిద్ధులందఱు సిద్ధిని పొందియున్నారు. అట్టి బ్రహ్మమే సిద్ధాసన
మని చెప్పఁబడును. ౨౭-౨౮. ౮. మూలబంధమనఁగా—సర్వలోకములకు
మూలభూతమయిన మనస్సుయొక్క బంధనము ఎయ్యది గలదో అదియే
మూలబంధము—లేక సర్వలోకములకు మూలభూతమయిన బ్రహ్మమునందు
మనస్సును కట్టివేయుట మూలబంధ మగును. ఈమూలబంధమే సర్వకాలము
లందును సేవించదగినది. ఇదియే రాజయోగులకు అర్హమయినది. హఠ
యోగులకు అర్హము కాదనుట. ౨౯. ౯. దేహసామ్యత్వమనఁగా—“స్థిర్మో
షం హి సమంబ్రహ్మ” అను స్మృతిప్రమాణానుసారము సముండయిన
బ్రహ్మమునందు స్థూలాదిశరీరములను విలయమును పొందించుటయే దేహ
సామ్యమగునుగాని ఎండిన చెట్టుమొద్దువలె వంకరలేక నిడుపుగా ఉండుట
దేహసామ్యము కాఁజాలదు. ౩౦. ౧౦. దృక్ స్థితి యనఁగా—స్వాజ్ఞదృష్టి

యగువాఁడు తనకంటె భిన్నముగ జగత్తును గాంచును. సర్వాధికరణదృష్టి గల పరమార్థవేత్త దృశ్యాది త్రిపుటులను తిరస్కరించి సర్వత్ర బ్రహ్మమునే గాంచును. ఇట్టి దృష్టియే మిక్కిలి శ్రేష్ఠమయినదికాని కేవలము నానాగ్రము నందు చూపునిలుపుటః సమ్యక్ దృష్టి కాఁజాలదు. లేక ఎచ్చట ద్రష్ట (చూచు వాఁడు,) దర్శనము (చూచుట,) దృశ్యము (చూడఁదగినది,) అను త్రిపుటి నశించు చున్నదో, అదియే సర్వకాలములందు చూడఁదగినదికాని ముక్కుచివర చూచు నది మాత్రము సమ్యక్ దృష్టి కాఁజాలదు. 30. ౧౧. ప్రాణాయామమనఁగా— చిత్తము మున్నగు సర్వభావములందు బ్రహ్మమునే భావనము చేయుచు, ఆ బ్రహ్మముకంటె విభిన్నములగు సర్వవృత్తులను నిరోధించుటయే ప్రాణాయామ మని చెప్పఁబడుచున్నది. ప్రాణాయామమునకు రేచక పూరకకుంభకము లని మూఁడువృత్తులు గలవు. ఈ విద్వత్ప్రాణాయామమునందు ఆరేచకాదుల యొక్క భావము నిరూపింపఁబడుచున్నది.

౧. రేచకమనఁగా—బ్రహ్మముకంటె భిన్నముగ ప్రపంచమనునది లేదని ప్రపంచమును నిషేధించుట.

౨. పూరకమనఁగా—ఆబ్రహ్మమే నేనను భావము.

3. కుంభక మనఁగా—ఆబ్రహ్మమే నేనను భావము స్థిరముగా కలిగి యుండుట. ఇటుల 'సర్వము బ్రహ్మమే' అను దృఢభావము కలిగియుండుటయే విద్వాంసులయొక్క ప్రాణాయామము.

ఇక అజ్ఞానులగు వార లాచరించు ప్రాణాయామమునకు నాసికారంధ్రపీడనమే ఫలము. 3౧-33. ౧౨-ప్రత్యాహారమనఁగా - ఇంద్రియ గోచరములగు సకలవిషయములు బ్రహ్మస్వరూపమే యను దృష్టితో చూచు చుండుట యగును. ఇట్టి ప్రత్యాహారమును సర్వదా అభ్యసించుచుండవల యును. 3౪. ౧3. ధారణయనఁగా-మనస్సు ఎచ్చట ప్రసరించునో అచ్చట చచ్చట బ్రహ్మమును గాంచుచుండుటయే యగుచున్నది. ఇదియే శ్రేష్ఠమయిన

ధారణ. 3౫. ౧౪-ధ్యానమనఁగా 'బ్రహ్మమే నేను' అను సద్వృత్తితో నిరాలంబుడయి యుండుటయే ధ్యానము, ఇట్టి ధ్యానమే పరమానందమును కలుగఁజేయును. 3౬. ౧౫. సమాధియనఁగా— అఖండాకారవృత్తి కలిగియుండుట సవికల్పకసమాధి. అట్టి అఖండాకారవృత్తి యను స్వరణము కూడ లేకయుండునట్టి బ్రహ్మత్వత్వస్థితి నిర్వికల్పక సమాధియనఁబడును. 3౭.

❧ యోగాభ్యాసముచేత బ్రహ్మస్వరూపుఁడగును. ❧

అవ. ముముక్షువగువాఁడు తనకు బ్రహ్మమాత్రావస్థితి ఎంతకాలము దనుక కలుగునో అంతదనుక పంచదశాంగమగు నీ యోగమును అభ్యసించవలయును. ఇట్లభ్యసించినయెడల బ్రహ్మమే అగు నని చెప్పఁబడుచున్నది:—

ఇమంచాకృతిమానందం తావత్సాధు సమభ్యసేత్,
లక్ష్యేయావత్తాణాత్పుంసః ప్రత్యక్షత్వంసంభవేత్స్వయమ్.
తతస్సాధన నిర్మక్తిః సిద్ధో భవతి యోగిరాట్,
తత్స్వరూపం భవేత్తస్యా విషయో మనసో గిరామ్. 3౮

తా. సాధకుఁడగు వాఁడు ఎంతదనుక లక్ష్యమునందు స్వయముగ దృష్టిసంలగ్నమగునో అంతవఱకు అకృతిమమయిన ఈ ఆనందవృత్తిని అభ్యసించుచుండవలయును. ఇట్టి అభ్యాసమువలన ప్రత్యక్షస్వరూపుఁడు అగుచున్నాఁడు. ప్రత్యక్షస్వరూపుఁడయినవాఁడు అనఁగా—యోగసంసిద్ధిగల వాఁడని భావము. ఇదియే ఇతనియొక్క యథార్థస్వరూపము. ఇట్టి స్థితి మనోవాక్కులకు గోచరమగునది కాదు.

❧ సమాధివిఘ్నములు, వాని శాంతి. ❧

అవ. అనుసంధానరాహిత్యాది సమాధివిఘ్నములు సంభవించినవగుచుండఁగా నిర్వికల్పక సమాధి ఎట్లు కలుగును?

అని ఆశంకించుకొని ఆసమాధివిఘ్నములకు నివారణోపాయము నొనర్చినయెడల పూర్ణాఖండ సమాధి కలుగుచున్నదని చెప్పబడుచున్నది:—

సమాధౌ క్రియమాణేతు విఘ్నా న్యన్యాని వై బలాత్,
అనుసంధానరాహిత్య మాలస్యం భోగలాలసా. ౪౦
లయస్తమశ్చ విక్షేపస్తేజః భేదశ్చ శూన్యతా,
ఏవం హి విఘ్న బాహుళ్యం త్యాజ్యం బ్రహ్మవిశారదైః.
భావవృత్త్యా హి భావత్వం శూన్యవృత్త్యాతు శూన్యతా,
బ్రహ్మవృత్త్యాతు పూర్ణత్వం తయా పూర్ణత్వ మభ్యసేత్.

తా. శాస్త్రగురూపదేశానుగ్రహానుసారము సలుపబడిన ప్రయత్న విశేషముచేత లభించిన సమాధి నభ్యసించు కాలమునందు సాధకునకు ఎన్నియో విఘ్నములు సహజముగ కలుగును. అవి అనుసంధానరాహిత్యము, ఆలస్యము, భోగలాలస, లయము, తమస్సు, విక్షేపము, తేజస్సు, భేదము, శూన్యవృత్తి మున్నగునవి. ఇట్టి విఘ్నపరంపర ఒక్కపర్యాయముగనో, క్రమక్రమముగనో కలుగును. ఈవిఘ్నపరంపరను వీనికి ప్రతిఘాలములగు అనుసంధానము, జాగరూకత, భోగపరాఙ్ముఖత్వము మున్నగు సాధనములచేత జయించి సమాధియందే అప్రమత్తుడయి యుండవలయును. తాను ఎట్టిభావముతో నుండునో అట్టి భావముగలవాడగుట సహజము కావున “బ్రహ్మైవాహమస్మి=నేను బ్రహ్మమే అగుచున్నాను.” అను అఖండాకార వృత్తితో స్వపూర్ణభావమును అభ్యసించవలయునని భావము.

సమాధి విఘ్నకరములగు వానిని గూర్చి యోగశాస్త్రమునందనేక విధములుగ నిట్లు చెప్పబడియున్నది:—

శ్లో. 1ఆలస్యం ప్రథమో విఘ్నో ద్వితీయస్తు ప్రకథ్యతే,

పూర్వోక్త 2ధూర్తగోష్ఠీచ తృతీయో శిమంతసాధనమ్.

చతుర్థో 4ధాతువాదస్సస్య దితియోగవిదోవిదుః.

దత్తాత్రేయులవారు.

ఉపసర్గాః ప్రవర్తంతే దృష్టే హ్యత్తని యోగినః,

ఏతాన్తే సంప్రవక్ష్యామి సమాసేన నిబోధ మే,

కామ్యాః క్రియా స్తథా కామాన్ మనుష్యో యోఽభివాంఛతి,

స్త్రీయో దానఫలం విద్యాం మాయాం కుప్యం ధనం దివమ్.

దేవత్వ మమరేశత్వం రసాయనం పయఃక్రియామ్,

మరుత్ప్రవదనం యజ్ఞ జలాగ్న్యవేశనం తథా.

శ్రాద్ధానాం సర్వదానానాం ఫలానినియమాంస్తథా,

తథోపవాసాః పూర్తాశ్చ దేవతాభ్యర్చనాదపి.

అతిథ్యభ్యశ్చ కర్తృభ్య ఉపసృష్టోఽభివాంఛతి,

విఘ్నమిత్థం ప్రవర్తేత యత్నాద్యోగీ నివర్తయేత్.

బ్రహ్మసంగం మనః కుర్వన్ ఉపసర్గైః ప్రముచ్యతే.

మార్కం డేయపురాణము.

ఇట్లే పద్మపురాణ యోగభాస్కరాది గ్రంథములందుకూడ సమాధి విఘ్నములు తన్నివారణోపాయములు ఉపదేశింపబడియున్నవి.

❧ సమాధిచేతనే శుద్ధబ్రహ్మపదము లభించును. ❧

అవ. బ్రహ్మకారవృత్తి విహీనులను దూషించు చున్నాడు:—

యోహివృత్తింవిహాయేనాం బ్రహ్మఖ్యాంపావనీంపరామ్,
వృద్ధైవ తే తు జీవంతి పశుభి శ్చ సమా నరాః. ౪౩

యేతు వృత్తిం విజానంతి జ్ఞాత్వా వై వర్ధయంతి యే,
 తే వై సత్పురుషా ధన్యా వంద్యాస్తే భువనత్రయే. ౪౪
 యేషాం వృత్తి స్సమావృద్ధా పరిపక్వాచ సా పునః,
 తే వై సద్బ్రహ్మతాం ప్రాప్తా నేతరే శబ్దవాదినః. ౪౫
 కుశలా బ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనా స్సురాగిణః,
 తేఽప్యజ్ఞానతయా నూనం పునరాయాంతి యాంతిచ. ౪౬
 నిమిషార్థం న తిష్ఠంతి వృత్తిం జ్ఞానమయీం వినా,
 యథా తిష్ఠంతి బ్రహ్మద్యాః సనకాద్యా శ్శుకాదయః. ౪౭
 కారణం యస్య వై కార్యం కారణం తస్య జాయతే,
 కారణం తత్త్వతో నశ్యేత్ కార్యాభావే విచారతః. ౪౮
 అథ శుద్ధం భవే ద్వస్తు యద్వై వాచా మగోచరమ్,
 ఉదేతి శుద్ధచిత్తానాం వృత్తిజ్ఞాన మతఃపరమ్. ౪౯
 భావితం తీవ్రయోగేన యద్వస్తు నిశ్చయాత్మకమ్,
 దృశ్యం వ్యాదృశ్యతాం నీత్వా బ్రహ్మకారేణ చింతయేత్.
 విద్వాన్నిత్యం సుఖే తిష్ఠేత్ ధియా చిద్రసపూర్ణయా. ౫౦
 ఇతి తేజోబిందూపనిషది ప్రథమోఽధ్యాయః.

తా. అఖండాకారవృత్తిగలవారలు మాత్రమే బ్రహ్మపదమును
 పొందుచున్నారు. ఇట్టి అఖండాకారవృత్తి లేనివారలు సంసారమును
 పొందుచున్నారు. కనుక అఖండాకారవృత్తి లేనివారలయొక్క జీవితము
 పశువులయొక్క బ్రతుకుతో సమానమయినది. కనుకనే శుకసనకాదులవలె
 బ్రహ్మపదము నభిలషించువారలు సమాధ్యవస్థ నెఱింగినవారలయి నిరంత
 రాభ్యాసముచేత అసమాధ్యవస్థనే వృద్ధిచేసికొనవలయును. నిరంతరాభ్యా

సముచేత అఖండాకారసమాధిని పొందినవారే సత్పురుషులు. వారే ధన్యులు. వారే మూడులోకములందును పూజింపఁదగినవారలు. ౪౩-౪౪. నిరంతరాభ్యాసముచేత ఎవరియొక్క బ్రహ్మకారవృత్తి సమముగ ప్రవృద్ధమయి పరిపక్వదశను పొందుచున్నదో వారే బ్రహ్మత్వమును పొందినవారలు, కేవల శబ్దవాదులు—అనఁగా శాస్త్రమునందున్న సిద్ధాంతములను నోటితో చిలుకలవలె పలుకుచుండువారలు బ్రహ్మత్వమును పొందినవారు కాఁజాలరు. ౪౫. ఉపనిషత్తులందున్న “అహం బ్రహ్మస్మి” మున్నగు సిద్ధాంతవాక్యములను గుఱించి ఉపన్యసించుటయందు మాత్రమే నేర్పరులయి బ్రహ్మకారవృత్తి మాత్రము లేని విషయాభిముఖులు యథార్థముగ అజ్ఞానులే కావున వారు సంసారచక్రమునందుఁబడి క్రిందికి మీదికి తిరుగుచుందురు. ౪౬. యథార్థముగా బ్రహ్మవేత్తలగు బ్రహ్మాదులును సనకసనందనాదిమహర్షులును శుకాదులును జ్ఞానాకారమయిన వృత్తిలేక నిమిషముగాని, అరనిమిషముగాని ఎటుల నుండఁజాలరో అదేవిధముగ బ్రహ్మవేత్తలును బ్రహ్మకారవృత్తిలేక ఉండఁజాలరు. ౪౭. అఖండాకారవృత్తి నిరంతరాభ్యాసముచేత పుట్టుచున్నది కాఁబట్టి నిరంతరాభ్యాసము కారణ మగుచున్నది. అఖండాకారవృత్తి కార్యమగుచున్నది. అప్పుడు కార్యమయిన అఖండాకారవృత్తి జన్యము—(అనఁగా పుట్టినది) అగుటచేత అట్టి జన్యమయిన అఖండాకారవృత్తిచేత నిత్యమయిన బ్రహ్మప్రాప్తి కలుగఁజాలదు కదా. ఇది ఎట్లు పొసఁగును? అని ఆశంకించి ఎంతవఱకు ఇట్టి విచారమే ఉదయించదో అంతవఱకు మాత్రమే నిరంతరాభ్యాసము నొనర్చి పిమ్మట “కార్యంచేత్కారణం కించిత్కార్యాభావే న కారణమ్” (కార్యమనునది వాస్తవముగనున్నయెడల కారణమనునది ఒక్కటి యుండును. కార్యమే లేనియెడల కారణమనునది కూడలేదు.) అను సాపేక్షశ్రుతి ప్రమాణానుసారము కార్యకారణ సంబంధమునే నిరసించి దానిని నిరసించుటచేత సిద్ధమయిన శుద్ధచైతన్యమే స్వావశేషముగ—అనఁగా తాను మాత్రమే ప్రకాశించుచున్నది. అను విషయమును ‘కారణం యస్య

వైకార్యం' అను శ్రుతి ప్రతిపాదించుచున్నది—నిరంతరాభ్యాసముచేత బ్రహ్మకారవృత్తి కలుగుచున్నదని చెప్పనట్టి వానికి అభ్యాసమనియెడి కారణమే కార్యమగుచున్నది. కావున కారణమే పుట్టుచున్నది. కార్యమెప్పుడున్నా కృతకము—అనఁగా జన్యమగుటచేత నశించుచున్న దగును కావున కార్యమే లేదు కావున సాపేక్షశ్రుతి యుక్తివలన కారణమే నశించుచున్నది. అభ్యాసాఖండాకారవృత్త్యుపలక్షితమయిన స్వావిద్యాపద, తత్కార్య, తదారోపాధికరణములు నిరసింపఁబడిన వగుచుండఁగా కార్యకారణ కలనావిరహితమయిన కేవల బ్రహ్మము స్వమాత్రముగ మిగులుచున్నది. ౪౮. ఇటుల స్వమాత్రముగ బ్రహ్మము శేషించినపిదప సిద్ధించు విషయము చెప్పఁబడుచున్నది—కార్యకారణములనుభ్రమ నశించిన పిదప వాక్కులకు గోచరింపనట్టి ప్రబోధముచేత సిద్ధమగునట్టియు వస్తువు ఎయ్యది గలదో అట్టి వృత్తిజ్ఞానరూపమగు వస్తువు శుద్ధచిత్తులయిన వారలకు ఉదయించుచున్నది. స్వాజ్ఞాదశయందు—(అనఁగా తన్నుతాను తెలిసికొనఁజాలని స్థితియందు) ఎయ్యది అశుద్ధమయినదిగను, నానారూపములు గలదిగను గనంబడుచున్నదో అదియే స్వాజ్ఞాదశయందు (అనఁగా తన్నుతాను ఎఱింగిన స్థితియందు) స్వప్రకృతి ననుసరించి ఏకముగను శుద్ధముగను గనంబడును. స్వమాత్రమయిన బ్రహ్మము నెఱుంగుట ఎట్లనఁగా—కామసంకల్పము లేక ఈశ్వరార్పణబుద్ధితో చేయఁబడిన సత్కర్తానుష్ఠానమువలన పరిశుద్ధమయిన చిత్తముగలవారలకు పిమ్మట వేదాంతశాస్త్రశ్రవణాదికముచేత అఖండాకారవృత్తిగల జ్ఞానము కలుగుచున్నది. ౪౯. ఆజ్ఞానము తీవ్రయోగముచేత—అనఁగా అఖండమయిన నిర్వికల్పమయిన సమాధిచేత భావింపఁబడినదై నిశ్చయాత్మకమయిన వస్తువు ఎయ్యది గలదో అదే అగుచున్నది. కావున విద్వాంసుడగువాఁడు స్వాజ్ఞాదశయందు స్వావిద్యాపదతత్కార్యజాతముగ ఏదృశ్యమును చూచుచున్నాఁడో ఆదృశ్యమును సమ్యక్ జ్ఞానబలముచేత ఆదృశ్యముగా—అనఁగా లేనిదానినిగ పొందించి—అనఁగా భావించి బ్రహ్మకారముగ

చింతించవలయును. ఈవిధముగా చిదానందపరిపూర్ణమయిన బుద్ధితో దృశ్య జాతమునంతయు బ్రహ్మకారముగ నిశ్చయించి సుఖమునందు-అనగా నిత్యానందరూపమయిన బ్రహ్మమునందు స్వమాత్రావశేషముగ నుండవలయును. గీ॥-గీ॥ ఇతి శబ్దము అధ్యాయము పరిసమాప్తమయినదని తెలుపుటకు ప్రయోగింపఁబడినది.

తేజో బిందూపనిషత్తునందు ప్రథమాధ్యాయము సమాప్తము.

ద్వితీయాధ్యాయము.

❧ సర్వము అఖండైకరసాత్మకమని తెలుపుట. ❧

మూ. అథహ కుమారః శివం పప్రచ్ఛ, అఖండైకరస చిన్తాత్ర స్వరూప మనుబ్రూహీతి, స హోవాచ పరమశివః.

తా. స్వాజ్ఞవికల్పితమయినంటువంటిదిన్నీ, అవిద్యాపద తత్కార్య భూత మయినంటువంటిదిన్నీ ఎయ్యది గనంబడుచున్నదో అది యంతయు ఖండముగను అచిన్తాత్రముగను గనంబడుచున్నది. ఇందులకంటె భిన్నముగ అఖండైకరసమయినదియు, చిన్తాత్రమైనదియు ఏమి అయిన గలదా? లేదా? యని ఈశ్వరపుత్రుడగు కుమారస్వామి లోకానుగ్రహార్థము అఖండైకరసచిన్తాత్ర స్వరూపమును ఉపదేశించుమని సర్వజ్ఞుడగు పరమశివుని ప్రశ్నింపఁగా పరమశివుడు సమాధానమును చెప్పుచున్నాడు :—

❧ సర్వము అఖండైకరసాత్మకమని తెలుపుట. ❧

అఖండైకరసం దృశ్య మఖండైకరసం జగత్,
అఖండైకరసంభావ మఖండైకరస స్వయమ్.

అఖండై కరసో మంత్ర అఖండై కరసా క్రియా,	
అఖండై కరసం జ్ఞాన మఖండై కరసం జలమ్.	౨
అఖండై కరసాభూమి రఖండై క రసంవియత్,	
అఖండై కరసం శాస్త్ర మఖండై కరసా త్రయీ.	౪
అఖండై కరసం బ్రహ్మ చాఖండై కరసం వ్రతమ్,	
అఖండై కరసో జీవ అఖండై కరసో హ్యజః.	౪
అఖండై కరసో బ్రహ్మ అఖండై కరసో హరిః,	
అఖండై కరసో దుద్ర అఖండై కరసో ఽస్త్వహమ్.	౫
అఖండై కరసో హ్యత్తా అఖండై కరసో గురుః,	
అఖండై కరసం లక్ష్య మఖండై కరసం మహాః.	౬
అఖండై కరసో దేహ అఖండై కరసం మనః,	
అఖండై కరసం చిత్త మఖండై కరసం సుఖమ్.	౭
అఖండై కరసా విద్యా అఖండై కరసో ఽవ్యయః,	
అఖండై కరసంనిత్య మఖండై కరసం పరమ్.	౮
అఖండై కరసం కించి దఖండై కరసం వరమ్,	
అఖండై కరసా దన్య న్నాస్తి నాస్తి షడానన.	౯
అఖండై కరసా న్నాస్తి అఖండై కరసా న్నహి,	
అఖండై కరసా త్కించి దఖండై కరసా దహమ్.	౧౦
అఖండై కరసం స్థూలం సూక్ష్మం చాఖండరూపకమ్,	
అఖండై కరసం వేద్య మఖండై కరసో భవాన్.	౧౧
అఖండై కరసం గుహ్య మఖండై కరసాదికమ్,	
అఖండై కరసోజ్ఞాతా అఖండై కరసా స్థితిః.	౧౨

అఖండై కరసా మాతా అఖండై కరసః పితా,	
అఖండై కరసోభ్రాతా అఖండై కరసః పతిః.	౧౩
అఖండై కరసం సూత్ర మఖండై కరసో విరాట్,	
అఖండై కరసం గాత్ర మఖండై కరసం శిరః.	౧౪
అఖండై కరసం చాంత రఖండై కరసం బహిః,	
అఖండై కరసం పూర్ణ మఖండై కరసా మృతమ్.	౧౫
అఖండై కరసం గోత్ర మఖండై కరసం గృహమ్,	
అఖండై కరసం గోప్య మఖండై కరస శ్శశీ.	౧౬
అఖండై కరసా స్తారా అఖండై కరసో రవిః,	
అఖండై కరసం క్షేత్ర మఖండై కరసా క్షమా.	౧౭
అఖండై కరస శ్శాంత అఖండై కరసో గుణః,	
అఖండై కరస స్సాక్షీ అఖండై కరస స్సుహృత్.	౧౮
అఖండై కరసో బంధుః అఖండై కరస స్సఖా,	
అఖండై కరసో రాజా అఖండై కరసం పురమ్.	౧౯
అఖండై కరసం రాజ్య మఖండై కరసాః ప్రజాః,	
అఖండై కరసం తార మఖండై కరసో జపః.	౨౦
అఖండై కరసో ధ్యాన మఖండై కరసం పదమ్,	
అఖండై కరసం గ్రాహ్య మఖండై కరసం మహత్.	౨౧
అఖండై కరసం జ్యోతి రఖండై కరసం ధనమ్,	
అఖండై కరసం భోజ్య మఖండై కరసం హవిః.	౨౨
అఖండై కరసో హోమ అఖండై కరసో జయః,	
అఖండై కరస స్స్వర్గః అఖండై కరస స్స్వయమ్.	౨౩

తా. ఇంద్రియములకు గోచరమగుచున్న ఇది అంతయు అఖండైక

రసస్వరూపము. అట్లే జగత్తు, భావము, మంత్రము, క్రియ, జ్ఞానము, జలము, భూమి, ఆకాశము, శాస్త్రము, వేదములు, వ్రతములు, బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మున్నగునవి పైమంత్రములందు ప్రతిపాదింపబడినవి అన్నియు అఖండైకరసాత్మకములేగాని తద్విభిన్నమయినవి ఎంతమాత్రము కాజాలవు. విషయమంతయు ఒక్కటియే కావున ప్రత్యేకప్రత్యేకముగ అర్థమును వ్రాయలేదు.

❧ అంతయు చింతాత్ర మేయని భావించుట. ❧

- అఖండైకరసం సర్వం చింతాత్రమితి భావయేత్,
చింతాత్రమేవ చింతాత్ర మఖండైకరసం రసమ్. ౨౪
- భవవర్జిత చింతాత్రం సర్వం చింతాత్రమేవ హి,
ఇదం సర్వంచ చింతాత్ర మయం చింతాత్రమేవ హి. ౨౫
- ఆత్మభావంచ చింతాత్ర మఖండైకరసం విదుః,
సర్వలోకంచ చింతాత్రం త్వత్తా మత్తా చ చిన్తయమ్. ౨౬
- ఆకాశో భూర్జలం వాయురగ్నిర్బృహ్మ హరి శ్శివః.
యత్కించి ద్యన్నకించిచ్చ సర్వం చింతాత్రమేవ హి. ౨౭
- అఖండైకరసం సర్వం యద్యచ్ఛింతాత్రమేవ హి,
భూతం భవ్యం భవిష్యచ్చ సర్వం చింతాత్రమేవ హి. ౨౮
- ద్రవ్యం కాలంచ చింతాత్రం జ్ఞానం జ్ఞేయం చిదేవహి,
జ్ఞాతా చింతాత్రరూపశ్చ సర్వం చిన్తయ మేవ హి. ౨౯
- సంభాషణం చ చింతాత్రం యద్యచ్ఛింతాత్రమేవ హి,
అసచ్చ సచ్చ చింతాత్ర మాద్యంతం చిన్తయం సదా. ౩౦
- ఆది రంతశ్చ చింతాత్రం గురుశిష్యాది చిన్తయమ్,
ధృద్వృత్త్యం యది చింతాత్ర మస్తిచే చిన్తయం సదా. ౩౧

సర్వాశ్చర్యంచ చిన్తాత్రం దేహ శ్చిన్తాత్ర మేవ హి,
 లింగం చ కారణం చైవ చిన్తాత్రా న్నహి విద్యతే. 32
 అహం త్వం చైవ చిన్తాత్రం మూర్తామూర్తాది చిన్తయమ్,
 పుణ్యం పాపంచ చిన్తాత్రం జీవశ్చిన్తాత్రవిగ్రహః. 33
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి సంకల్ప శ్చిన్తాత్రా న్నాస్తి వేదనమ్,
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి మన్తాది చిన్తాత్రా న్నాస్తి దేవతా. 34
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి దిక్పాలా శ్చిన్తాత్రాద్వ్యావహారికమ్,
 చిన్తాత్రా త్పరమం బ్రహ్మ చిన్తాత్రా న్నాస్తి కోఽపి హి. 35
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి మాయాచ చిన్తాత్రా న్నాస్తి పూజనమ్,
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి మంత్రవ్యం చిన్తాత్రా న్నాస్తి సత్యకమ్.
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి కోశాది చిన్తాత్రా న్నాస్తి వై వసు,
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి మానంచ చిన్తాత్రా న్నాస్తి మోక్షమానకమ్.
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి వైరాగ్యం సర్వం చిన్తాత్ర మేవ హి,
 యచ్చ యావచ్చ చిన్తాత్రం యచ్చ యావచ్చ దృశ్యతే. 36
 యచ్చ యావచ్చ దూరస్థం సర్వం చిన్తాత్ర మేవ హి,
 యచ్చ యావచ్చ భూతాది యచ్చ యావచ్చ లక్ష్యతే. 37
 యచ్చ యావచ్చ వేదాంతాః సర్వం చిన్తాత్ర మేవ హి,
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి గమనం చిన్తాత్రా న్నాస్తి మోక్షకమ్.
 చిన్తాత్రా న్నాస్తి లక్ష్యంచ సర్వం చిన్తాత్ర మేవ హి,
 అఖండైక రసం బ్రహ్మ చిన్తాత్రా న్నహి విద్యతే. 38
 శాస్త్రే మయి త్వయాశే చ హ్యఖండైక రసో భవాన్,

తా. ఇదివఱకు దృశ్య, జగత్, భావాది పదార్థజాతమంతయు
 అఖండైకరసమాత్రమని చెప్పబడెను. ఈమంత్రములందు అంతయు చిన్తా

త్రమేయని చెప్పబడుచున్నది. తనకంటె భిన్నమయినదియు, అవిద్యా పదవాచ్యమగునదియు అగు అవిద్యాకార్యజాతమును తీసివేయగా సిద్ధించునట్టి బ్రహ్మము అజ్ఞులగువారిదృష్టికి మోహమున్నను లేకపోయినను అద్వి తీయ అఖండైకరసచిన్మాత్రస్వరూపముతోనే సర్వదా శేషించుచున్నది అను విషయమై సంశయములేదు.

౧. అదియే అజ్ఞులదృష్టికి అచిద్రూపముగను, దృశ్య, జగద్భావాదిఖండ రూపముగను, స్వాధ్యస్త వైధర్మ్యముగ సత్యముగ తోచుచుండును.

౨. కేవల శాస్త్రపాఠనలబ్ధజ్ఞానముగలవానికి స్వాజ్ఞానమర్పితవైధర్మ్యము వ్యావహారికసత్యముగ తోచుచుండును.

౩. విజ్ఞానముగలవానికి ప్రాతిభాసికముగ తోచుచుండును. అనగా ముత్తైపు చిప్పయందు వెండి తోచుచుండుట ప్రాతిభాసికమనంబడును.

౪. సమ్యక్జ్ఞానులకు శూన్యముగ తోచును.

౫. తత్త్వజ్ఞానులకు స్వాజ్ఞానమర్పితదృశ్య జగద్భావాదిఖండ వైధర్మ్య జాతము నిష్ప్రతియోగికఅఖండైకరసచిన్మాత్రముగ సర్వదా ప్రకా శించుచుండును. ఇటుల అజ్ఞ, శాస్త్రజ్ఞ, విజ్ఞ, సమ్యక్జ్ఞ, తత్త్వజ్ఞుల యొక్కదృష్టికి వివిధముగ తోచుచున్న ప్రతీతి ఆయాదృష్టులందే ఆవిధిధత్వముండును గాని వస్తువునందీ వివిధత్వము లేనేలేదు. వస్తువు మాత్రము సర్వకాలసర్వావస్థలయందున్నా అద్వితీయమును స్వ మాత్రమును మాత్రమే అయి ప్రకాశించుచుండునని వివిధ ప్రమాణము లేకగ్రీవముగ ఘోషించుచున్నవి:—

౧. పశ్యతేహపి సన్మాత్రమ్.

౨. అస దన్యత్.

౩. బ్రహ్మామాత్ర మసన్న హి.

పరంబ్రహ్మ స్వరూపోఽహం పరమానంద మస్మ్యహమ్,
 కేవలం జ్ఞానరూపోఽహం కేవలం పరమోఽస్మ్యహమ్. ౧
 కేవలం శాంతరూపోఽహం కేవలం చిన్మ యోఽస్మ్యహమ్,
 కేవలం నిత్యరూపోఽహం కేవలం శాశ్వతోఽస్మ్యహమ్.
 కేవలం సత్వరూపోఽహ మహం త్యక్త్వాఽహమస్మ్యహమ్,
 సర్వహీన స్వరూపోఽహం చిదాకాశమయోఽస్మ్యహమ్.

తా. ద్వితీయాధ్యాయమునందు కుమారస్వామి తనతండ్రియగు ఈశ్వరుని ముఖమువల్లనుండి అంతయు అఖండైకరసస్వరూపము చిన్మాత్రము అను శాస్త్ర సిద్ధాంతమును ఆలకించినవాడయి శాస్త్రసిద్ధాంతమును చెప్పియుంటిరి, ఈవిషయమయి మీ స్వానుభవమును చెప్పవలయునని ప్రార్థింపఁగా అందులకు సమాధానముగ భగవానుడగు పరమశివుఁడు స్వానుభవమును చెప్పుచున్నాఁడు:—పరం బ్రహ్మమనఁగా 'స్వాజ్ఞ వికల్పితాత్ సర్వస్తాత్ పరం = విలక్షణం యత్ సమ్యక్బ్రుహాయతి = విజృంభతే తత్ పరం బ్రహ్మ' అని 'పరం బ్రహ్మ' అనుపదముయొక్క నిర్వచనము. (అనఁగా తానిట్టివాడనని యథార్థముగ ఎఱుంగకపోవుటచేత వివిధముగ వికల్పించుకొనఁబడిన వానికన్నింటికంటె పరమయి—అనఁగా విలక్షణమయి ఎయ్యది బాగుగ ప్రకాశించుచున్నదో అట్టిది పరబ్రహ్మము) అట్టి పరబ్రహ్మ స్వరూపుడనే నేను, మఱియు పరమానందము—అనఁగా పరమానందస్వరూపుడను నేను అగుచున్నాను. మఱియు ప్రత్యుగాత్మను ప్రకాశింపఁజేయు నది అగుటవలన కేవలజ్ఞానమే స్వరూపముగాఁగలవాడ నగుచున్నాను. మఱియు సర్వోత్కృష్టుడను, అందఱికంటె శ్రేష్ఠుడనగుటవలన పరముడ నగుచున్నాను. ౧. స్వాతిరిక్తము—నాకంటె వేఱయిన క్రూరత్వమును నది లేకపోవుటవలన నేను కేవల శాంతరూపుడ నగుచున్నాను. జాడ్య విరహితమగుటవలన కేవల చిన్మయుడనగుచున్నాను. అనిత్యభూతమయినది

వాస్తవికముకానందువలన నేను నిత్యరూపుడనగుచున్నాను. చిరంతనుడనగుటచేత కేవల శాశ్వతుడనగుచున్నాను. ౨. ఈశ్వరుడనగుటవలన కేవల స్వస్వరూపుడనగుచున్నాను. అహంకారమును వదలుటవలన పరాకాష్ఠేష ప్రత్యగహంభావమును వదలగా మిగిలిన అహం స్వరూపుడను అగుచున్నాను. 'సర్వం బ్రహ్మ' అనునప్పుడు సర్వాపహ్నావ సిద్ధమయిన బ్రహ్మము మాత్రమే గలదు. అట్టి 'సర్వహీనస్వరూపుడను' నే నగుచున్నాను. చిదాకాశమయుడనగుటవలన చిదాకాశస్వరూపుడనగుచున్నాను. ౩.

మూ. కేవలం తుర్యరూపోఽస్తి తుర్యాతీతోఽస్తి కేవలః,
సదాచైతన్యరూపోఽస్తి చిదానందమయోఽస్త్వహమ్. ౪
కేవలాకారరూపోఽస్తి శుద్ధరూపోఽస్త్వహం సదా,
కేవలం జ్ఞానరూపోఽస్తి కేవలం ప్రియమస్త్వహమ్. ౫
నిర్వికల్పస్వరూపోఽస్తి నిరీహోఽస్తి నిరామయః,
సదాఽసంగస్వరూపోఽస్తి నిర్వికారోఽహ మన్యయః. ౬
సదైకరసరూపోఽస్తి సదాచింతాత్రవిగ్రహః,
అపరిచ్ఛిన్నరూపోఽస్తి హ్యనంతానందరూపవాన్. ౭
సత్పరానందరూపోఽస్తి చిత్పరానంద మస్త్వహమ్,
అంతరాంతరరూపోఽహ మవాఙ్మానసగోచరః. ౮

తా. నేను కేవలతుర్యస్వరూపుడనగుచున్నాను, తుర్యుడనగా ప్రత్యగాత్మ. నేను కేవలము తుర్యాతీతుడనగుచున్నాడను. తుర్యాతీతుడనగా సరమాత్మ. నేను సర్వకాలములందు చైతన్యస్వరూపుడను, మఱియు చిదానందమయుడను అగుచున్నాను. ౪. అశేష విశేషణ విరహితుడనగుటవలన కేవలాకారరూపుడనగుచున్నాను. సర్వదా నిర్వోఘుడ

నగుటవలన శుద్ధరూపుడ నగుచున్నాడను. మఱియు కేవల జ్ఞానస్వరూపుడ నగుచున్నాను. మఱియు కేవలము ప్రీయస్వరూపుడ నగుచున్నాను. ౧. వికల్పములను సహింపనివాడనగుటవలన నిర్వికల్పస్వరూపుడ నగుచున్నాను. అంతఃకరణ విరహితుడ నగుటవలన నిరీహుడ నగుచున్నాను. జన్మ రోగము నశించుటవలన నిరామయుడను (రోగరహితుడను) అగుచున్నాను. ఉపాధియందున్నను సంబంధములేక యుండువాడను కావున సర్వదా అసంగ స్వరూపుడ నగుచున్నాను. వికారరహితుడ నగుటవలన నిర్వికారుడను, తనవల్ల నుండిగాని ఇతరులవల్ల నుండిగాని వ్యయము - అనగా నాశము లేని వాడనగుటవలన అవ్యయుడను అగుచున్నాను. ౬. సర్వకాలములందు ఏకరసస్వరూపుడనయి యున్నాడను. సర్వకాలములందు చిన్మాత్ర స్వరూపుడ నగుచున్నాను. దేశ కాల వస్తు పరిచ్ఛేదత్రయ రహితుడ నగుటవలన అపరిచ్ఛిన్నుడ నగుచున్నాడను. అపరిమితానందరూపుడ నగుటవలన అనంతానందరూపుడ నగుచున్నాడను. ౭. సత్స్వరూపుడును, చిత్స్వరూపుడును, పరమానందరూపుడును అగుటచేత సత్పరానందరూపుడను, చిత్పరానందరూపుడను అగుచున్నాడను. అంతరాంతరరూపుడనగా - దేహేంద్రియము లన్నిటికంటె అంతరుడనగా లోపలనుండువాడు ప్రత్యగాత్మ, ఆప్రత్యగాత్మకంటె అంతరుడు - పరుడు పరమాత్మ, ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మ మాత్రస్వరూపుడ నగుటవలన అంతరాంతరరూపుడ నగుచున్నాను. వాక్కు మనస్సు మున్నగు ఇంద్రియసమూహమునకు అగోచరుడ నగుటచేత అవాఙ్మానసగోచరుడ నగుచున్నాడను. ౮.

ఆత్మానందస్వరూపోఽహం సత్యానందోఽస్త్వహం సదా,
ఆత్మారామ స్వరూపోఽస్మి హ్యహ మాత్మా సదాశివః. ౯
ఆత్మప్ర కాశరూపోఽస్మి హ్యత్తజ్ఞోఽతీరసోఽస్త్వహమ్,
ఆదిమధ్యాంతహీనోఽస్మి హ్య కాశసదృశోఽస్త్వహమ్.

నిత్యశుద్ధ చిదానంద సత్తామాత్రోఽహ మవ్యయః,
నిత్యబుద్ధ విశుద్ధైక సచ్చిదానంద మస్త్వహమ్. ౧౧

నిత్యశేషస్వరూపోఽస్మి సర్వాతీతోఽస్త్వహం సదా,
రూపాతీతస్వరూపోఽస్మి పరమాకాశవిగ్రహః. ౧౨

తా. నేను ఆత్మానందస్వరూపుడను, సత్యానందస్వరూపుడను అగుచున్నాడను. ప్రత్యగాత్మాదిరూపములచేత సర్వప్రాణులందు రమించుచుండుటచేత ఆత్మారాముడ నగుచున్నాడను. నేను సదాశివుడ నగు ఆత్మస్వరూపుడను. ౯. నేను ఆత్మప్రకాశరూపుడను, ఆత్మజ్యోతీరసస్వరూపుడను అగుచున్నాడను. ఉత్పత్తి స్థితి లయములు నాకు లేకపోవుటచేత ఆదిమధ్యాంత విహీనుడ నగుచున్నాడను. అవయవరహితుడ నగుటచేత ఆకాశతుల్యుడను అగుచున్నాను. ౧౦. అవ్యయుడను—నాశరహితుడ నగు నేను నిత్యశుద్ధ చిదానంద సత్తామాత్రుడను అగుచున్నాను. మఱియు నిత్య బుద్ధ విశుద్ధైకసచ్చిదానందుడను అగుచున్నాడను. ౧౧. సర్వావశేషస్వరూపుడను అనగా అంతయు ఇదిగాదు ఇదిగాదు అని తీసివేయఁగా మిగులునట్టివాడను కావున నిత్యశేషస్వరూపుడను అగుచున్నాడను. అన్నిటిని అతిక్రమించియుండువాడ నగుటచేత సర్వాతీతుడను, రూపము నతిక్రమించినదియే స్వరూపముగాఁ గలవాడనగుటచేత రూపాతీతస్వరూపుడను, పరమాకాశస్వరూపుడను అగుచున్నాడను. ౧౨.

భూమానందస్వరూపోఽస్మి భాషాహీనోఽస్త్వహం సదా,
సర్వాధిష్ఠానరూపోఽస్మి సర్వదా చిద్భునోఽస్త్వహమ్. ౧౩
దేహభావవిహీనోఽస్మి చింతాహీనోఽస్మి సర్వదా,
చిత్తన్మత్తి విహీనోఽహం చిదాత్మైకరసోఽస్త్వహమ్.
సర్వదృశ్యవిహీనోఽహం దృగ్రూపోఽస్త్వహమేవహి,

సర్వదా పూర్ణరూపోఽస్మి నిత్యతృప్తోఽస్త్వహం సదా.
అహం బ్రహ్మైవ సర్వం స్యా దహం చైతన్య మేవహి,
ఆహమేవాహ మేవాస్మి భూమాకారస్వరూపవాక్.

తా. నాయొక్క ఆనందమూ ఇంతమాత్రమని పరిచ్ఛిన్నము లేదు. కావున నేను భూమానంద స్వరూపుడ నగుచున్నాడను, నాకు వాగాదీం ద్రియములు లేకపోవుటచేత నేను సర్వకాలములందు 'భాషాహీనుడ'ను అగుచున్నాడను. ప్రపంచమునందుగల సకలపదార్థములకు నేను అధిష్ఠాన రూపుడ నగుచున్నాడను. నేను సర్వకాలములందు చిద్భునుడను అగు చున్నాడను. ౧౩. అజ్ఞులగు వారలు నన్ను దేహమునుగా భావించుదురు గాని నే నట్టి దేహభావముగలవాడనుకాను, సర్వకాలములందు చింతావిహీ నుడనగుచున్నాడను. మఱియు చిత్తవృత్తి విహీనుడను, చిదాత్మైకరసుడను అగుచున్నాడను. చక్షురాదీంద్రియములకు దృశ్యమయిన రూపముగల వాడను కాను కావున సర్వదృశ్యవిహీనుడ నగుచున్నాడను, దృశ్యము నేను కాఁజాలను కావున కేవలదృశ్యుడ నగుచున్నాడను. సర్వకాలము లందు ఖండము కాని నిత్యపరిపూర్ణ స్వరూపుడను, నిత్యసంతృప్తుడను అగు చున్నాడను. సర్వస్వరూపమయిన బ్రహ్మము నేనే, చైతన్యము నేనే, నేనే 'అహం' పదవాచ్య మగుచున్నాడను. 'యో వై భూమా తత్సుఖం' మున్నగు శ్రుతిప్రమాణములచేత భూమ శబ్దవాచ్యముగా చెప్పఁబడిన బ్రహ్మ ము నేనే కావున భూమాకార స్వరూపుడ నగుచున్నాడను. ౧౬.

అహమేన మహానాత్మా హ్యహమేవ పరాత్పరః,

అహమన్యవ దాభామి హ్యహమేవ శరీరవత్. ౧౭

అహంశిష్యవ దాభామి హ్యహ లోకత్రయాశ్రయః,

అహంకాలత్రయాతీత అహం వేదై రుపాసితః. ౧౮

అహం శాస్త్రేణ నిర్ణీత అహం చిత్తే వ్యవస్థితః,
మత్త్యక్తం నాస్తి కించిద్వా మత్త్యక్తం పృథివీ తు వా.
మయా లతిరిక్తం యద్యద్వా తత్తన్నాస్తీతి నిశ్చిను,
అహం బ్రహ్మస్తి సిద్ధోఽస్తి నిత్యశుద్ధోఽస్త్వహం సదా. ౨౦

తా. నేనే గొప్పవాడయిన ఆత్మను, నేనే పరాత్పరుడను, నేను
అజ్ఞానులదృష్టియందు అన్యుడనుగా—అనగా శిష్యుడనియు గురువనియు
ప్రకాశించుచున్నాడను. నేనే అజ్ఞానుల దృష్టికి శరీరముగలవానివలె
తోచుచున్నాడను. ౧౭. నేనే శిష్యునివలె ప్రకాశించుచున్నాడను. నేనే
మూడులోకములకు ఆశ్రయభూతుడ నగుచున్నాడను. నేను భూతభవిష్య
ద్వర్తమానకాలముల నతిక్రమించినవాడను. వేదములచేత ఉపాసించదగిన
వాడుగా నిర్ణయింపబడినవాడను నేనే అగుచున్నాడను. ౧౮. నేనే శా
స్త్రములందు నిర్ణీతుడ నయ్యున్నాడను. చిత్తమునందు సాక్షిభూతుడనయి
యున్నవాడను నేనే. లోకమునందు నేనులేని పదార్థము లేనే లేదు.
భూమియు మద్విరహితము కాజాలదు. ౧౯. నాకంటె వేఱయినది, నేను
లేనిది, లేనేలేదని నిశ్చయించుకొనుము. నేనే బ్రహ్మము. నేనే సిద్ధుడను.
నేనే సర్వకాలములందు నిత్యశుద్ధుడను. ౨౦.

నిర్గుణః కేవలాత్మా ఽస్తి నిరాకారోఽస్త్వహం సదా,
కేవలంబ్రహ్మమాత్రోఽస్తి హ్యజరోఽస్త్వమరోఽస్త్వహమ్.
స్వయమేవ స్వయంభామి స్వయమేవ సదాత్మకః,
స్వయమేవాత్మని స్వస్థః స్వయమేవ పరాగతిః. ౨౧
స్వయమేవ స్వయం భుంక్తే స్వయమేవ స్వయం రమే,
స్వయమేవ స్వయం జ్యోతిః స్వయమేవ స్వయం మహాః.
స్వస్యాత్మని స్వయం రంజ్యే స్వాత్మ న్యేవ విలోకయే,

స్వాత్త న్యేవ సుఖాసీనః స్వాత్తమాత్రావశేషకః. ౨౪
 స్వచైతన్యే స్వయం స్థాన్యే స్వాత్తరాజ్యే సుఖే రమే,
 స్వాత్తసింహాసనే స్థిత్వా స్వాత్తనోఽన్య న్నచింతయే. ౨౫

తా. గుణరహితుడనగుటచేత నిర్గుణుడను కేవలాత్మయు నగు
 చున్నాడను. మఱియు సర్వకాలములందు నిరాకారుడ నగుచున్నాడను.
 నిష్ప్రతియోగికుడను-అనగా తుల్యమయినది మఱొకటి లేనివాడను అగుట
 వలన కేవలము బ్రహ్మాత్ర స్వరూపుడను అగుచున్నాడను. జరామరణ
 ములు—ముసలితనము, చావు లేనివాడనగుటచేత అజరుడను అమరుడను
 అగుచున్నాడను. ౨౧. ఇదంతయు నాకంటె భిన్నముగ వాస్తవముగ చూ
 చినయెడల లేదు కావున నేనే స్వయముగ ప్రకాశించుచున్నాను. సత్స్వరూ
 పుడను, నేనే ఆత్మయందు స్వస్థుడుగ నున్నాడను. నేనే పరాగతి. ౨౨.
 నేనే ఆత్మయందు స్వయముగ అనుభవించుచున్నాడను. నేనే రమించుచు
 న్నాడను. నేనే స్వయంజ్యోతిస్స్వరూపుడను. నేనే స్వయంమహుడను
 అగుచున్నాడను. మంత్రమునందు 'భుంజే' అని ఉత్తమపురుష చెప్పటకు
 బదులుగ 'భుంక్తే' అని ప్రథమపురుష చెప్పబడినది, అయినను శ్రుతికావున
 సాధువు. ౨౩. నేను నాఆత్మయందే స్వయముగ రమించగలను. నాఆత్మయం
 దే చూడగలను. నాఆత్మయందే సుఖముగా ఉన్నవాడనై ఆత్మమాత్రస్వ
 రూపముతో మిగిలియుంటున్నాడను. ౨౪. నా చైతన్యమునందే నేనుండ
 గలను. స్వాత్తరాజ్యరూపమగు సుఖమునందు రమించగలను. నేనే ఆత్తసిం
 హాసనమునం దుంటున్నాడను. నా ఆత్మస్వరూపముకంటె వేఱయినదానిని
 నేను విచారించుట లేదు. ౨౫.

చిద్రూపమాత్రం బ్రహ్మైవ సచ్చిదానంద మద్వయమ్,
 ఆనందఘన ఏవాహ మహం బ్రహ్మస్మి కేవలమ్. ౨౬
 సర్వదా సర్వశూన్యోఽహం సర్వాత్మానందవా నహమ్,

నిత్యానంద స్వరూపోఽహ మాత్మాకాశోఽస్తి సర్వదా.
 అహమేవ హృదాకాశే చిదాదిత్య స్వరూపవాన్,
 ఆత్మనాఽఽత్మని తృప్తోఽస్తి హ్యరూపోఽస్త్వహమవ్యయః.
 ఏకసంఖ్యావిముక్తోఽస్తి నిత్యముక్తస్వరూపవాన్,
 ఆకాశాదిషు సూక్ష్మోఽహ మాద్యంతాభావవానహమ్.
 సర్వప్రకాశరూపోఽస్తి పరావరసుఖోఽస్త్వహమ్,
 సత్తామాత్రస్వరూపోఽహం శుద్ధమోక్షస్వరూపవాన్.

తా. చైతన్యమాత్ర రూపమెయ్యది గలచో అట్టి బ్రహ్మమే నే నగుచున్నాఁడను. నేను సచ్చిదానందుఁడను, అద్వయుఁడను, ఆనందఘనుఁడను, నేనే కేవలము బ్రహ్మస్వరూపుఁడను. ౨౬. సర్వకాలములందు ఆత్మవిభిన్నమగు ప్రపంచాధిభానము సర్వాసంభవమగుటచేత నేను సర్వశూన్యుఁడనగుచున్నాఁడను. నేనే సర్వాత్మకుఁడను, ఆనందముగలవాఁడను, నిత్యానందస్వరూపుఁడను, అత్తాకాశుఁడను - అనఁగా ఆత్మయే ప్రకాశముగాఁగలవాఁడను అగుచున్నాఁడను. ౨౭. సకలప్రాణులయొక్క హృదయాకాశమునందున్న కామాది వృత్తिसహస్రములను ప్రకాశింపఁజేయునట్టి చైతన్యమే స్వరూపముగలవాఁడ నగుటచేత నేనే చిత్సుర్యుఁడ నగుచున్నాఁడను. నేను ఆత్మతృప్తుఁడను, రూపవిరహితుఁడను, అవ్యయుఁడను, నాశవిరహితుఁడను అగుచున్నాఁడను. ౨౮. లెక్కింప వీలుగానివాఁడ నగుటవలన 'ఒక్కఁడను' అని చెప్పటకు వీలుకానివాఁడ నగుచున్నాఁడను. నిత్యముక్త స్వరూపుఁడ నగుచున్నాఁడను. ఆకాశాదికముకంటె సూక్ష్మమయినవాఁడను, సృష్టిప్రళయములు లేకపోవుటవలన ఆద్యంతభావ విరహితుఁడను అగుచున్నాఁడను. ౨౯. ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మనందస్వరూపుఁడ నగుటవలన పరావరసుఖుఁడను, సర్వప్రకాశరూపుఁడను, సత్తామాత్రస్వరూపుఁడను అగుచున్నాఁడను. మఱియు

అత్తస్వరూపము తనకంటె వేఱుగ ఒక్కటి గలదను భ్రమ తొలగిపోవుట
చేతనే ప్రకాశించును కావున శుద్ధమోక్షస్వరూపుడను అగుచున్నాఁ
డను. 30.

సత్యానందస్వరూపోఽహం జ్ఞానానంద ఘనోఽస్త్వహమ్,
విజ్ఞానమాత్ర రూపోఽహం సచ్చిదానందలక్షణః 30
బ్రహ్మామాత్ర మిదం సర్వం బ్రహ్మణోఽన్య న్న కించన,
తదేవాహం సదానందం బ్రహ్మైవాహం సనాతనమ్. 31
త్వమిత్యేత త్తదిత్యేత న్నతోఽన్యన్నాస్తి కించన,
చిచ్చైతన్యస్వరూపోఽహ మహమేవ పరశ్శివః. 32
అతిభావస్వరూపోఽహ మహమేవ సుఖాత్మకః,
సాక్ష్యవస్తు విహీనత్వా త్సాక్షీత్వం నాస్తి మే సదా. 33
కేవలం బ్రహ్మామాత్రత్వా దహమాత్మా సనాతనః,
అహమేవాదిశేషోఽహ మహం శేషోఽహ మేవహి. 34

తా. నేను సత్యము, ఆనందము స్వరూపముగాఁ గలవాఁడను,
మఱియు జ్ఞానానంద ఘనుడను అగుచున్నాఁడను, విజ్ఞానమాత్ర స్వరూపుఁ
డను, సత్తు చిత్తు ఆనందములే లక్షణములుగాఁ గలవాఁడను అగుచున్నాఁడను.
30. బ్రహ్మముకంటె భిన్నమయినది లేనేలేదు కావున ఇదియంతయు
బ్రహ్మమే స్వరూపముగాఁగలది. బ్రహ్మముకంటె వేఱయినది లేదు. సదా
నంద స్వరూపమయిన ఆబ్రహ్మమే నేను, సనాతనమయిన ఆబ్రహ్మమే నేను.
31. నీవనునది, వాడుఅనునది, అది యనునది నాకంటె భిన్నముగ ఏమియు
లేదు. నేనే చిత్తు అనఁగా చైతన్యము స్వరూపముగాఁ గలవాఁడను, నేనే పర
మశివుడను అగుచున్నాఁడను. 32. సర్వభావములను అతిక్రమించినవాఁడ
నగుటచేత నేను అతిభావస్వరూపుడ నగుచున్నాఁడను, నేనే సుఖాత్మకుడను

అగుచున్నాడను. సాక్ష్యభూతమయిన వేఱు పస్తువు లేకపోవుటచేత నాకు సాక్షిత్వముకూడ లేదు. 3౪. కేవలము బ్రహ్మాత్మకడ నగుటచేత సనాతనుడయిన ఆత్మయే నేను, భూతప్రపంచమును ధరించువాడ నగుటచేత నేను ఆదిశేషుడ నగుచున్నాడను, స్వమాత్రముగ శేషించి యుండువాడ నగుటచేత శేషుడననియు చెప్పఁదగినవాడను నేనే. 35.

నామరూప విముక్తోఽహ మహమానంద విగ్రహః,
 ఇంద్రియాభావరూపోఽహం సర్వభావస్వరూపకః. 3౬
 బంధముక్తవిహీనోఽహం శాశ్వతానందవిగ్రహః,
 ఆదిచైతన్యరూపోఽహ మఖండైకరసోఽస్త్వహమ్. 3౭
 వాఙ్మనోఽగోచరశ్చాహం సర్వత్ర సుఖవా నహమ్,
 సర్వత్ర పూర్ణరూపోఽహం భూమానన్దమయోఽస్త్వహమ్.
 సర్వత్ర తృప్తిరూపోఽహం పరామృతరసోఽస్త్వహమ్,
 ఏకమేవాద్వితీయం స ద్భ్రష్టైవాహం న సంశయః. 3౮
 సర్వశూన్యస్వరూపోఽహం సకలాగమగోచరః,
 ముక్తోఽహం మోక్షరూపోఽహం నిర్వాణసుఖరూపవాన్.
 సత్యవిజ్ఞానమాత్రోఽహం సంతాత్రానంద వానహమ్,
 తురీయాతీతరూపోఽహం నిర్వికల్పస్వరూపవాన్.
 సర్వదా హ్యజరూపోఽహం నీరోగోఽస్తి నిరంజనః,
 అహం శుద్ధోఽస్తి బుద్ధోఽస్తి నిత్యోఽస్తి ప్రభురస్త్వహమ్.
 ఓం కారార్థస్వరూపోఽస్తి నిష్కలంకమయోఽస్త్వహమ్,

తా. నేను నామరూపవిరహితుడ నగుచున్నాడను, నేను ఆనందస్వరూపుడ నగుచున్నాడను, నేను ఇంద్రియాభావరూపుడను, మఱియు

సర్వభావస్వరూపుడను అగుచున్నాడను. బంధముగాని మోక్షముగాని నాకు లేదు. నేను శాశ్వతానంద స్వరూపుడను అగుచున్నాడను. అది చైతన్యస్వరూపుడను, అఖండైకరసుడను అగుచున్నాడను. ౩౬, ౩౭. నేను అవాఙ్మానస గోచరుడను అగుచున్నాడను, మఱియు అంతట సుఖముగల వాడను, అంతట పూర్ణస్వరూపముగలవాడను, అంతట భూమానంద మయుడను అగుచున్నాడను. ౩౮. అంతట తృప్తియే రూపముగాఁగలవాడను, పరామృతరసుడను అగుచున్నాడను. ఏకమును అద్వితీయమును అగు బ్రహ్మమే నేను, తజవిషయమయి సంశయము లేదు. ౩౯. మఱియు సర్వ శూన్యస్వరూపుడను, వేదాంతవేద్యుడ నగుటచేత సకలాగమ గోచరుడను నేను అగుచున్నాడను. నేనే ముక్తుడను, మఱియు మోక్షమే రూపముగాఁ గలవాడను, మఱియు నిర్వాణసుఖమే రూపముగాఁగలవాడను అగు చున్నాడను. ౪౦. సత్యవిజ్ఞానమాత్రుడను, సన్తాత్రానంద స్వరూపుడను అగుచున్నాడను, తురీయాతీత స్వరూపుడను, నిర్వికల్పస్వరూపుడను అగుచున్నాడను. మఱియు సర్వకాలములందు అజుడు—పుట్టనివాడు, అనుటయే రూపముగాఁగలవాడను అగుచున్నాడను. మఱియు రోగరహి తుడ నగుటచేత నీరోగుడను, నిరంజనుడను అగుచున్నాడను. నేను శుద్ధుడను, బుద్ధుడను, నిత్యుడను, ప్రభువును అగుచున్నాడను. ౪౦-౪౧. తుర్యతుర్యుడ నగుటచేత ఓంకారార్థ స్వరూపుడను, నిష్కలంకమయుడ ను అగుచున్నాడను.

❖ ఆత్మయందు సర్వప్రవిభక్త రూపభావానుభవము. ❖

చిదాకారస్వరూపోఽస్మి నాహ మస్మి న సోఽస్మ్యహమ్.
నహి కించిత్స్వరూపోఽస్మి నిర్వ్యాపారస్వరూపవాన్,
నిరంశోఽస్మి నిరా భాసో న మనో నేంద్రియోఽస్మ్యహమ్.

న బుద్ధి ర్న వికల్పోఽహం న దేహాదిత్రయోఽస్త్వహమ్,
 న జాగ్రత్స్వప్నరూపోఽహం న సుషుప్తిస్వరూపవాన్.
 న తాపత్రయరూపోఽహం నేషణాత్రయవా నహమ్,
 శ్రవణం నాస్తి మే సిద్ధే ర్త్వననం చ చిదాత్మని,
 సజాతీయం న మే కించి ద్విజాతీయం నమే క్వచిత్,
 స్వాగతం చ న మే కించి న్న మే భేదత్రయం క్వచిత్. ౪౨

తా. నేను చిదాకార స్వరూపుడనే గాని అహంశబ్దవాచ్యుడను తచ్ఛబ్దవాచ్యుడను కాను. (అనఁగా అహంశబ్దముచేత బోధ్యమగునది స్థూల దేహాది ప్రత్యగాత్మ పర్యంతమగునది, తచ్ఛబ్దముచేత బోధ్యమగునది విరాడాది తుర్యంతమయినది, నేను ఏతదుభయ విలక్షణుడ నగుటచేత అహంశబ్ద తచ్ఛబ్దబోధ్యుడను గానని భావము). ౪౩. స్వాతిరేకముగ కించిత్తయి నను—అనఁగా కొంచెమైనను లేకపోవుటచేత కించిత్స్వరూపుడను కాఁజాలను, మఱియు నిర్వాప్తపార స్వరూపుడను అగుచున్నాడను. అఖండార్థ స్వరూపుడ నగుటచేత నిరంశుడను అగుచున్నాడను, నిరాభాసుడను అగుచున్నాడను. స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరములకంటె నేను విలక్షణుడ నగుట చేత మనస్సుగాని ఇంద్రియములుగాని కాఁజాలను. ౪౪. నేను బుద్ధిస్వరూపుడనుకాఁజాలను, వికల్పుడనుకాఁజాలను, దేహాదిత్రయము కాఁజాలను, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి స్వరూపుడను కాఁజాలను. ౪౫. తాను స్వయముగ నే సిద్ధించియుండుటచేత శ్రవణ మనన నిదిధ్యాస లనునవి వాస్తవముగ అనావశ్యకములు కావున చిదాత్మస్వరూపుడ నగు నా విషయమయి శ్రవణ మననములు లేవని భావము. నాకు సజాతీయముగాని, విజాతీయముగాని, స్వగత భేదముగాని వాస్తవముగ నేదియు లేదని భావము. ౪౬.

తనకంటె వ్యతిరిక్తమయినది అంతయు అసత్యే. ❧

అవ. స్వాతిరిక్తము - నాకంటె వేఱయినది అంతయు కుందేటికొమ్మువలె అత్యంతాభావ మగుటచేత అసత్యనియు, నేనుమాత్రము నిష్ప్రయోగిక బ్రహ్మామాత్రస్వరూపుడ నగుచున్నాడ ననియు చెప్పబడుచున్నది:—

అసత్యం హి మనోరూపం అసత్యం బుద్ధిరూపకమ్,
అహంకార మసద్భీతి నిత్యోఽహం శాశ్వతోహ్యజః. ౪౮
దేహాత్రయ మస ద్విద్ధి కాలత్రయ మస త్సదా,
గుణత్రయ మస ద్విద్ధి హ్యహం సత్యాత్మక శ్శుచిః. ౪౯
శ్రుతం సర్వ మస ద్విద్ధి వేదం సర్వ మస త్సదా,
శాస్త్రం సర్వ మస ద్విద్ధి హ్యహం సత్యం చిదాత్మకః. ౫౦
మూర్తిత్రయ మస ద్విద్ధి సర్వభూత మస త్సదా,
సర్వతత్త్వ మస ద్విద్ధి హ్యహం భూమా సదా శివః. ౫౧
గురుశిష్య మస ద్విద్ధి గురో ర్మత్ర మస త్తతః.
యద్దృశ్యం త దస ద్విద్ధి న మాం విద్ధి తథావిధమ్. ౫౨
యచ్ఛ్రవ్యం త దస ద్విద్ధి య న్నాయ్యం త దస త్సదా,
యద్ధితం త దస ద్విద్ధి న మాం విద్ధి తథావిధమ్. ౫౩
సర్వా న్ప్రాణీ నసద్విద్ధి సర్వా న్భోగా నస త్త్వితీ,
దృష్టం శ్రుత మస ద్విద్ధి ఓతం ప్రోత మసన్తయమ్. ౫౪
కార్యాకార్య మసద్విద్ధి నష్టం ప్రాప్తమసన్తయమ్,
దుఃఖాదుఃఖ మసద్విద్ధి సర్వాసర్వమసన్తయమ్. ౫౫
పూర్ణాపూర్ణ మసద్విద్ధి ధర్మాధర్మమసన్తయమ్,

లాభాలాభావసద్విధి జయాజయ మసన్తయమ్. ౫౬.

శబ్దం సర్వ మసద్విధి స్పర్శం సర్వమసత్సదా,
రూపం సర్వ మసద్విధి రసం సర్వమసన్తయమ్. ౫౭.

గంధం సర్వ మసద్విధి సర్వజ్ఞానమసన్తయమ్,
అసదేవ సదా సర్వ మసదేవ భవోద్భవమ్. ౫౮.

అసదేవ గుణం సర్వం సన్తాత్ర మహమేవహి,

తా. మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారమనునది అంతయు అసత్తు. అజుఁ
డనగు నే నొక్కఁడనే నిత్యుఁడను, శాశ్వతుఁడను, దేహాత్రయము, కాలత్ర
యము, గుణాత్రయము అనునది అంతయు అసత్తు, పవిత్రుఁడనగు అగు నే
నొక్కఁడనే సత్యము. ౪౮, ౪౯. వేదశాస్త్రములు తదధ్యయనము ఇది
అంతయు అసత్తు, చిదాత్మకుఁడనగు నే నొక్కఁడనే సత్యము, మూర్తి
త్రయము, సర్వభూతములు, సర్వతత్త్వములు అసత్తు, సదాశివుఁడనగు నే
నొక్కఁడను భూమ స్వరూపుఁడను. గురుశిష్యులు, గురుప్రోక్షమంత్రము,
ఏది దృశ్యమో అదియు, ఇది అంతయు అసత్తు. నేనుమాత్రము సత్యము.
చింతించునది, న్యాయ్యమైనది, హితమయినది అంతయు అసత్తు. నేనుమాత్రము
సత్యము. సకలప్రాణులు, సకలభోగములు, చూచినది, విన్నదియు, ఓతప్రోత
మయి యున్నదియు, కార్యాకార్యములును, నష్టప్రాప్తములును, సుఖదుఃఖ
ములును, సర్వాసర్వములును, పూర్ణాపూర్ణములును, ధర్మాధర్మములును, లాభా
లాభములును, జయాపజయములును, శబ్దస్పర్శరూపరస గంధములును, సర్వ
జ్ఞానమును, జన్తాదికమును, సర్వగుణములు మున్నగునవి అంతయు అసత్త్వస్వి
రూపమని ఎఱుంగుము. నే నొక్కఁడనే సత్స్వరూపుఁడను. ౫౦-౫౮.

❁ 'అహం బ్రహ్మాస్మి' అను ఆత్మమంత్రాభ్యాసము. ❁

అవ. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యనుమంత్రమునకు స్వాత్మ

మంత్రమని పేరుగలదు. ఈ యాత్మమంత్రమును సర్వదా అభ్యసించుచున్నయెడల బ్రహ్మప్రాప్తికి విఘ్నకరము లగునవి నశించి వెంటనే బ్రహ్మపదము లభించును. కనుక బంధమోక్షములను భ్రమనుండి విముక్తి చెందవలయునను తలంచు సాధకుడు ఈ 'అహంబ్రహ్మాస్మి' మంత్రమును సర్వదా అభ్యసించుచుండవలయునని చెప్పబడుచున్నది:—

స్వాత్మ మంత్రంసదాపశ్యేత్ స్వాత్మమంత్రంసదాభ్యసేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం దృశ్యపాపం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయ మన్యమంత్రం వినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం దేహదోషం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం జన్మపాపం వినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం మృత్యుపాశం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం ద్వైతదుఃఖం వినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం భేదబుద్ధిం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం చింతాదుఃఖం వినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం బుద్ధివ్యాధిం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం చిత్తబంధం వినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం సర్వవ్యాధీ నివనాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం సర్వశోకం వినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం కామాదీన్నాశయేత్తాన్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం క్రోధవృత్తిం వినాశయేత్.

అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం చిత్తవృత్తిం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం సంకల్పాదీ నివినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం కోటిదోషం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం సర్వతంత్రం వినాశయేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయ మాత్మజ్ఞానం వినాశయేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయ మాత్మాలోకజయప్రదః. ✓
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయ మప్రతర్క్య సుఖప్రదః,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయ మజడత్వం ప్రయచ్ఛతి. 20
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయ మనాత్మాసురమర్దనః,
 అహంబ్రహ్మాస్మి వజ్రోఽయ మనాత్మాఖ్యగిరీఁ హరేత్.
 అహంబ్రహ్మాస్మి చక్రోఽయ మనాత్మాఖ్యాసురాఁ హరేత్,
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం సర్వాన్తాన్తోక్షయిష్యతి. ✓
 అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం జ్ఞానానందం ప్రయచ్ఛతి,
 సప్తకోటిమహామంత్రం జన్మకోటి శతప్రదమ్. 23
 సర్వమంత్రాఁ సముత్సృజ్య ఏతన్మంత్రం సమభ్యసేత్,
 సద్యోమోక్షమవాప్నోతి నాస్తి సందేహ మన్వసి. 24

ఇతి తేజోబిందూపనిషది తృతీయోఽధ్యాయః.

తా. అంతయు ఆత్మమేకాని తద్భిన్నముగ నేమియు లేదని తలంచ
 వలయును. ఇట్లు తలంచుచు సర్వకాల సర్వావస్థలయందును ఆత్మమంత్ర
 మును అభ్యసించుచుండవలయును. ఆత్మమంత్రమనఁగా “అహం బ్రహ్మాస్మి”

యను మంత్రము. ఈ మంత్రము దృశ్యభూతమయిన ప్రపంచసంబంధములగు పాపముల నన్నింటిని నశింపఁజేయును. మఱియు ఇతరమంత్రములను, దేహదోషమును, జన్మపాపమును, మృత్యుపాశమును, ద్వైతదుఃఖమును, భేదబుద్ధిని, చింతాదుఃఖమును, బుద్ధివ్యాధిని, చిత్తబంధమును, సర్వవ్యాధులను, సర్వశోకములను, కామాద్యరిషడ్వర్గమును, క్రోధవృత్తిని, సంకల్ప వికల్పాదులను, కోటిదోషములను, సర్వతంత్రములను, అత్తాజ్ఞానమును—అనఁగా అత్త యిట్టిదని తెలిసికొన లేకపోవుటను నశింపఁజేయును. మఱియు అత్తలోకజయమును కలుగఁజేయును. ౧౯-౨౯. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యను మంత్రాభ్యాసము ఊహింప శక్యముకాని సుఖమును కలుగఁజేయును. మఱియు చైతన్యమును ప్రకాశింపఁజేయును, మఱియు అత్త విభిన్నమయినది అను రాక్షసుని సంహరించును. 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యను వక్రాయుధము ఆత్మేతరమును పర్వతమును మర్దించును. 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యను చక్రాయుధము ఆత్మేతరమును రాక్షస సమూహమును సంహరించును. మఱియు సీమంత్రము అందఱును ముక్తుల నొనర్చును. ౨౦-౨౨. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యను మంత్రము జ్ఞానానందము నొసంగును. సప్తకోటి మహామంత్రములను జపించుటవలన అనేకకోటి శతజన్మములందు పుట్టుటకంటె వేఱుఫలము కలుగఁబోదు, మంత్రాంతరముల నన్నింటిని పదలి 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యను మంత్రమునే అభ్యసించవలయును. ఈ 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యను మంత్రాభ్యాసమువలన వెంటనే మోక్షము లభించును. ఈ విషయము అణుమాత్రమైనను సంశయము లేదు. ౨౩, ౨౪.

తేజోబిందూపనిషత్తునందు తృతీయాధ్యాయము సమాప్తము.

చ తు ర్థా ధ్యా య ము.

❀ జీవన్ముక్తి - ప్రత్యగభిన్నబ్రహ్మభావప్రాప్తి. ❀

అవ. కుమారస్వామి ఈశ్వరునిముఖమువల్ల నుండి అఖం
డైకరస చింతాత్రజ్ఞానమును, తదనుభవమును చక్కఁగా నెఱిం
గినవాఁడై ఈఅఖండైకరస చింతాత్రపరిజ్ఞానమునకు ఫలభూత
మయిన జీవన్ముక్తి విదేహముక్తి స్వరూపముల నెఱుంగుటకు
పరమశివుని పృచ్ఛచేయుచున్నాఁడు:—

మూ. కుమారః పరమేశ్వరం పప్రచ్ఛ జీవన్ముక్త విదేహముక్త
యోః స్థితి మనుబ్రూహీతి సహోవాచ పరశ్శివః.

శ్లో. చిదాత్మాఽహం పరాత్మాఽహం నిర్గుణోఽహం పరాత్పరః,
ఆత్మమాత్రేణ యస్తిష్ఠే తస్మాదజీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౧

దేహాత్రయాతిరిక్తోఽహం శుద్ధచైతన్యమస్త్వహమ్,
బ్రహ్మహమితి యస్యాంతః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౨

ఆనందఘనరూపోఽస్తి పరానంద ఘనోఽస్త్వహమ్,
యస్య దేహాదికం నాస్తి యస్య బ్రహ్మేతి నిశ్చయః. ౩

పరమానందపూర్ణోయస్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే,
యస్య కించిదహం నాస్తి చింతాత్రేణావతిష్ఠతే. ౪

చైతన్యమాత్రో యస్యాంత శ్చింతాత్రైకస్వరూపవాన్,
సర్వత్రపూర్ణరూపాత్తా సర్వత్రాత్తావశేషకః. ౫

ఆనందరతి రన్యక్తః పరిపూర్ణశ్చిదాత్మకః,

శుద్ధచైతన్యరూపాత్మా సర్వసంగవివర్జితః.

౬

నిత్యానందః ప్రసన్నాత్మా హ్యన్యచింతా వివర్జితః,

కించిదస్తిత్వ హీనోయస్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.

౭

తా. కుమారస్వామి పరమశివుని జీవన్ముక్తి విదేహముక్తుల స్వరూపము సుపదేశింపవలయునని ప్రార్థింపఁగా పరమశివుఁడు చెప్పుచున్నాడు. వానిలో ప్రథమమున జీవన్ముక్తిలక్షణము చెప్పఁబడుచున్నది:— చిదాత్మయనియు పరాత్మయనియు చెప్పఁబడుచున్న నేను నిర్గుణుఁడను పరాత్పరుఁడను కేవలాత్మస్వరూపుఁడను అని ఎవ్వఁడు దృఢాభిప్రాయుఁడయి యుండునో వాఁడు జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పఁబడును. నేను దేహాత్మయ నిలక్షణుఁడను, శుద్ధ చైతన్య స్వరూపుఁడనగు నేనే బ్రహ్మస్వరూపుఁడను అని ఎవ్వఁడు సదా తలంచుచుండునో వాఁడు జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పఁబడును. ౨. నేను ఆనంద ఘనరూపుఁడను, పరానంద ఘనుఁడను, నాకు దేహాదికము లేదు, నేనే బ్రహ్మము అనియు, నేనే పరమానంద పూర్ణుఁడననియు నిశ్చయజ్ఞానము ఎవ్వనికిగలదో వాఁడే జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పఁబడును. ౩. ఎవ్వనికి కొంచెమైనను అహంభావము—అనఁగా దేహేంద్రియాదికము నేననుభావము లేదో, ఎవ్వఁడు నేను కేవల చిన్మాత్రస్వరూపుఁడనని తలంచుచుండునో, ఎవ్వని హృదయము చైతన్యమాత్రమో, ఎవ్వఁడు చిన్మాత్రైక స్వరూపుఁడో, ఎవ్వఁడు సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మకుఁడో, ఎవ్వఁడు సర్వత్ర ఆత్మయే అవశేషించి యున్నాఁడని ఎఱుంగుచున్నాఁడో, ఎవ్వఁడు సర్వకాల సర్వావస్థలయందు ఆనందమునందు—అనఁగా ఆత్మయందే రతియనఁగా ఆ సత్తిగల వాఁడో, ఎవ్వఁడు పరిపూర్ణుఁడో, చిత్స్వరూపుఁడో, శుద్ధచైతన్యమే స్వరూపముగాఁ గలవాఁడో, సర్వసంగ వివర్జితుఁడో, నిత్యానంద స్వరూపుఁడో, ప్రసన్నాత్ముఁడో, ఆత్మకంటె అన్యమైనదే లేదు కావున అన్య చింతావిహీనుఁడో, ఆత్మకంటె విభిన్నముగ కొంచెమైనను కలదని ఎవ్వనికి

అభిప్రాయమే లేదో వాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును. పరాగ్యావము నుగ్రసించిన ప్రత్యగ్యావాపస్థితి, (అనగా దేహేంద్రియములు జీవుడు మున్నగునవి కల్పితములనియు, కేవలము ప్రత్యగ్యావము-అనగా ఆత్మత్వమే ఉన్నది అని తలంచుట జీవన్ముక్తి) లేక ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మభావాపత్తి ముందుముందు చెప్పబోవుజీవన్ముక్తి శబ్దమునకు అర్థమని గ్రహించవలయును. ౪-౭.

నమే చిత్తం నమే బుద్ధి ర్నాహంకారో నచేంద్రియమ్,
నమే దేహాః కదాచిద్వా నమే ప్రాణాదయః క్వచిత్ . ౮
నమే మాయా నమే కామో నమే క్రోధః పరోఽస్త్వహమ్,
నమే కించి దహం వాఽపి నమే కించి త్క్వచి జ్జగత్ . ౯
నమే దోషో నమే లింగం నమే చక్షు ర్నమే మనః,
నమే శ్రోత్రం నమే నాసా నమే జిహ్వో నమే కరః. ౧౦

తా. నాకు చిత్తముగాని బుద్ధిగాని అహంకారముగాని ఇంద్రియములుగాని దేహముగాని ప్రాణాది వాయువులుగాని లేవు. ౮. నాకు మాయగాని కామముగాని క్రోధముగాని లేదు. నేను వీనికంటె పరుడను. ఈగనంబడుచున్న ప్రపంచమునందు కొంచెమైనను నాకేమియు లేదు. ఈ జగత్తునందుగాని మఱొక్కచోటగాని నాకు ఏమియులేదు. నాకు దోషము లేదు. నాకు లింగము-అనగా గ్రహించుటకు వీలయిన సూచకము ఏమియు లేదు. నాకు మనస్సుగాని నేత్రముగాని శ్రోత్రముగాని జిహ్వగాని ముక్కుగాని కరము-అనగా చేతులుగాని లేవు. కరము కర్తేంద్రియము లన్నింటికి ఉపలక్షణము. ౯-౧౦.

నమే జాగ్ర స్నమే స్వప్నం నమే కారణ మణ్వపి,
నమే తురీయ మితి యః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౧౧

ఇదం సర్వం నమే కించి దయం సర్వం నమే క్వచిత్,
నమే కాలో నమే దేశో నమే వస్తు నమే మతిః. ౧౨

నమే స్నానం నమే సంధ్యా నమే దైవం నమే స్థలమ్,
నమే తీర్థం నమే నేవా నమే జ్ఞానం నమే పదమ్. ౧౩

నమే బంధం నమే జన్మ నమే వాక్యం నమే రవిః,
నమే పుణ్యం నమే పాపం నమే కార్యం నమే శుభమ్.

నమే జీవా ఇతిస్వాత్మా నమే కించి జ్ఞగత్రయమ్,
నమే మోక్షో నమే ద్వైతం నమే వేదో నమే విధిః. ౧౪

నమేఽంతికం నమే దూరం నమే బోధో నమే రహః,
నమే గురు ర్నమే శిష్యో నమే హీనో నచాధికః. ౧౫

నమే బ్రహ్మ నమే విష్ణు నమే రుద్రో న చంద్రమాః,
నమే పృథ్వీ నమే తోయం నమే వాయు ర్నమే వియత్.

నమే వహ్ని ర్నమే గోత్రం నమే లక్ష్యం నమే భవః,
నమే ధ్యాతా నమే ధ్యేయం నమే ధ్యానం నమే మనుః.

నమే శీతం నమే చోష్ణం నమే తృష్ణా నమే తుధా,
నమే మిత్రం నమే శత్రు ర్నమే మోహో నమే జయః.

నమే పూర్వం నమే పశ్చాత్తమే చోర్ధ్వం నమే దిశః,
నమే వక్తవ్య మల్పం వా నమే శ్రోతవ్య మణ్వాపి. ౨౦

నమే మంతవ్య మీషద్వా నమే ధ్యాతవ్య మణ్వాపి,
నమే భోక్తవ్య మీషద్వా నమే స్మర్తవ్య మణ్వాపి. ౨౧

తా. నేను దేహాత్రయముకంటె విలక్షణుడను ఏవిధముగా నగు
చున్నాడనో అదేవిధముగా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురీయములకు అపస్థా
చతుష్టయముకూడ నాకు లేదని ఎవ్వఁడెఱుంగుచున్నాడో వాఁడు జీవన్ముక్తు.

క్తుఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. ౧౧. ప్రత్యక్షముగను పరోక్షముగను ఉన్నది ఏదియు నాకు సంబంధించినది కాదు. నాకు కాలముగాని, దేశముగాని, వస్తువుగాని, బుద్ధిగాని, స్నానముగాని, సంధ్యగాని, దైవముగాని, స్థలముగాని, తీర్థముగాని, నేవగాని, జ్ఞానముగాని, స్థానముగాని లేదు. ౧౨-౧౩. నాకు బంధముగాని, జన్మముగాని, వాక్యముగాని, సూర్యుఁడుగాని, పుణ్యముగాని, పాపముగాని, కార్యముగాని, జీవుఁడుగాని, ఆత్మగాని, జగత్ప్రయముగాని, మోక్షముగాని, ద్వైతముగాని, వేదముగాని, విధిగాని, సమీపముగాని, దూరముగాని, బోధగాని, రహస్యముగాని లేదు. నాకు గురువుగాని, శిష్యుఁడుగాని, హీనుఁడుగాని, అధికుఁడుగాని లేదు. నాకు బ్రహ్మగాని, విష్ణువుగాని, రుద్రుఁడుగాని, చంద్రుఁడుగాని లేదు. నాకు భూమిగాని, జలముగాని, అగ్నిగాని, వాయువుగాని, ఆకాశముగాని లేదు. నాకు గోత్రముగాని, లక్ష్యముగాని, భవము—అనఁగా సంసారముగాని లేదు. నాకు ధ్యానించువాఁడుగాని, ధ్యానించదగినదిగాని, ధ్యానముగాని, మంత్రముగాని లేదు. నాకు శీతముగాని, ఉష్ణముగాని, తృష్ణగాని, ఆకలిగాని, మిత్రముగాని, శత్రుఁడుగాని, మోహముగాని, జయముగాని లేదు. నాకు పూర్వము, పశ్చిమము, దక్షిణము, ఉత్తరము అను చిక్కులులేవు. నాకు చెప్పఁదగినదిగాని, వినఁదగినదికాని, తలంచదగినదిగాని, ధ్యానించదగినదిగాని, అనుభవించదగినదిగాని, స్మరించదగినదిగాని అణుమాత్రమైనను లేదు. ౧౪-౨౦.

నమే భోగో నమే రోగో నమే యోగో నమే లయః,
 నమే మార్భ్యం నమే శాంతం నమే బంధం నమే ప్రియమ్.
 నమే మోదః ప్రమోదోవా నమే స్థూలం నమే కృతమ్,
 నమే దీర్ఘం నమే హ్రస్వం నమే వృద్ధి ర్నమే క్షయమ్.
 అధ్యారోపాపవాదౌవా నమే చైకం నమే బహు,

నమే ఆంధ్యం నమే మాంధ్యం నమే పట్విద మణ్వాపి. ౨౪
 నమే మాంసం నమే రక్తం నమే మేదో నమే హ్యస్మక్,
 నమే మజ్జా నమేఽస్థిర్వా నమే త్వ గ్ధాతుసప్తకమ్. ౨౫
 నమే శుక్లం నమే రక్తం నమే నీలం నమే పృథక్,
 నమే తపో నమే లోభో ముఖ్యం గౌణం నమే క్వచిత్.
 నమే భ్రాంతి ర్నమే ధైర్యం నమే గుహ్యం నమే కులమ్,
 నమే త్యాజ్యం నమే గ్రాహ్యం నమే హాస్యం నమే నయః.
 నమే న్రతం నమే గ్లానిః నమే శోష్యం నమే సుఖమ్,
 నమే జ్ఞాతా నమే జ్ఞానం నమే జ్ఞేయం నమే స్వయమ్.
 నమే తుభ్యం నమే మహ్యం నమే త్వంచ నమే త్వహమ్,
 నమే జరా నమే బాల్యం నమే యావన మణ్వాపి. ౨౯
 అహంబ్రహ్మ స్మహం బ్రహ్మ స్మహం బ్రహ్మేతి నిశ్చయః,
 చిదహం చిదహం చేతి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౩౦

బ్రహ్మైవాహం చిదేవాహం పరోవాహం న సంశయః,
 స్వయమేవ స్వయం హంసః స్వయమేవ స్వయం స్థితః. ౩౧
 స్వయమేవ స్వయం పశ్యేత్ స్వాత్మ రాజ్యే సుఖే వసేత్,
 స్వాత్మానందం స్వయంభోక్ష్యే త్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౩౨
 స్వయమేవైకవీరోగ్రే స్వయమేవ ప్రభుఃస్మృతః,
 స్వస్వరూపే స్వయం స్వప్స్యే స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ౩౩

తా. నాకు భోగముగాని రోగముగాని యోగముగాని లయముగాని
 మూర్ఖత్వముగాని శాంతముగాని బంధముగాని ప్రియముగాని లేదు. ౨౨.
 నాకు మోదముగాని ప్రమోదముగాని స్థూలముగాని కృశత్వము (చిక్కి-
 పోవుట) గాని పొడవుగాని పొట్టిగాని వృద్ధిగాని క్షయముగాని లేదు. ౨౩.

నాకు అధ్యారోపముగాని (క్రొత్తదానిని ఆరోపించుట) అపవాదముగాని లేదు. నాకు ఒకటిగాని అనేకముగాని లేదు. మఱియు గ్రుడ్డితనముగాని మాంద్యముగాని సామర్థ్యముగాని లేదు. ౨౪. నాకు మాంసము, రక్తము, క్రొవ్వు, అస్సెక్కు, మజ్జ, ఎముకలు, చర్మము అను ధాతుసప్తకములేదు. తెలుపు నలుపు ఎఱుపు అను రంగులు లేవు. మఱియు తపస్సుగాని, లోభముగాని, ముఖ్యముగాని, గౌణముగాని లేదు. ౨౫-౨౬. బ్రాంతిగాని నైర్యముగాని, రహస్యముగాని కులముగాని నాకు లేదు. నాకు వదలదగినదిగాని గ్రహించదగినదిగాని హాస్యముగాని నీతిగాని లేదు. నాకు వ్రతముగాని శ్రమగాని శోష్యముగాని సుఖముగాని లేదు. మఱియు జ్ఞాతగాని జ్ఞేయముగాని, జ్ఞానముగాని స్వయముగ ఏమియు లేదు. నాకు నీకు అనిగాని, నాకు అనిగాని, నీవుగాని నేననిగాని ఏమియులేదు. మఱియు బాల్యమనిగాని యౌవనమనిగాని వృద్ధత్వమనిగాని ఏమియు లేదు. (అహం బ్రహ్మాస్మి =) నేను బ్రహ్మమునగుచున్నాను. (అహం బ్రహ్మ అస్మి =) నేను బ్రహ్మము నగుచున్నాను. (అహం బ్రహ్మ=) నేను బ్రహ్మము. ఇది ముమ్మాటికి నిశ్చయము. నేను చిత్స్వరూపుడను, నేను చిత్స్వరూపుడను. ఇట్లని సర్వదా స్మరించుచుండు వాడు-జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును. ౨౭-౩౦. నేను బ్రహ్మము. నేను చిత్స్వరూపుడను, నేను పరుడను - అనఁగా బ్రహ్మస్వరూపుడను, ఈవిషయమయి సంశయములేదు. నేను స్వయముగ హంసస్వరూపుడనై ఉన్నాడను, నేనే స్వయముగా నున్నాడను. నేనే స్వయముగ నన్ను గాంచుచున్నాడను. ఆత్మసామ్రాజ్యమునందు సుఖముగా నివసించుచున్నాడను. ఆత్మానందమును నేను స్వయముగ అనుభవించుచున్నాడను. అని తలంచువాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును. ౩౧-౩౨. “చిదాత్మాహం పరాత్మాహం” మున్నగు మంత్రము మొదలుకొని-“సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” అను ౩౨-వ మంత్రము దనుక చెప్పబడిన గ్రంథమునందు జీవన్ముక్తలక్షణము చెప్పబడినది. ముందుగూడ నేను స్వయముగ ఏకవీరుడనే,

స్వయముగ నేనే ప్రభువును, నాస్వస్వరూపమునందే నేను ఉంటున్నాఁడను, ఈవిధముగ తలంచువాఁడు జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. 33.

❧ { విదేహముక్తి - నిష్ప్రతియోగికబ్రహ్మ } ❧
మాత్రావస్థానము.

అవ. స్వాతిరిక్తమయిన - అనఁగా తనకంటె వేఱయిన అవిద్య, తత్కార్యజాతమగు ప్రపంచమును అపహ్నావము చేయుటచేత సిద్ధమయిన సిద్ధమగుచున్న బ్రహ్మము. నిష్ప్రతియోగికమయినది నేనని తన్మాత్రముగ నుండుటయే విదేహముక్తి. ఆవిషయ మిట వివరింపఁబడుచున్నది:—

బ్రహ్మభూతః ప్రళాంతాత్తా బ్రహ్మనందమయ స్సుఖీ,
స్వచ్ఛరూపో మహామానీ వై దేహీ ముక్త ఏవసః. 38

సర్వాత్తా సమరూపాత్తా శుద్ధాత్తా త్వహ ముత్థితః,
ఏకవర్జిత ఏకాత్తా సర్వాత్తా స్వాత్మమాత్రకః. 39

అజాత్తాచామృతాత్తాఽహం స్వయమాత్తాఽహమన్యయః,
లఙ్కాత్తా లలితాత్తాఽహం తూష్ణీమాత్తస్వభావవాక్.

ఆనందాత్తా ప్రియోహ్యత్తా మోక్షాత్తా బంధవర్జితః,
బ్రహ్మైవాహం చిదేవాహ మేవం వాఽపి న చింత్యతే. 32

చింత్యతేనైవ యస్తిష్ఠే ద్వైదేహీముక్త ఏవసః,
నిశ్చయం చ పరిత్యజ్య అహం బ్రహ్మాతి నిశ్చయమ్. 34

ఆనందభరితస్వాంతో వై దేహీముక్త ఏవసః,
సర్వమస్తీతి నాస్తీతి నిశ్చయం త్యజ్య తిష్ఠతి. 35

అహం బ్రహ్మస్తి నాస్తీతి సచ్చిదానంద మాత్రకః,

కించి త్క్వచిత్కదాచిచ్చ ఆత్మానం న స్పృశత్యసౌ. ౪౦
 తూష్ణీమేవం స్థితస్తూష్ణీం తూష్ణీం సత్యం న కించన,
 పరమాత్మా గుణాతీతః సర్వాత్మా భూతభావనః. ౪౧
 కాలభేదం వస్తుభేదం దేశభేదం స్వభేదకమ్,
 కించిద్భేదం న తస్యాస్తి కించిద్వాఽపి న విద్యతే. ౪౨
 అహం త్వం తదిదం సోఽయం కాలాత్మా కాలహీనకః,
 శూన్యాత్మా సూక్ష్మరూపాత్మా విశ్వాత్మా విశ్వహీనకః. ౪౩
 దేవాత్మా దేవహీనాత్మా మేయాత్మా మేయవర్జితః,
 సర్వత్ర జడహీనాత్మా సర్వేషామంతరాత్మకః. ౪౪
 సర్వసంకల్పహీనాత్మా చింతాత్రోఽస్తితి సర్వదా,
 కేవలః పరమాత్మాఽహం కేవలో జ్ఞానవిగ్రహః. ౪౫
 సత్తామాత్ర స్వరూపాత్మా నాన్యత్కించి జ్ఞగద్భయమ్,
 జీవేశ్వరేతి వాక్స్వేతి వేదశాస్త్రాణ్యహం త్వితి. ౪౬
 ఇదం చైతన్య మేవేతి అహం చైతన్య మిత్యపి,
 ఇతి నిశ్చయ శూన్యోయో వై దేహీ ముక్త ఏవసః. ౪౭

తా. బ్రహ్మమాత్మఁడుగ నుండుటచేతను బ్రహ్మభూతుఁడుగను, దేహా
 త్రయాభిమానము శాంతించుటచేత ప్రశాంతాత్మఁడుగను, ఆనందస్వరూపుఁ
 డగుటచేత బ్రహ్మనందమయుఁడుగను - అనఁగా రెండవదిలేని భూమానంద
 మాత్మఁడని భావము. పూర్ణబోధస్వరూపుఁడగుటచేత స్వచ్ఛరూపుఁడుగను,
 స్వమాత్మఁడుగ తూష్ణీంభావమును వహించియుండుటచేత మహామానిగను
 ఉండువాఁడు విదేహముక్తుఁడు అని ఎఱుంగవలయును. మూలమునందు
 'వై దేహీముక్తఏవసః' అని చెప్పఁబడియుండుటచేత ఆపదములలో ముఖ్య
 ములయిన, 'వై దేహీముక్తః' అను రెండుపదములయొక్క వివరము చెప్పఁ

బడుచున్నది:—దేహాశ్రయము-ఆదేహాశ్రయముచేత ఉపలక్షితమయిన అవి ద్యాపదతత్కార్యరూపమయిన ప్రపంచము దేహమని గ్రహించవలయును. ఈదేహమునందు నాని అనియు నాసంబంధమనియు చెప్పబడునట్టి ఆత్మ ఆత్మీయాభిమానము మూలభూతముగనుండున్నది. 'విగతాశ్చతే దేహాశ్చ విదేహాః.' ఇట్టి దేహములువిగతములు - అనగా నశించినవి విదేహులు, విదేహములే దేహములు, ఇట్టిదేహములు గలవాఁడు వైదేహి. ఇట్టి వైదేహి యగు ముక్తుఁడు వైదేహిముక్తుఁడు.

స్వాతిరిక్తమయినది ఏమియులేదని ఆభాసముగ తోచుచున్నదానిని ఎవ్వఁడు నిరసించుచున్నాఁడో వాఁడు విదేహముక్తుఁడను విషయమును స్మృతిప్రమాణముచేత తెలుపుచున్నారము:—

శ్లో. “యస్మిన్ వ్యప్తిసమష్ట్యాఖ్య స్థూలదేహాదివాసనాః,
విరూపవిలయం యాతి స విదేహీ మహామునిః.
సర్వాపన్నాప సంసిద్ధ బ్రహ్మామాత్రం స ఏవ హి,
అకల్ప విద్వద్విష్ణోఽయమితి సర్వత్రగీయతే.”

ఈ శ్రుతియందు ముందుముందు వచ్చెడి “వైదేహిముక్త ఏవసః” అను స్థలములందంతట యీ యర్థమునే గ్రహించవలయును. 34. మఱియు సర్వాత్ముఁడను, సమరూపాత్మకుఁడను, శుద్ధాత్ముఁడను నేను అగుచున్నాఁడను. ఏకత్వముచేత వర్జింపఁబడిన ఏకాత్ముఁడను, సర్వాత్ముఁడను, స్వాత్మ మాత్రకుఁడను అగుచున్నాఁడను. 35. మఱియు అజాత్ముఁడను, అమృతాత్ముఁడను అగుచున్నాఁడను. ఆత్మస్వరూపుఁడనగు నేను అవ్యయుఁడను నాశరహితుఁడను అగుచున్నాఁడను. స్వావశేషముగ చూడబడుచుండుటచేత లక్ష్యాత్ముఁడ నగుచున్నాఁడను. కేవల నిర్విశేషుఁడనగుటవలన లఠితాత్ముఁడనగుచున్నాఁడను, మహామానఫలరూపమగుటవలన “తూష్టిం ఆత్మస్వభావము” గలవాఁడను అగుచున్నాఁడను. అనందాత్ముఁడననిగాని, ప్రియుఁడననిగాని,

ఆత్మభూతుడననిగాని, మోక్షాత్మడననిగాని, బంధవర్జితుడననిగాని బ్రహ్మమే నేననిగాని, చైతన్యరూపుడను నేననిగాని తలంపక చైతన్యమాత్రముగ నెవ్వఁ డుండునో వాఁడువిదేహముత్తుఁడు. నేను దేహముగాదు, ఆనందరూపుడను, అనువృత్తికూడ లేనివాఁడు విదేహముత్తుఁడు. వృత్తిస్ఫురణము మున్నగునవి ఉన్నయెడల విదేహముత్తుఁడు కాఁజాలఁడు. ౩౬. స్వాతిరిక్తముగ నొక్కఁటి గలదా? లేదా యనుసంశయమే లేక సర్వకాలములందు 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యను ఆనందముతో నిండిన చిత్తముతో నుండువాఁడు విదేహముత్తుఁడు. ఇతనికి ఆత్మకంటె భిన్నముగ ఉన్నదా లేదా అను సంశయమేలేదు. ఆ భావమే లేక సుఖముగ నుండును. ౩౭-౪౦. సచ్చిదానంద మాత్రస్వరూ పుడయి యుండునట్టివాఁడు, నేను బ్రహ్మము నగుచున్నాడననిగాని, నేను ప్రపంచస్వరూపుడనుకాననిగాని కొంచెమయినను ఒక్కచోటనుగాని ఒకప్పుడయిననుగాని ఆత్మనుతగలఁడు—అనఁగా తలంచఁడు. ఇచ్చట అభి ప్రాయము స్పష్టముగ తెలియుటలేదు కావున వివరించుచున్నాడను— పామరులయిన వారు దేనినిగాంచి పరవశులయి వ్యామోహమును చెందు చున్నారో అట్టి ప్రపంచమునందు జ్ఞాని లేక విజ్ఞాని యగువాఁడు సంగము లేక ఉదాసీనుడగుటచేత ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మగోచరమయిన అఖండాకార వృత్తిచేత పరవశుడయినవాడయి తూష్ణింభావము కలిగియుండును. ఇట్టి స్థితికి వచ్చిన యోగి అఖండాకార వృత్తినికూడ సహించనివాడయి సమ్యక్ జ్ఞానియై నిర్వికల్ప సమాధి పరవశుడయి కొంతకాలము తూష్ణింభావముతో నుండును. అదేవిధముగ 'తూష్ణిం సత్యం న కించన' అను దానియొక్క భావ మేమనఁగా—సరూపవిలయ సిద్ధమయిన నిర్వికల్ప సమాధినుండి ఒకా నొకప్పుడుకూడ బహిర్ముఖమును పొందుటనుకూడ సహించని తత్త్వజ్ఞాని సుషుమ్నానాడ్యంతర్గతమయిన కైవల్యనాడిచేత ప్రకాశించుచున్న చిదా కాశమునందు తనయొక్క లోపల వెలుపల నుండునటుల భావించునట్టియు అవిద్యాతత్కార్య వికల్పజాతముల నిషేధించఁగా మిగులునట్టియు నిష్ప్రీతి.

యోగిక, నిర్వికల్ప బ్రహ్మమాత్రముగ తూష్టిం స్వభావముగ శేషించియుండు
 టయే ఇచట సత్యమయిన సన్తాత్రావస్థాన రూపమయిన విదేహాకైవల్యము
 అచట స్వాతిరిక్తముగ ఏమయిన ఉన్నదా లేదా యను భ్రమయే లేదు.
 బ్రహ్మ వ్యతిరిక్తముగ నేమియు లేదు. ఇందులకు శ్రుతిప్రమాణముకూడ
 గలదు. — “మద్వ్యతిరిక్తమణుమాత్రం న విద్యతే సన్తాత్ర మసదన్యత్.” ౪౧.
 పరమాత్మగుణాతీతుఁడు - అనఁగా గుణత్రయములకులొబడనివాఁడు.
 మఱియు సర్వాత్మఁడు, భూతభావనుఁడు, ఆత్మకు కాలభేదముగాని, దేశ
 భేదముగాని, వస్తుభేదముగాని స్వగత భేదముగాని లేదు. అతనికి కొంచెమయి
 నను భేదములేదు. మఱి ఏమియును అతనికిలేదు. ఆత్మకు నేనని నీసని ఇది
 యని లేదు. అతఁడు కాలస్వరూపుఁడు, కాలవిహీనుఁడు, శూన్యాత్మఁడు,
 సూక్ష్మరూపాత్మకుఁడు, విశ్వాత్మఁడు, విశ్వవిహీనుఁడు అగుచున్నాఁడు.
 మఱియు దేవస్వరూపుఁడు, దేవహీనాత్మఁడు, మేయాత్మఁడు - అనఁగా
 కొలవదగినదేహముగలవాఁడు. మఱియు మేయ విరహితుఁడు. ఇంత
 యని కొలుచుటకు శక్యముకానివాఁడు. అంతటచైతన్యరూపుఁడయిన
 వాఁడు. అందఱకు అంతరాత్మ భూతుఁడు అగుచున్నాఁడు. ౪౨-౪౪. నేను
 సర్వసంకల్పవిహీనుఁడను, సర్వదా చిన్తాత్మఁడను, కేవలము పరమాత్మ
 స్వరూపుఁడను, జ్ఞానమే స్వరూపముగలవాఁడను, సత్తామాత్ర స్వరూపుఁ
 డను, నాకంటె భిన్నముగ నేమియు లేదనుట నిశ్చయము కావున జగత్తును
 నది ఒక్కటి ఉన్నదనిగాని దానివలన నాకు భయము కలుగుననిగాని
 సంశయమే లేదు. జీవేశ్వరులనిగాని వాక్కనిగాని వేదశాస్త్రములనిగాని,
 ఇది చైతన్యమనిగాని నేను చైతన్యరూపుఁడననిగాని ఇట్టితలంపే లేనివాఁడు
 విదేహముత్తుఁడు. ౪౫-౪౭.

చైతన్యమాత్ర సంసిద్ధ స్వాత్మారామ స్సుఖాసనః,
 అపరిచ్ఛిన్న రూపాత్మా అణుస్థూలాదివర్జితః.

- తుర్యతుర్యః పరానందో వై దేహీముక్త ఏవ సః,
నామరూప విహీనాత్మా పరసంవిత్సుఖాత్మకః. ౪౯
- తురీయాతీతరూపాత్మా శుభాశుభవివర్జితః,
యోగాత్మా యోగయుక్తాత్మా బంధముక్తి వివర్జితః. ౫౦
- గుణాగుణ విహీనాత్మా దేశకాలాదివర్జితః,
సాక్ష్యసాక్షిత్వహీనాత్మా కించిత్కించి న్న కించన. ౫౧
- యస్య ప్రపంచమానం న బ్రహ్మకార మపీహ న,
స్వస్వరూపే స్వయంజ్యోతిః స్వస్వరూపే స్వయంరతిః. ౫౨
- వాచామగోచరానందో వాఙ్మనోఽగోచర స్వయమ్,
అతీతాతీతభావో యో వై దేహీ ముక్త ఏవసః. ౫౩ .
- చి త్తవృత్తే రతీతోయ శ్చి త్తవృత్త్య వభాసకః,
సర్వవృత్తి విహీనాత్మా వై దేహీ ముక్త ఏవసః. ౫౪
- తస్మిన్కాలే విదేహీతి దేహస్థరణవర్జితః,
ఈషన్తాత్రం స్తృతంచేద్య స్తదా సర్వసమన్వితః. ౫౫
- పరైరదృష్టబాహ్యత్వా పరమానందచిద్భవః,
పరైరదృష్టబాహ్యత్వా సర్వవేదాంత గోచరః. ౫౬
- బ్రహ్మమృతరసాస్వాదో బ్రహ్మమృత రసాయనః,
బ్రహ్మమృతరసాసక్తో బ్రహ్మమృతరసస్వయమ్. ౫౭
- బ్రహ్మమృతరసే మగ్నో బ్రహ్మనంద శివార్చనః,
బ్రహ్మమృతరసే తృప్తో బ్రహ్మనందాను భావకః. ౫౮
- బ్రహ్మనందశివానందో బ్రహ్మనందరసప్రభః,
బ్రహ్మనందపరంజ్యోతిః బ్రహ్మనందనిరంతరః. ౫౯
- బ్రహ్మనందరసాన్నాదో బ్రహ్మనందకుటుంబకః,

బ్రహ్మనందరసారూఢో బ్రహ్మనందై కచిద్భునః. ౬౦

బ్రహ్మనందరసోద్వాహో బ్రహ్మనందరసంభరః,
బ్రహ్మనందజనై ర్యుక్తో బ్రహ్మనందాత్మని స్థితః. ౬౧

ఆత్మరూప మిదం సర్వ మాత్మనోఽన్యన్న కించన,
సర్వమాత్మాఽహ మాత్మాఽస్తి పరమాత్మా పరాత్మకః. ౬౨
నిత్యానందస్వరూపాత్మా వై దేహీముక్త ఏవసః,

తా. చైతన్యమాత్రసంసిద్ధమయిన ఆత్మారాముడును - ఆత్మారాముఁ
డనఁగా ఆత్మస్వరూపమునందే క్రిడించువాఁడు, సుఖముగా నుండువాఁడును,
అపరిచ్ఛిన్నరూపము గలవాఁడును, అణువు, స్థూలము మున్నగు పరిమాణము
గలవాఁడును తుర్యతుర్యుఁడును, పరానందుఁడును అగువాఁడు విదేహ
ముక్తుఁడని భావము. ౪౮. నామరూపవిరహితుఁడును, శ్రేష్ఠమయిన జ్ఞాన
సుఖస్వరూపుఁడును, తురీయాతీతరూపుఁడును, శుభాశుభములచేత వర్జింపఁ
బడినవాఁడును, యోగము స్వభావముగ గలవాఁడును, యోగయుక్తాత్మకుఁ
డును, బంధమోక్షవిపర్జితుఁడును, గుణాగుణవిహీనుఁడును—అనఁగా సగుణ
నిర్గుణములు లేనివాఁడును, దేశకాలవిరహితుఁడును, సాక్షీత్వముగాని సాక్షి
విహీనత్వముగాని లేనివాఁడును, కించిత్త్వము కొంచెమయిన లేనివాఁడును,
ఎవనికి ప్రపంచభానముగాని బ్రహ్మకారముగాని లేదో, ఎవ్వఁడు స్వస్వరూ
పమునందే స్వయముగా ప్రకాశించుచుండునో, ఎవ్వఁడు స్వస్వరూపము
నందే స్వయముగా రమించుచుండునో, ఎవ్వఁడు వాక్కులకు గోచరము
కాని ఆనందము కలిగియుండునో, ఎవ్వఁడు స్వయముగ వాక్కుమనస్సు
లకు గోచరముకాని స్థితియందుండునో, ఎవ్వఁడు తురీయాతీతభావము గల
వాఁడో అట్టివాఁడు విదేహముక్తుఁడని ఎఱుంగవలయును. ౪౯-౫౩. ఎవ్వఁడు
చిత్తవృత్తిని అతిక్రమించినవాడయి చిత్తవృత్తులను ప్రకాశింపజేయు
చుండునో, ఎవ్వఁడు సర్వవృత్తి విహీనుడయి యుండునో వాఁడు విదేహ

ముక్తుఁడు. ౫౪. విదేహుఁడను అని తలంచినవెంటనే దేహస్వరణములేని వాఁడును, దేహమున్నటుల కొంచెముగ తలంపబడినవెంటనే సర్వేంద్రియ స్ఫురణగలవాఁడును, ఇళలచేత చూడబడని బాహ్యరూపముగలవాఁడును, పరమానందచైతన్యమునుఁడును, పరులచేత చూడబడని బాహ్యరూపము గలవాఁడయినను సర్వవేదాంతగోచరుఁడును, బ్రహ్మమృతరసము నాస్వాదించువాఁడును, బ్రహ్మమృతరసాయనుఁడును, (రసాయనుఁడనఁగా రసమునకు స్థానభూతుఁడు.) బ్రహ్మమృతరసాసక్తుఁడును, స్వయముగ బ్రహ్మమృతరసుఁడును, బ్రహ్మమృతరసమునందు మగ్నుఁడయినవాఁడును బ్రహ్మనందస్వరూపుఁడగు పరమశివుని అర్చించువాఁడును, బ్రహ్మమృతరసమునాస్వాదించి తృప్తిగలవాఁడును, బ్రహ్మనందానుభవముగలవాఁడును, బ్రహ్మనందశివానందుఁడును, బ్రహ్మనందరసప్రభుఁడును, బ్రహ్మనందపరంజ్యోతిస్స్వరూపుఁడును, బ్రహ్మనందముచేత అంతటపరిపూర్ణుఁడును, బ్రహ్మనందరసమును అన్నమును సేవించువాఁడును, బ్రహ్మనందమే కుటుంబముగగలవాఁడును, బ్రహ్మనందరసము. నధిష్ఠించినవాఁడును, బ్రహ్మనందైకచిద్భునుఁడును, బ్రహ్మనందరసమును నహించువాఁడును, బ్రహ్మనందరసమును భరించువాఁడును, బ్రహ్మనందరసానుభవముగల బ్రహ్మవేత్తలతోడనే కలసియుండువాఁడును, బ్రహ్మనందాత్మయందుండువాఁడును, ఇదియంతయు ఆత్మయొక్క స్వరూపమే. ఆత్మకు వేఱయినదికొంచెమైనను లేదు. అంతయు ఆత్మస్వరూపమే. నేనే ఆత్మస్వరూపము. నేనే పరమాత్మ. నేనే పరాత్మకుఁడను. నిత్యానంద స్వరూపాత్మకుఁడను, నేను అని తలంచువాఁడు విదేహముక్తుఁడు. ౫౫-౬౦.

పూర్ణరూపో మహానాత్మా ప్రీతాత్మా శాశ్వతాత్మకః,
సర్వాంతర్యామిరూపాత్మా నిర్మలాత్మా నిరాత్మకః. ౬౪
నిర్వికార స్వరూపాత్మా శుద్ధాత్మా శాంతరూపకః,

శాంతాశాంత స్వరూపాత్మా నై కాత్మత్వ వివర్జితః. 64
 జీవాత్మా పరమాత్మేతి చింతా సర్వస్వవివర్జితః,
 ముక్తాముక్త స్వరూపాత్మా ముక్తాముక్త వివర్జితః. 65
 బంధమోక్ష స్వరూపాత్మా బంధమోక్షవివర్జితః,
 ద్వైతాద్వైత స్వరూపాత్మా సర్వాసర్వవివర్జితః. 66
 సర్వాసర్వస్వరూపాత్మా సర్వా సర్వవివర్జితః,
 మోదప్రమోద రూపాత్మా మోదాది వినివర్జితః. 67
 సర్వసంకల్ప హీనాత్మా వై దేహీ ముక్త ఏవసః, 68

తా. పూర్ణస్వరూపుఁడును, మహాత్ముఁడు, నిత్యసంతృప్తుఁడు, కాశ్వ
 తాత్మకుఁడు, సర్వాంతర్యామిరూపముననుండువాఁడు, నిర్మలాత్మకుఁడు,
 నిరాత్మకుఁడు, నిర్వికార స్వరూపుఁడు, శుద్ధాత్ముఁడు, శాంతస్వరూపుఁడు,
 శాంతాశాంతస్వరూపుఁడు, అనేకాత్మత్వ వివర్జితుఁడు, జీవాత్మకుఁడనా? లేక
 పరమాత్మస్వరూపుఁడనా? అను ఆలోచనయే లేనివాఁడును, ముక్తుఁడనా?
 లేక బద్ధుఁడనా? అను చింతయే లేనివాఁడును, ముక్తాముక్త వివర్జితుఁడును,
 వాస్తవముగ బంధమోక్షములు లేనివాఁడయినప్పటికినీ బంధమోక్షములు
 స్వరూపముగఁ గలవాఁడును, ద్వైత అద్వైత స్వరూపములుగలవాఁడును,
 సర్వాసర్వవివర్జితుఁడును- అనఁగా సాపేక్షములయిన బంధమోక్ష ద్వైతాది
 కములు లేనివాఁడనుట. మోదసుఖదుఃఖాది విరహితుఁడయినప్పటికినీ
 మోదప్రమోదస్వరూపుఁడును, సర్వసంకల్పవిహీనుఁడు అయినట్టివాఁడు
 విదేహముక్తుఁడని భావము. పూర్ణరూప, నిర్మలాత్మ, శుద్ధాత్మ మున్నగుపద
 ములు నిర్విశేషబ్రహ్మమునుగూర్చి బోధింపఁబడుచుండును. వీనికన్నిటికి
 ప్రతిపదార్థమును వ్రాయుట గ్రంథవిస్తరభీతిచేత పదలడమయినది. ఇట్లే
 'ముక్తాముక్త స్వరూపాత్మా' మున్నగు తావులందు శాస్త్రదృష్టిచేత ముక్తుఁ
 డనియు, అజ్ఞదృష్టిచేత అముక్తుఁడు అనఁగా బద్ధుఁడనియు గ్రహించుట
 యుక్తము. ౬౪-౬౮.

నిష్కులాత్తా నిర్మలాత్తా బుద్ధాత్తా పురుషాత్త కః,	
ఆనందాదివిహీనాత్తా అమృతాత్తా ఽమృతాత్త కః.	20
కాలత్రయ స్వరూపాత్తా కాలత్రయ వివర్జితః,	
అఖిలాత్తా హ్యమేయాత్తా మానాత్తా మానవర్జితః.	
నిత్యప్రత్యక్షరూపాత్తా నిత్యప్రత్యక్షనిర్జితః.	21
అన్యహీనస్వభావాత్తా అన్యహీనస్వయంప్రభః,	
విద్యాఽవిద్యాదిమేయాత్తా విద్యాఽవిద్యాదివర్జితః.	22
నిత్యానిత్య విహీనాత్తా ఇహఃసూత్రవివర్జితః,	
శమాదిషట్కశూన్యాత్తా ముముక్షుత్వాదివర్జితః.	23
స్థూలదేహవిహీనాత్తా సూక్ష్మదేహవివర్జితః,	
కారణాదివిహీనాత్తా తురీయాదివివర్జితః.	24
అన్నకోశవిహీనాత్తా ప్రాణకోశవివర్జితః,	
మనఃకోశవిహీనాత్తా విజ్ఞానాదివివర్జితః.	25
ఆనందకోశహీనాత్తా పంచకోశవివర్జితః,	
నిర్వికల్పస్వరూపాత్తా సవికల్పవివర్జితః.	26
దృశ్యానువిధ్యహీనాత్తా శబ్దవిధ్యవివర్జితః,	
సదా సమాధిశూన్యాత్తా ఆదిమధ్యాంత వర్జితః.	27
ప్రజ్ఞానవాక్యహీనాత్తా అహంబ్రహ్మాస్మివర్జితః,	
తత్త్వమస్యాదిహీనాత్తా అయమాత్మేత్యభావకః.	28
ఓంకారవాచ్యహీనాత్తా సర్వవాచ్యవివర్జితః,	
అవస్థాత్రయహీనాత్తా అక్షరాత్తా చిదాత్త కః.	29
ఆత్మజ్ఞేయాది హీనాత్తా యత్కించిదిదమాత్త కః,	
భానాభాన విహీనాత్తా వైదేహీ ముక్త ఏన సః.	30

తా. నిష్కలాత్మకుఁడు, నిర్తలాత్మకుఁడు, బుద్ధాత్మకుఁడు, పురుషాత్మకుఁడు, ఆనందాదివిహీనుఁడు, అమృతాత్మకుఁడు, అమృతాత్మకుఁడు, కాలత్రయ స్వరూపుఁడయినను కాలత్రయ వివర్జితుఁడును, అఖిలాత్మకుఁడును, ఇంతయని నిర్ణయింప శక్యముకానివాఁడును, మానాత్మకుఁడు-అనఁగా ప్రమాణస్వరూపుఁడును, మానవర్జితుఁడును, నిత్య ప్రత్యక్షస్వరూపుఁడును, నిత్య ప్రత్యక్ష నిర్జితుఁడును-అనఁగా స్వాఙ్ఘులచేత (ఆత్మ స్వరూపమిట్టిదని ఎఱుంగనివారలచేత) స్వస్వదృష్ట్యనురోధముగ నిర్ణయింపఁబడువాఁడును, అన్య హీనస్వభావాత్మకుఁడును - అనఁగా తనకంటె వేఱయినది లేకపోవుటయే స్వభావముగ కలవాఁడును, అన్యహీన స్వయంప్రభుఁడును (తనకంటె భిన్నమయినది లేకపోవుటచేత స్వయముగ ప్రకాశించువాఁడును,) విద్య, అవిద్యలను వానిచేత విరహితుఁడయినను విద్యచేత ఒక్కవిధముగను, అవిద్యచేత ఒక్కవిధముగను నిర్ణయింపఁ బడుచుండువాఁడును, ఇహపరలోక సంబంధములేకపోవుటచేత నిత్యానిత్యవిభేదవిరహితుఁడును, ముముక్షుత్వము, తత్సాధనభూతమగు శమాదిషట్క సంపత్తిలేనివాఁడును, స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ, తురీయాది దేహవిహీనుఁడును, అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయములను పంచకోశవిరహితమయిన స్థితిగలవాఁడును, నిర్వికల్ప, సవికల్ప విరహితుఁడును, దృశ్యానువిధ, శబ్దవిధ వివర్జితుఁడును, ఆదిమధ్యాంత విరహితుఁడును, సమాధిశూన్యుఁడును, మహావాక్యచతుష్టయములనఁబడు. ౧. “ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ, ౨. అహం బ్రహ్మాస్మి. ౩. తత్త్వమసి, ౪. అయమాత్మా బ్రహ్మ”యను వాక్యచతుష్టయార్థమునకు సంబంధించనివాఁడును, ఓంకారశబ్దముచేత కూడ చెప్పఁబడనివాఁడును, సర్వవిధములయిన శబ్దములచేత చెప్పనలవికానివాఁడును, జాగ్రత్స్విప్నసుషుప్తులను అవస్థాత్రయములు లేనివాఁడును, అక్షరాత్మకుఁడును, చిదాత్మకుఁడును, ఆత్మ, జ్ఞేయము మున్నగుపదములచేత నిరూపింప శక్యముకానివాఁడును, ఇది ఇట్టిదని చెప్పఁ

బడుటకుతగనివాఁడును, భానాభానములు-అనఁగా ప్రకాశాప్రకాశములు
లేకపోవుట (అనఁగా స్వప్తముగగోచరించుటగాని, గోచరింపకపోవుటగాని)
యేస్వభావముగాఁగలవాఁడు విదేహముక్తుఁడని ఎఱుంగవలయును. ౭౦-౮౦.

ॐ స్వాత్మనిష్ఠావిధి. ॐ

ఆత్మానమేవ వీక్ష్యస్వ ఆత్మానం బోధయ స్వకమ్,
స్వ మాత్మానం స్వయం భుంక్ష్య స్వస్థో భవ షడానన.౮౧
స్వమాత్మని స్వయంతృప్తః స్వమాత్మానం స్వయం చర,
ఆత్మానమేవ మోదస్వ వై దేహీముక్తికోభవ. ౮౨
ఇత్యుపనిషత్.

ఇతి తేజోబిందూపనిషది చతుర్థోఽధ్యాయః.

తా. ఓయి కుమారా ! షణ్ముఖా ! నీవు ఎప్పుడును అంతటను ఆత్మనే
చూడుము. నీవే స్వయముగ ఆత్మయని తెలిసికొనుము, స్వకీయమయిన
ఆత్మను స్వయముగ అనుభవించుచు ఇతరచింతలుమాని స్వస్థుఁడవయి యుం
డుము. ౮౧. స్వరూపమయిన ఆత్మయందే స్వయముగ సంతృప్తుఁడవయి
స్వభూతమయిన ఆత్మనే స్వయముగ నెఱుంగుము. ఆత్మానుభవమును అను
భవించుచు సంతృప్తుఁడ వగుము. ఇట్టిస్థితి కలిగియుండుటయే విదేహముక్తి
కావున అట్టి విదేహముక్తుఁడవు కమ్ము. 'ఇత్యుపనిషత్' అని ఉపనిషచ్ఛబ్దము
అధ్యాయాంతమున ప్రయోగించుట ఉపనిషదాదియందు ప్రారంభించిన
కుమార పరమశివులయొక్క ప్రశ్న ప్రతివచనరూపమయిన ఆఖ్యాయిక
సమాప్తమయినది తెలుపుటకని ఎఱుంగవలయును.

తేజోబిందూపనిషత్తునందు చతుర్థాధ్యాయము సమాప్తము.

పంచమాధ్యాయము.

॥ స్వాత్మయాథాత్మ్యము. ॥

అవ. బ్రహ్మమానసపుత్రులలో నొకఁడగు ఋభువను మహర్షి కూడ పరమశివునికడ కుమారస్వామితోడ కలిసి అఖండైకరసచింతాత్రజ్ఞానమును, తదనుభవమును, తదంతర్గతముఖ్య ఫలములగు జీవన్ముక్తి విదేహముక్తులను తెలిసికొని కృతార్థుఁడయి యున్నాఁడు. ఒకానొకప్పుడు నిదాఘుఁడను ముని వేద శాస్త్రములందంతట ఆత్మానాత్మలను గూర్చి చెప్పఁబడియున్న దను విషయమును సామాన్యముగ నెఱింగియున్నాఁడు కావున వాని స్వరూపమును చక్కగ నెఱుంగుటకు ఋభువను మహర్షి కడఁకుబోయి ఇట్లని అడుగుచున్నాఁడు:—

మూ. నిదాఘోనామవై మునిః పప్రచ్ఛఋభుంభగవంత మాత్మా
నాత్మవివేకమనుబ్రూహీతి, సహోవాచ భగవాన్ ఋభుః.

శ్లో. సర్వవాచోఽవధి ర్భ్రష్టా సర్వచింతావధి ర్గురుః,
సర్వకారణకార్యాత్మా కార్యకారణవర్జితః.

సర్వసంకల్పరహిత స్సర్వానందమయ శ్శివః,
సర్వవర్జిత చింతాత్ర స్సర్వానందమయః పరః.

సర్వతేజఃప్రకాశాత్మా నాదానందమయాత్మకః,
సర్వానుభవనిర్ముక్త స్సర్వధ్యానవివర్జితః.

సర్వనాదకలాతీత ఏష ఆత్మాఽహ మవ్యయః,

- ఆత్తానాత్మవివేకాది భేదాభేదవివర్జితః. ౪
- శాంతాశాంతాది హీనాత్మా నాదాంతర్జ్యోతిరూపకః,
మహావాక్యార్థతో దూరోబ్రహ్మస్తీత్యతిదూరతః. ౫
- తచ్ఛబ్దవర్జ్యస్త్వం శబ్దహీనోవాక్యార్థవర్జితః,
క్షరాక్షరవిహీనోయో నాదాంతర్జ్యోతిరేవ సః. ౬
- అఖండైకరసో వాఽహ మానందోఽస్తీతివర్జితః,
సర్వాతీతస్వభావాత్మా నాదాంతర్జ్యోతిరేవ సః. ౭
- ఆత్తేతిశబ్దహీనో య ఆత్మశబ్దార్థవర్జితః,
సచ్చిదానందహీనో య ఏషైవాత్మా సనాతనః. ౮

తా. నిదాఘముని భగవానుడగు ఋభుమహర్షిని ఆత్తానాత్మ వివేకమును తెలుషవలయునని ప్రార్థించెను. నిదాఘునియొక్క ప్రార్థనమును ఋభుమహర్షి ఆలకించి ఇట్లు తెలుపుచున్నాఁడు:—బ్రహ్మమనునది ఆశబ్ద మగుటవలన సర్వవాక్కులకు అవధిగా ఉంటున్నది. బ్రహ్మము చింతాది వృత్తి విరహితమగుటవలన సర్వచింతలకు అవధిభూతమయినది, స్వయముగ కార్యకారణ విరహితమయినప్పటికినీ స్వాఙ్గాలదృష్టికి సర్వకారణ కార్య రూపముగ తోచును. ౧. మఱియు బ్రహ్మము సర్వసంకల్పమయినది, నాదము, ఆనాదముచేత ఉత్పన్నములయిన వేదశాస్త్రములు, తత్త్విద్ధాంత ములకు అర్థభూతమయినదగుటచేత సర్వానంద మయమయినది, మంగళ ప్రదమయినది, స్వాఙ్గాలగువారిచేత తనయందు సమర్పింపఁబడిన సకలవికల్ప ములులేక కేవల చింతాత్రరూపమయినది, సర్వానంద మయమయినది, పర మయినది. ౨. మఱియు సర్వతేజస్సులకు ప్రకాశమును కలిగించునది, నాదానందాత్మకమయినది, సర్వానుభవములచేత పదలఁబడినది - అనఁగా ఇంద్రియములకు గోచరముకానిది, స్వానుభూతి ధ్యానాదికముకూడ సవి

శేషబ్రహ్మమునకే అగుటవలన పరమార్థభూతమయిన బ్రహ్మము సర్వవిధ ధ్యానములచేతకూడ వర్జితమని భావము. 3. సర్వానందకళలనుకూడ అతి క్రమించిన ఈ అవ్యయాత్మయే నేను, నాకు ఆత్మానాత్మవివేకముగాని భేదా భేదములుగాని వాస్తవముగలేవు. ౪. శాంత, అశాంత విరహిత మయిన రూపముగలవాడను, నాదాంతర్జ్యోతి స్వరూపుడను, అజ్ఞులకు తత్త్వావబోధార్థము ఉపదేశింపఁబడిన మహావాక్యములయొక్క అర్థమునకు చాలదూరమున నుండువాడు. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యనుటకుఁగూడ దూరము. తత్త్వమసీతి మహావాక్యమునందుఁగల తచ్ఛబ్దత్వం శబ్దములచేత వాచ్యమగునట్టిది కానిది, క్షరాక్షర విరహితమయినది, నాదాంతర్జ్యోతి స్వరూపమయినదియే బ్రహ్మము. ౫, ౬. అఖండైకరసుడ నగునేను 'ఆనందోఽస్మి' అని చెప్పటకుతగను, సర్వాతీతస్వభావుడనగు నేను నాదాంతర్జ్యోతి స్వరూపుడను. ౭. ఆత్మయను శబ్దవిహీనుఁడును, ఆత్మశబ్దార్థ వర్జితుఁడును, సచ్చిదానందహీనుడనగు ఈ నేనే ససాతనుడగు ఆత్మ అని భావము. ౮.

సనిర్దేష్టు మశక్యో యో వేదవాక్యై రగమ్యగః,
 యస్య కించిద్భహిర్నాస్తి కించిదంతః కియన్నచ. ౯
 యస్య లింగం ప్రపంచం వా బ్రహ్మైవాత్మా న సంశయః,
 నాస్తి యస్య శరీరం వా జీవోవా భూతభౌతికః. ౧౦
 నామరూపాదికం నాస్తి భోజ్యం వా భోగభు క్చవా,
 సద్వాఽసద్వా స్థితిర్వాఽపి యస్య నాస్తి క్షరాక్షరమ్. ౧౧
 గుణంవా విగుణంవాఽపి సమ ఆత్మా న సంశయః,
 యస్య వాచ్యం వాచకంవా శ్రావణం మననం చవా. ౧౨
 గురుశిష్యాదిభేదం వా దేవలోకా స్సురాసురాః,
 యత్ర ధర్మ మధర్మంవా శుద్ధం వాఽశుద్ధమణ్వాపి. ౧౩

యత్ర కాల మకాలంవా నిశ్చయస్సంశయో నహి,
యత్ర మంత్రమమంత్రంవా విద్యాఽవిద్యే నవిద్యతే. ౧౮
ద్రష్టృదర్శనదృశ్యంవా ఈషంతాత్రం కలాత్తకమ్,

తా. ఆపరమాత్మ ప్రపంచమునందుఁగల నానావిధ పదవాక్యములకు విషయభూతుఁడయినందువలన మహావాక్యములందు ప్రతిపాదింపఁబడిన సచ్చిదానంద శబ్దములకు మాత్రమే వాచ్యార్థభూతుఁడని చెప్పట అనుపపన్నముకావున ఇట్టివాఁడని నిర్ణయించిచెప్పటకు శక్యము కాఁజాలదు. మఱియు కర్తృకాండను మాత్రమే ప్రతిపాదించునట్టి వేదవాక్యములచేత సాక్షాత్తుగ అగమ్యుఁడు - అనఁగా తెలిసికొనుటకు వీలులేనివాఁడగుచున్నాఁడు. ఆ బ్రహ్మముయొక్క వెలుపల కొంచెమైనను ఏమియు లేదు. మఱియు లోపలకూడ తద్విభిన్నముగ నేమియు లేదు. ౯. ఆపరమాత్మకు లింగభూతము ప్రపంచము కాఁజాలదు. బ్రహ్మమే ఆత్మ, ఇందు సంశయము ఏమియులేదు. ఈపరమాత్మకు భూతభౌతికమయిన శరీరముగాని జీవుఁడుగాని లేదు. ౧౦. ఈ బ్రహ్మమునకు నామరూపాదికములు లేవు, భోజ్యము - అనఁగా బ్రహ్మముచేత అనుభవించఁదగిన వస్తువులేదు. బ్రహ్మము భోగ్యము - అనఁగా భోజ్యము ననుభవించువాఁడుగాని కాఁజాలఁడు, సత్ స్వరూపుఁడుగాని అసత్స్వరూపుఁడుగాని, స్థితిస్వరూపుఁడుగాని కాఁజాలఁడు. బ్రహ్మము త్కరాత్మకముగాని అత్కరాత్మకముగాని కాదు. ౧౧. బ్రహ్మము గుణసహితుఁడుగాని గుణరహితుఁడుగాని కాదు. ఆత్మ సముఁడు, ఈవిషయమయి సంశయములేదు. ఈబ్రహ్మమునకు వాచ్యము-అనఁగా చెప్పఁబడదగినదిగాని, వాచకము - చెప్పనదిగాని శ్రవణ మననములుగాని గురు శిష్యాది భేదములుగాని, దేవలోకములుగాని సురాసురులుగాని, ధర్మాధర్మములుగాని, శుద్ధాశుద్ధములుగాని అణుమాత్రమైనను లేదు. ౧౨, ౧౩. ఆ బ్రహ్మము కాలాత్మకముగాదు, తద్విభిన్నమయినదియు కాదు. మఱియు

నిశ్చయాత్కము కాదు, సంశయాత్కమును కాదు. ఆబ్రహ్మమునందు మంత్రముగాని అమంత్రముగాని విద్యగాని అవిద్యగాని, ద్రష్ట (చూచు వాడు) దర్శన (చూచుట) దృశ్యము (చూడఁదగినది) లను త్రిపుటిగాని లేదు; ఆబ్రహ్మము కలాత్కము ఈషన్తాత్రమయినను కాజాలదు. కళల నఁగా ప్రశ్నోపనిషత్తునందు (ఁ, ర.) చెప్పఁబడిన ప్రాణాదిషోడశకళలు—

మం. స ప్రాణ మస్మజత 1 ప్రాణా²చ్ఛ్చిద్ధాం³ఖం 4 వాయుః
5 జ్యోతి 6 రావః 7 పృథివీం 8 ద్రియమ్,
9 మనో 10 అన్న మన్నా 11 ద్వీర్యం 12 శ్చపః 13 మంత్రాః
14 కర్ష 15 లోకా లోకేషు చ 16 నామ.

అనాత్మ అంతయు మిథ్యయే.

అవ. ఆదియందు నిదాఘుఁడు ఆత్మానాత్మలయొక్క స్వరూపము నుపదేశింపవలయునని ప్రార్థించెను. తదనుసారము స్వాతిరి క్తమయిన—అనఁగా తనకంటె భిన్నమయిన అవిద్యా పద తత్కార్యజాతమును నిరసించుటచేత సిద్ధమగునది ఆత్మయని ఆత్మస్వరూపము చెప్పఁబడినది. ఇక అనాత్మస్వరూపము చెప్పఁబడుచున్నది:—

అనాత్మేతి ప్రసంగోవా అనాత్మేతి మనోఽపివా. ౧౫
అనాత్మేతి జగద్వాఽపి నాస్త్వనాత్మేతి నిశ్చిను,
సర్వసంకల్పశూన్యత్వా త్సర్వకార్యవివర్జనాత్. ౧౬
కేవలం బ్రహ్మమాత్రత్వా న్నాస్త్వనాత్మేతి నిశ్చిను,
దేహాత్రయ విహీనత్వా త్కాలత్రయ వివర్జనాత్. ౧౭
జీవత్రయగుణాభావా త్తాపత్రయవివర్జనాత్,
లోకత్రయ విహీనత్వా త్సర్వమాత్మేతిశాసనాత్. ౧౮

చిత్రాభావా చ్ఛిన్ననీయం దేహాభావా జ్ఞరా న చ,
 పాదాభావాద్ధర్మిర్నాస్తి హస్తాభావా త్క్రియా న చ. ౧౯
 మృత్యుర్నాస్తి జనాభావా ద్బుద్ధ్యభావా త్సుఖాదికమ్,
 ధర్మో నాస్తి శుచిర్నాస్తి సత్యం నాస్తి భయం నచ. ౨౦
 అక్షరోచ్ఛారణం నాస్తి గురుశిష్యాది నాస్త్వపి,
 ఏకాభావే ద్వితీయం న న ద్వితీయే నచైకతా. ౨౧
 సత్తత్త్వమస్తిచేత్కించి దసత్త్వం నచ సంభవేత్,
 అసత్యత్వం యదిభవే త్సత్యత్వం స ఘటిష్యతి. ౨౨

తా. అనాత్మయనునది వాస్తవముగ ఉన్నదా? లేదా యను వార్త
 ండపొసఁగజాలదు. అవిద్యయనుపేరుతో అనాత్మయనునది ఒక్కటిలేక
 యైనను తత్కార్యరూపముగ మనస్సనునది కూడలేదు. ౧౯. ఆమనః
 కార్యమగు జగత్సామముతోఁగాని అనాత్మయనునది ఒక్కటిలేదు. కావున
 అనాత్మయనునది (ఆత్మకంటె భిన్నమయినది) లేదనియే నిశ్చయించుకొనుము.
 బ్రహ్మము సర్వసంకల్పశూన్యమగుటవలనను, సర్వకార్యములనుండి వర్జిం
 పఁబడినదగుటవలనను, అంతయు బ్రహ్మామాత్రమే అగుటవలనను అనాత్మ
 యనునది లేదని నిశ్చయించుకొనుము. ఇచట మనః కార్యమగు జగత్తుకూడ
 లేదనుటవలన అనాత్మయనునది కార్యరూపముగఁగాని లేదని చెప్పఁబడినది.
 ఇందులకు శ్రుతిస్మృతి అభియుక్తోక్తులు ప్రమాణము:—

౧. నా విద్యాఽస్మీహ నో మాయా. (శ్రుతి)

౨. అవిద్యమానైవావిద్యా వస్తుతత్త్వవిచారిణామ్. (స్మృతి)

౩. నాత్మభావేన నానేదం నస్యేనాపి కథంచన,

న పృథక్ నాపృథక్ కించి దితి తత్త్వవిదో విదుః.

గౌడపాదకారిక.

జగత్తుగాని మనస్సుగాని అనాత్మగాని అసంభవము అనుటకు హేతు త్రయము చెప్పబడినది:—

౧. సర్వసంకల్పకూన్యత్వాత్ = సంకల్పవికల్పద్వనేకవృత్తి సమన్వితమగు మనస్సునది వాస్తవముగ లేకపోవుటవల్లను,

౨. సర్వకార్యవిసర్జనాత్ = మనస్సేలేకపోయినపుడు మనః కార్యరూపమగు జగత్తుకూడ లేకపోవుటవల్లను,

౩. కేవలం బ్రహ్మామాత్రత్వాత్ = బ్రహ్మము నిష్ప్రతియోగికమగుటవలన మనస్సు, తత్కార్యమగు జగత్తు అను అనాత్మను నిరసించుటచేతనే సిద్ధించునది అగుటవల్లను,

అనాత్మయనునది లేదని నిశ్చయించుకొనుము. ౧౬. అనాత్మయనునదిమిథ్యయనుటకు మఱికొన్ని హేతువు లుపన్యసించబడుచున్నవి—స్థూల సూక్ష్మకారణములను దేహాత్రయములేకపోవుటవల్లను, తాపత్రయములచేత వర్జింపబడుటవల్లను, జీవత్రయగుణములు లేకపోవుటవల్లను, అంతయు బ్రహ్మమే యని శ్రుతి శాసించుటవల్లను, అనాత్మయనునది లేదు. ౧౮. చిత్తములేకపోవుటవలన చింతించఁదగినదియే లేదు. దేహములేకపోవుట వలన ముదిమియనునదియే లేదు. పాదములులేకపోవుటవలన గతియనునది యే లేదు. చేతులులేకపోవుటవలన క్రియయే లేదు. పుట్టుకయే లేకపోవుట వలన మరణమనునది లేదు. బుద్ధిలేకపోవుటవలన సుఖదుఃఖాదికమే లేదు. ధర్మముగాని శుచిగాని సత్యముగాని భయముగాని అక్షరోచ్ఛారణముగాని గురుశిష్యాదికముగాని వాస్తవముగ లేదు. ౧౯-౨౦. ఎయ్యది సాపేక్షమో అది సవిశేషము అనాత్మ కావున బ్రహ్మముకాఁజాలదు. ఎయ్యది అనాత్మ కాజాలదో అయ్యది సవిశేషము కాఁజాలదు. 'నిర్విశేషం బ్రహ్మ' అని శ్రుతియు యుక్తియు నుండుటవలన స్వవికల్పితమయిన అనాత్మను నిరసించుట చేత సిద్ధమగునట్టి ఆత్మయొక్క సిద్ధినిమిత్తము సాపేక్షశ్రుతివాక్యముల

నుపన్యసించుచున్నాఁడు. — ఒక్కటి యనునది లేనప్పుడు ద్వితీయముకూడ లేదు. ద్వితీయమనునది లేనప్పుడు ఏకత్వము కూడలేదు. సత్యత్వమనునది వాస్తవముగ కొంచెమైనను ఉన్నయెడల అసత్యమనునది సంభవింపఁజాలదు. అసత్యత్వమనునది ఉన్నయెడల సత్యత్వము ఘటింపజాలదు. ౨౦—౨౧.

శుభంయద్యశుభంవిద్ధి అశుభాచ్ఛుభ మిష్యతే,
భయంయద్యభయంవిద్ధి హ్యభయాద్భయ మాపతేత్. ౨౩
బంధత్వమస్తిచేన్తోక్షో బంధాభావే క్వమోక్షతా?
మరణం యదిచేజ్జన్త జన్తాభావే మృతి ర్నచ. ౨౪

త్వమిత్యపి భవేచ్ఛాహం త్వంనోచే దహమేవ న,
ఇదంయది తదేవాస్తి తదభావాదిదం నచ. ౨౫

అస్తీతిచేన్నాస్తి తదా నాస్తిచేదస్తి కించన,
కార్యంచేత్కారణం కించి త్కార్యాభావే నకారణమ్.
ద్వైతంయది తదాద్వైతం ద్వైతాభావే ఽద్వయం నచ,
దృశ్యంయది దృగప్యస్తి దృశ్యాభావే దృగేవ న. ౨౬
అస్త్యర్థది బహి స్సత్య మన్తాభావే బహిర్నచ,
పూర్ణత్వ మస్తిచేత్కించి దపూర్ణత్వం ప్రసజ్యతే. ౨౭
తస్మాదేతత్క్వచిన్నాస్తి త్వం చాహంవా ఇమే ఇదమ్,
న్నాస్తి దృష్టాంతికం సత్యేనాస్తి దార్ఢ్యాంతికం హ్యజే. ౨౮

పరంబ్రహ్మహమస్మీతి స్మరణస్య మనో నహి,
బ్రహ్మమాత్రం జగదిదం బ్రహ్మమాత్రం త్వమప్యహమ్.
చిన్మాత్రంకేవలం చాహం నాస్త్వనాత్తేతి నిశ్చిను. ౩౦

తా. శుభమనునది వాస్తవముగనున్నయెడల అశుభమనునదికూడ ఉన్నదని ఎఱుంగుము, అశుభమువల్ల నుండియే శుభముకూడ కలుగును. భయమనునది ఉన్నయెడల అభయముకూడ ఉన్నదనియే ఎఱుంగుము, అభయము వల్ల నుండియే భయ మేర్పడును. ౨౩. బంధత్వమనునది ఉన్నయెడల మోక్షమనునది ఉన్నది. బంధత్వమనునదియే లేకపోయినప్పుడు మోక్షమనునది యెక్కడ? మరణమనునది ఉన్నయెడల పుట్టుకయనునది కలుగునుగాని పుట్టుకయే లేనప్పుడు మరణమెక్కడిది? మరణముగాని పుట్టుకగాని వాస్తవముగ లేవని భావము. ౨౪. నీవనునది వాస్తవమయినయెడల నేననునదికూడ వాస్తవమగును. నీవనునదియే లేనప్పుడు నేననునదికూడ లేదనియే తలంచవలయును. ఇది అనునది ఉన్నయెడల అదియనునదికూడ ఉండును. అదియనునది లేనప్పుడు ఇది అనునదికూడ లేదనియే తలంచవలయును. ఉన్నదియని తలంచినయెడల 'లేదు' అనునదియు ఏర్పడునుగాని 'లేదు' అని తలంచినయెడల 'ఉన్నది' అనికూడలేదు. "కార్యమనునది ఉన్నయెడల కారణముకూడ ఏర్పడును. కార్యమేలేనప్పుడు కారణముకూడ లేదు. వైవ్రతమనునది ఉన్నయెడల అవైవ్రతమనునది ఏర్పడును, వైవ్రతమే లేనప్పుడు అవైవ్రతమెట్లుకలుగును? దృశ్యమనునది (చూడఁదగినది) ఉన్నయెడల దృక్కు (చూచునది) ఉండును. దృశ్యమేలేనప్పుడు దృక్కు ఎక్కడిది? ౨౫-౨౬. 'లోపల' అని ఉన్నయెడల 'వెలుపల' అనునదికూడ ఉన్నట్లే తలంచవలయును. 'లోపల' అనునది లేనప్పుడు 'వెలుపల' అనునదికూడ లేదని తలంచవలయును. 'పూర్ణత్వము' అనునది ఉన్నయెడల అపూర్ణమనునదికూడ ఒక్కటిఉండును అని ఏర్పడును. కనుక దృఢపహారమునందు కనంబడుచున్న నీవు, నేను, వీరు ఇది మున్నగునది అంతయు యథార్థమునందు చిమియులేదు. సత్యమునందు దృష్టాంతమేమియు లేదు. అజునియందు దార్జాంతికమేమియు లేదు. 'నేను పరబ్రహ్మము' అని సంస్కరించుటకు మనస్సు ఎక్కడిది? కనుక నీవు నేను జగత్తు మున్నగునదియంతయు ఆభాస

మాత్రమనియు, అంతయు వాస్తవముగ బ్రహ్మమేయనియు తలంచవలయును. అంతయు చిన్మాత్రమేయని నిశ్చయించుము, అనాత్మయనునది లేదని భావించుము. ౨౮-౩౦.

◀◀ ప్రపంచమిథ్యాత్వనిర్ణయము. ▶▶

అవ. ఉత్పత్తి స్థితి ప్రళయములుగల ప్రపంచమనునది స్పష్టముగఁ గనంబడుచుండఁగా అనాత్మయనునది లేదని చెప్పుట ఎట్లనుటకు సమాధానము చెప్పఁబడుచున్నది:—

ఇదం ప్రపంచం నాస్త్యేవ నోత్పన్నం నోస్థితం క్వచిత్. ౩౧

చిత్తంప్రపంచ మిత్యాహు ర్నాస్తి నాస్త్యేవ సర్వదా,
నప్రపంచం నచిత్తాని నాహంకారో నజీవకః. ౩౨

మాయాకార్యాదికం నాస్తి మాయా నాస్తి భయం నహి,
కర్తా నాస్తి క్రియా నాస్తి శ్రవణం మననం నహి. ౩౩

సమాధిద్వితయం నాస్తి మాతృమానాది నాస్తి హి,
అజ్ఞానంచాపి నాస్త్యేవ హ్యవివేకం కదాచన. ౩౪

అనుబంధచతుష్కం న సంబంధత్రయమేవన,
న గంగా న గయా సేతు ర్న భూతం నాన్యదస్తిహి. ౩౫

న భూమి ర్న జలంనాగ్ని ర్న వాయు ర్న చ ఖం క్వచిత్,
నదేవా నచ దిక్పాలా నవేదా నగురుః క్వచిత్. ౩౬

నదూరం నాంతికం నాశం నమధ్యం నక్వచిత్ స్థితమ్,
నాద్వైతం ద్వైతసత్యంవా హ్యసత్యం వా ఇదం నచ.

బంధమోక్షాదికం నాస్తి సద్వాసద్వా సుఖాదివా,
జాతిర్నాస్తి గతిర్నాస్తి వర్ణోనాస్తి న లోకీకమ్. ౩౭

తా. ఈ ప్రపంచమనునది వాస్తవముగ విమర్శించి చూచినయెడల లేనేలేదు. దీనికి పుట్టుకగాని స్థితిగాని లేదు. చిత్తమే-మనస్సే ప్రపంచమని చెప్పబడుచున్నది. ఎల్లప్పుడు ప్రపంచమనునది లేనేలేదు. లేనేలేదు. ప్రపంచమనునదిగాని మనస్సుగాని, అహంకారముగాని, జీవుఁడుగాని లేదు. మాయగాని తత్కార్యముగాని లేనేలేదు. మాయయే లేనప్పుడు తదుత్పన్నమయిన భయముకూడలేదు. కర్తగాని క్రియగాని, శ్రవణమననములుగాని, సమాధిద్వయము (సవికల్ప, నిర్వికల్పసమాధులు) గాని, మాతృమానాదికముగాని (మాతయనఁగా కొలుచునట్టి వాఁడు, మానమనఁగా కొలచుట) అజ్ఞానముగాని, అవివేకముగాని అనుబంధచతుష్టయముగాని, సంబంధత్రయముగాని లేదు. ఇట్లే గంగ, గయ, సేతువు అను పవిత్రతీర్థములుగాని లేదు. వీతద్వివిభిన్నమయినవియును లేదు. భూ, జల, అగ్ని, వాయు, ఆకాశములుగాని, దేవతలుగాని, దిక్పాలకులుగాని, వేదములుగాని, గురువుగాని లేదు. దూరముగాని సమీపముగాని, ఈదూరసమీపములయొక్క అంతరాళముగాని మధ్యముగాని లేదు. అన్యోన్యము సాపేక్షమగుటచేత అద్వైతముగాని ద్వైతముగాని సత్యముగాని అసత్యముగాని కొంచెమైననులేదు. బంధమోక్షాదికముగాని సదసత్తులుగాని సుఖదుఃఖములుగాని జాతిగాని గతిగాని వర్ణముగాని లోకముగాని ఏమియు లేదు.

సర్వంబ్రహ్మేతి నా స్త్యేవ బ్రహ్మైత్యపిచ నా స్తిహి,
చిదిత్యేవేతి నా స్త్యేవ చిదహంభాషణం నహి. ౩౯

అహంబ్రహ్మాస్మి నా స్త్యేవ నిత్యశుద్ధోఽస్మి నక్వచిత్,
వాచా యదుచ్యతే కించి న్ననసా మనుతే క్వచిత్. ౪౦

బుద్ధ్యా నిశ్చినుతే నా స్తి చిత్తేన జ్ఞాయతే నహి,
యోగియోగాదికంనా స్తి సదా సర్వం సదా నచ. ౪౧

అహోరాత్రాదికంనా స్తి స్నానధ్యానాదికం నహి,

భ్రాంతిరభ్రాంతి నా స్త్యేవ నా స్త్వనాత్తేతి నిశ్చిను. ౪౨
 వేదంశాస్త్రం పురాణంచ కార్యంకారణ మీశ్వరః,
 లోకేభూతం జన స్త్వైక్యం సర్వంమిథ్యా న సంశయః. ౪౩
 బంధోమోక్ష స్సుఖం దుఃఖం ధ్యానం చిత్తం సురాసురాః,
 గౌణం ముఖ్యం పరంచాన్య త్సర్వం మిథ్యా న సంశయః.
 బుద్ధ్యా నిశ్చయతే యద్యచ్ఛిత్తే నిశ్చయతే క్వచిత్,
 శాస్త్రైః ప్రపంచ్యతే యద్యన్నేత్రైశ్చైవ నిరీక్ష్యతే. ౪౪
 శ్రోత్రాభ్యాం శ్రూయతేయద్య దన్యత్సద్భావమేవచ,
 నేత్రంశ్రోత్రంగాత్ర మేవ మిథ్యేతిచ సునిశ్చితమ్. ౪౫

తా. అంతయు బ్రహ్మమనిలేదు బ్రహ్మమనిగాని లేనేలేదు. అంత
 యు చిన్తాత్రమే యనియులేదు. 'నేను చిత్స్వరూపుడను' అనుమాటకూడ
 లేదు. నిత్యశుద్ధస్వరూపుడ నగుటచేత 'అహంబ్రహ్మస్మి' యను మహా
 వాక్యవాచ్యుడనుకూడ కాజాలను. వాక్కుచేత ఏదిపలుకఁబడునో అదియే
 మనస్సుచేత ప్రథమమున తలంపఁబడును. (అట్టిది ఏమియులేదనుట) ౩౯,
 ౪౦. బుద్ధిచేత నిశ్చయించునదిగాని చిత్తముచేత తెలిసికొనఁబడునదిగాని
 లేనేలేదు. యోగులుగాని యోగాభ్యాసముగాని అష్టాంగయోగముగాని
 లేదు. కాలత్రయమునందు ఏమియు లేదు. అహోరాత్రాదులుగాని స్నాన
 ధ్యానాదికముగాని లేదు. భ్రాంతిగాని అభ్రాంతిగాని లేదు. అనాత్మయే
 లేదని నిశ్చయముగా నెఱుంగుము. భ్రాంతియనఁగా (అతస్మిన్ తద్బుద్ధిః
 భ్రాంతిః) అదిగాని దానియందు అదియను బుద్ధి. సర్పముగాని త్రాడునందు
 సర్పమని తలంచుట భ్రాంతి యనఁబడును. అభ్రాంతి యనఁగా (తస్మిన్
 తద్భావః) దానియందు దానినే తలంచుట త్రాడునుచూచి త్రాడనితలంచుట
 అభ్రాంతి యనఁబడును. 'భ్రాంతి రభ్రాంతినాస్త్యేవ' అనుటచేత 'అ
 భ్రాంతి' అనుచోట విసర్గలోపము ఛాందసమని తలంచవలయును. కొం

దఱు 'భ్రాంతిరభ్రాంతిర్నాస్త్యేవ' అనియు పఠించుచున్నారు. ౪౧, ౪౨. స్వాజ్ఞదృష్టితో ఎయ్యది వికల్పితమయినదో అది స్వజ్ఞస్తుతి నిమిత్తము చెప్పఁబడినది కావున వేదశాస్త్రపురాణములుగాని, కార్యకారణములుగాని, ఈశ్వరుఁడుగాని, లోకమునందున్నవిగాని, వికృతమనిగాని అంతయు మిథ్యా భూతమే. ఈవిషయమై సంశయములేదు. బంధము, మోక్షము, సుఖము, దుఃఖము, ధ్యానము, చిత్తము, దేవతలు, రాక్షసులు, గౌణము, ముఖ్యము, పరము అనునది అంతయు మిథ్యయే. ఈవిషయమయి సందేహములేదు. బుద్ధిచేత నిశ్చయింపఁబడునదియు, చిత్తమునందు నిశ్చయింపఁబడునదియు, శాస్త్రములచేత విస్తరించిచెప్పఁబడినదియు, నేత్రములచేత చూడఁబడుచున్నదియు, చెవులచేత వినఁబడునదియు, ఏతద్వ్యతిరిక్తమయినదియు, నేత్రము, శ్రోత్రము (చెవులు), గాత్రము (దేహము) అనునదియు అంతయు మిథ్యయేయని నిశ్చయించవలయును. ౪౩-౪౬.

ఇదమిత్యేవ నిర్దిష్ట మయమిత్యేవ కల్ప్యతే,
త్వమహం తదిదం సోఽహ మన్యత్సద్భావ మేవచ. ౪౭
యద్యత్సంభావ్యతే లోకే సర్వంసంకల్పసంభ్రమః,
సర్వాధ్యాసం సర్వగోష్యం సర్వభోగప్రభేదకమ్. ౪౮
సర్వదోషప్రభేదాశ్చ నాస్త్వనాత్మేతి నిశ్చిను,
మదీయంచ త్వదీయంచ మమేతిచ తవేతిచ. ౪౯
మహ్యంతుభ్యం మయేత్యాది తత్సర్వం వితథం భవేత్,
రక్షకో విష్ణురిత్యాది బ్రహ్మ సృష్టేస్తు కారణమ్. ౫౦
సంహారే రుద్ర ఇత్యేవం సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను,
స్నానంజపస్తోమోహోమ స్వాధ్యాయో దేవపూజనమ్.
మంత్రం తంత్రంచ సత్సంగో గుణదోషవిజృంభణమ్,
అంతఃకరణ సద్భావ అవిద్యాయాశ్చసంభవః. ౫౧

అనేకకోటిబ్రహ్మాండం సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను,
 సర్వదేశికవాక్యోక్తి ర్యేనకేనాపి నిశ్చితమ్. ౫౩
 దృశ్యతే జగతి యద్యద్యద్య జ్జగతి వీక్ష్యతే,
 వర్తతే జగతి యద్యత్సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను. ✓ ౫౪
 యేనకేనాక్షరేణోక్తం యేనకేన వినిర్ణితమ్,
 యేనకేనాపి గదితం యేనకేనాపి మోదితమ్. ౫౫
 యేనకేనాపి యద్దత్తం యేనకేనాపి యత్కృతమ్,
 యత్రయత్ర శుభం కర్త్యయత్రయత్ర చ దుష్కృతమ్.
 యద్యత్కరోషి సత్యేన సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను,

తా. ఇది అని నిర్దిష్టమయినప్పుడు (అయం=) వీడు అని కల్పింపఁ బడుచున్నది. నీవు, నేను, అది, ఇది, వాఁడే నేను, మఱి ఇంతకంటె వేఱుగా ఉన్నది అని లోకమునందు ఏదిఏది తలంచఁబడుచున్నదో అది అంతయు సంకల్పమువలననే ఏర్పడుచున్నది. (కాని వాస్తవముగ ఏదియు లేదు) సర్వ విధములయిన భోగప్రభేదములు, సర్వవిధగోప్యములు, సర్వవిధదోషప్రభేదములును అంతయు అధ్యాసమేకావున అనాత్మ యనునది లేదనియే నిశ్చయించుకొనుము. నాయది యనియు, నీయది అని, నాకు అని, నీకు అని, నాకొఱకని, నీకొఱకని ఇది అంతయు మిథ్యయని ఎఱుంగుము. బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రులు సృష్టిస్థితి లయకారకు లనునది ఇది అంతయు మిథ్యయని ఎఱుంగుము. స్నానము, జపము, తపస్సు, హోమము, వేదాధ్యయనము, దేవ పూజ, మంత్రము, తంత్రము, సత్సహచారము, గుణదోషవిజృంభణము, అంతఃకరణము, అవిద్య, అనేకకోటిబ్రహ్మాండములు ఇది అంతయు మిథ్యయని ఎఱుంగుము. ఆయాప్రమాణములచేత నిర్ణయింపఁబడిన వివిధాచార్యుల ఉపదేశములు జగత్తునందున్నది. చూడఁబడుచున్నది. ఇది అంతయు

మిథ్యయే యని ఎఱుంగుము. ౪౭-౫౪. ఏవిధమయిన అక్షరముచేత (ప్రణవాదికముచేత) చెప్పబడునదియు, ఏవిధమయిన ప్రమాణముచేత నిర్ణయింపబడినదియు, ఏవిధముగ పలుకబడినదియు, ఏవిధముగనైన అంగీకరింపబడినదియు, ఏవిధముగనైన ఇవ్వబడినదియు, చేయబడినదియు, శుభాశుభకర్తృలును, సత్యముగ చేయబడినదియును అంతయు మిథ్యయేయని ఎఱుంగుము. ౫౫-౫౬.

అహంవస్తువే పరమాత్మ. ౧౧

అవ. “వేదం శాస్త్రం పురాణం వా” మొదలుకొని “సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను” అనుమంత్రముదనుక అంతయు మిథ్యయే యని నిర్ణయింపబడినది. అట్లయినయెడల నేనుకూడ మిథ్యాంతర్భూతుడనేనా అని సంశయించు శిష్యుని గాంచి నీవు మిథ్యాధారుడవో నిరాధారుడవో గాని పరమాత్మ స్వరూపుడవుమాత్రము నిశ్చయమని చెప్పుచున్నారు:—

త్వమేవ పరమాత్మాఽసి త్వమేవ పరమో గురుః. ౫౭

త్వమేవాకాశరూపోఽసి సాక్షిహీనోఽసి సర్వదా,

త్వమేవ సర్వభావోఽసి త్వం బ్రహ్మాసి న సంశయః. ౫౮

కాలహీనోఽసి కాలోఽసి సదా బ్రహ్మాసి చిద్భవః,

సర్వత స్సుఖరూపోఽసి చైతన్యఘనవానసి. ౫౯

సత్యోఽసి సిద్ధోఽసి సనాతనోఽసి

ముక్తోఽసి మోక్షోఽసి ముదాఽమృతోఽసి,

దేవోఽసి శాంతోఽసి నిరామయోఽసి

బ్రహ్మాఽసి పూర్ణోఽసి పరాత్పరోఽసి. ౬౦

సమోకాఽసి సచ్చాసి సనాతనోఽసి

సత్యాదివాక్యైః ప్రతిబోధితోఽసి,
సర్వాంగహీనోఽసి సదాస్థితోఽసి

బ్రహ్మాండ్రుద్రాదివిభావితోఽసి. ౬౦

సర్వప్రపంచభ్రమవర్జితోఽసి

సర్వేషు భూతేషు చ భాసితోఽసి,

సర్వత్ర సంకల్పవివర్జితోఽసి

సర్వాగమాంతార్థవిభావితోఽసి. ౬౧

సర్వత్ర సంతోష సుఖాసనోఽసి

సర్వత్ర గత్యాది వివర్జితోఽసి,

సర్వత్ర లక్ష్యాది వివర్జితోఽసి

ధ్యాతోఽసి విష్ణ్వాది సురైరజస్రమ్. ౬౨

తా. నీవే పరమాత్మవు. నీవే భగవత్స్వరూపముతో బ్రహ్మవిద్యా
చార్యుడవగుటవలన పరమగురువు అగుచున్నాడవు. నీవే ఆకాశస్వరూపుఁ
డవు. సాక్షిహీనుడవు. నీవే సకలభావస్వరూపుఁడవు. నీవే బ్రహ్మమవు.
ఇందు సంశయమేమియు లేదు. కాలహీనుడవు నీవే. కాలస్వరూపుఁడవు
నీవే. నీవే చిద్భవమగు బ్రహ్మము. అంతట సుఖరూపుఁడవును, చైతన్యఘనుఁ
డవును నీవే. ౧౭-౧౯. సత్యుఁడవు సిద్ధుఁడవు సనాతనుఁడవు నీవే అగు
చున్నాడవు. ముక్తుఁడవు మోక్షము అమృతుఁడవు నీవే అగుచున్నాఁ
డవు. దేవుఁడవు, శాంతుఁడవు, నిరామయుఁడవు, (రోగరహితుఁడవు)
బ్రహ్మము, పూర్ణుఁడవు, పరాత్పరుఁడవు, సముఁడవు, సద్రూపుఁడవు, సనా
తనుఁడవు, సత్య జ్ఞాన అనంతాదివాక్యములచేత ప్రబోధింపఁబడువాఁ
డవు, సర్వాంగహీనుఁడవు, సదాస్థితుఁడవు (సర్వకాలములం దుండువాఁడు),
బ్రహ్మ ఇంద్ర రుద్రాదిభేదములచేత తలంపఁబడువాఁడవు నీవే అగు

చున్నాడవు. ౬౦-౬౧. ప్రపంచసంబంధములయిన సకల విధభ్రమల
చేతను వర్జింపబడినవాడవును, సర్వభూతములందు అంతర్యామి రూపమున
భాసింపువాడవును, సర్వసంకల్పవివర్జితుడవును, సర్వోపనిషత్తులచేత
ప్రతిపాదింపబడువాడవును నీవ యగుచున్నాడవు. ౬౨. సర్వకాలసర్వా
వస్థలయందు నిరతిశయానంద సుఖస్వరూపమున నుండువాడవు నీవే. గతి
నిరహితుడవు లక్ష్యనిరహితుడవు నీవ యగుచున్నాడవు. విష్ణువు మున్నగు
దేవతలచేత ఎల్లప్పుడు ధ్యానింపబడువాడవు నీవ యగుచున్నాడవు. ౬౩

చిదాకారస్వరూపోఽసి చిన్మాత్రోఽసి నిరంకుశః,
ఆత్మన్యైవ స్థితోఽసి త్వం సర్వశూన్యోఽసి నిర్గుణః. ౬౪
ఆనందోఽసి పరోఽసి త్వమేక ఏవాద్వితీయకః,
చిద్భూనానందరూపోఽసి పరిపూర్ణస్వరూపకః. ౬౫
సదసి త్వమసి జ్ఞోఽసి సోఽసి జానాసి వీక్షసి,
సచ్చిదానందరూపోఽసి వాసుదేవోఽసి వై ప్రభుః. ౬౬
అమృతోఽసి విభుశ్చాసి చంచలో హ్యచలోహ్యసి,
సర్వోఽసి సర్వహీనోఽసి శాంతాశాంతవివర్జితః. ౬౭
సత్తామాత్రప్రకాశోఽసి సత్తా సామాన్యకో హ్యసి,
నిత్యసిద్ధి స్వరూపోఽసి సర్వసిద్ధివివర్జితః. ౬౮
ఈషన్తాత్రవిశూన్యోఽసి అణుమాత్రవివర్జితః,
అస్తిత్వవర్జితోఽసి త్వం నాస్తిత్వాదివివర్జితః. ౬౯
లక్ష్యలక్షణహీనోఽసి నిర్వికారో నిరామయః,
సర్వనాదాంతరోఽసి త్వం కలాకాష్ఠావివర్జితః. ౭౦
బ్రహ్మవిష్ణ్వేశహీనోఽసి స్వస్వరూపం ప్రపశ్యసి,
స్వస్వరూపావశేషోఽసి స్వానందాభౌ నిమజ్జసి. ౭౧

స్వాత్త రాజ్యే స్వమేవాసి స్వయంభావవివర్జితః,
 శిష్టపూర్ణస్వరూపోఽసి స్వస్థాత్కించిన్న పశ్యసి. 22
 స్వస్వరూపాన్న చలసి స్వస్వరూపేణ జృంభసి,
 స్వస్వరూపా దనన్యోఽసి హ్యహమేవాసి నిశ్చిను. 23

తా. చిదాకారస్వరూపుడవు, చింతాత్ముడవు, నిరంకుశుడవు, ఆత్మ
 యందే ఉన్నవాడవు, సర్వశూన్యుడవు, నిర్గుణుడవు నీవే యగుచున్నా
 డవు. 22. ఆనందస్వరూపుడవు, పరుడవు, అద్వితీయుడవైన ఏకస్వరూ
 పుడవు, చిద్భూతానందస్వరూపుడవు, పరిపూర్ణస్వరూపుడవు నీవ యగు
 చున్నాడవు. 23. నీవు సత్స్వరూపుడవు, యుష్టచ్ఛబ్దవాచ్యుడవు, నీవు
 జ్ఞశబ్దవాచ్యుడవు, తచ్ఛబ్దవాచ్యుడవు నీవ యగుచున్నాడవు. నీవే తెలి
 సికొనుచున్నాడవు, చూచుచున్నాడవు, సచ్చిదానందరూపుడవు, వాసు
 దేవుడవు, ప్రభువవు అగుచున్నాడవు. ఆమృతుడవు, విభుడవు, (అంతట
 వ్యాపించియుండువాడు), చంచలుడవు, చలనరహితుడవు నీవ యగు
 చున్నాడవు. అంతయు నీవ యగుచున్నాడవు. సర్వహీనుడవును నీవే
 యగుచున్నాడవు. శాంతాశాంతవివర్జితుడవు, సత్తామాత్రప్రకాశు
 డవు, సత్తాసామాన్యుడవు, నిత్యసిద్ధిస్వరూపుడవు, సర్వసిద్ధివిరహితుడవు,
 ఈషణ్ణాత్రమైనను శూన్యుడు కానివాడవు, అణుమాత్రముకాని కాని
 వాడవు, అస్తిత్వవర్జితుడవు, నాస్తిత్వవర్జితుడవు, లక్ష్యలక్షణహీనుడవును
 నిర్వికారుడవును, నిరామయుడవును, సర్వనాదాంతరుడవును, కలా
 కాష్టాదిరహితుడవును, బ్రహ్మవిష్ణురుద్రవిహీనుడవును అయి స్వస్వరూప
 మును గాంచుచున్నాడవు. స్వస్వరూపముచేతనే నీవు మిగులుచున్నాడవు,
 ఆనందసముద్రమున ముణిగియుంటున్నాడవు, స్వయముగ భావవివర్జితుడ
 పయిన నీవు, స్వాత్తరాజ్యమునందు స్వయముగ రమించుచున్నాడవు, ఇది
 గాదు ఇదిగాదు అని సకలమును తీసివేయఁగా మిగిలినవాడవు కావున శిష్ట

పూర్ణస్వరూపుడవు అగుచున్నాడవు. నీకంటె వేఱయినదానిని కొంచెమైనను చూచుటలేదు. నీస్వస్వరూపమునుండి నీవు చలించుటలేదు. నీస్వస్వరూపముచేతనే నీవు విజృంభించుచున్నాడవు, స్వస్వరూపముకంటె వేఱయినవాడవు కావు కావున 'అహమేవ' అనఁగా అస్త్యచ్ఛబ్దవాచ్యుడవే అగుచున్నాడవు అని నిశ్చయించుకొనుము. ౬౬-౭౩. ✓

❧ అవిద్యాతత్కార్యప్రపంచము అభావము. ❧

అవ. గురూత్తమా! నేను మీయనుగ్రహమువలన సర్వాపహ్న వావశిష్టమయిన పూర్ణస్వరూపుడ ననువిషయమునందు నాకు సంశయము లేదు. కాని ఇంతదనుక అనుభవించఁబడినట్టియు, స్వాంతర్బాహ్యవిజృంభిత దృద్ధశక్తకలనా సమన్వితవృష్టి సమష్టివిభాగము కలిగినట్టియు, అవిద్యాపదతత్కార్యరూపమయిన ప్రపంచముయొక్క గతిఏమి? యని శంకించుచున్నాడనని శిష్యుడు ప్రార్థింపఁగా స్వాజ్ఞదృష్టితో సత్యముగను, స్వజ్ఞదృష్టితో మిథ్యగను, అనుభవింపఁబడుచున్నను పరమార్థదృష్టితో శశవిషాణమువలె మిథ్యగనే భావించమని చెప్పఁబడుచున్నది:—

ఇదం ప్రపంచం యత్కించి దృద్యజ్జగతి విద్యతే,
దృశ్యరూపం చ దృశ్రూపం సర్వం శశవిషాణవత్. ౭౪
భూమిరాపోఽనలోవాయుః ఖం మనో బుద్ధిరేవచ,
అహంకారశ్చ తేజశ్చ లోకం భువనమండలమ్. ౭౫
నాశం జన్త చ సత్యం చ పుణ్యపాపజయాదికమ్,
రాగఃకామః క్రోధలోభా ధ్యానం ధ్యేయం గుణంపరమ్.
గురుశిష్యోపదేశాది రాదిరంతం శుభాశుభమ్,

భూతం భవ్యం వర్తమానం లక్ష్యం లక్షణమద్వయమ్.
 శమో విచారస్సంతోషో భోక్తృభోజ్యాదిరూపకమ్,
 యమాద్యష్టాంగయోగంచ గమనాగమనాత్మకమ్. ౭౮
 ఆదిమధ్యాంతరంగం చ గ్రాహ్యంత్యాజ్యంహరిశ్శివః,
 ఇంద్రియాణి మనశ్చైవ అవస్థా త్రితయం తథా. ౭౯
 చతుర్వింశతి తత్త్వం చ సాధనానాం చతుష్టయమ్,
 సజాతీయం విజాతీయం లోకా భూరాదయః క్రమాత్.
 సర్వవర్ణాశ్రమాచారం మంత్రతంత్రాదిసంగ్రహమ్,
 విద్యావిద్యాదిరూపం చ సర్వవేదం జడాజడమ్. ౮౦
 బంధమోక్షవిభాగం చ జ్ఞాన విజ్ఞానరూపకమ్,
 భోధాభోధస్వరూపం వా ద్వైతాద్వైతాదిభాషణమ్.
 సర్వవేదాంతసిద్ధాంతం సర్వశాస్త్రార్థనిర్ణయమ్,
 అనేకజీవసద్భావ మేకజీవాది నిర్ణయమ్. ౮౩
 యద్యద్ధ్యాయతి చిత్తేన యద్యత్సంకల్ప్యతే క్వచిత్,
 బుద్ధ్యా నిశ్చీయతే యద్యద్ధురుణా సంశృణోతి యత్. ౮౪
 యద్యద్వాచా వ్యాకరోతి యద్యదాచార్యభాషణమ్,
 యద్యత్స్వరేంద్రియైర్భావ్యం యద్యన్తిమాంస్యతే పృథక్.
 యద్యన్నామేన నిర్ణీతం మహద్భిర్వేదపారగైః,
 శివో హరతి లోకాన్వై విష్ణుః పాతి జగత్త్రయమ్. ౮౬
 బ్రహ్మ సృజతి లోకాన్వై ఏవమాది క్రియాదికమ్,
 యద్యదస్తి పురాణేషు యద్యద్వేదేషు నిర్ణయమ్. ౮౭
 సర్వోపనిషదాం భావం సర్వం శశవిషాణవత్,

తా. ఈజగత్తునందు దృశ్యరూపముగను, దృశ్యరూపముగను ఎయ్యది ఉన్నదో అట్టియీ ప్రపంచమంతయు శశవిషాణము (కుం దేటికొమ్ము)వలె మిథ్యయే. స్వాతిరిక్తాపహ్నవము చెప్పబడినది. ఇంక నిరసింపదగినదియే లేదుకావున ఉత్తరగ్రంథభాగము అనావశ్యకమని ఆశంకించి తీసివేయదగినది లేనిమాట సత్యమే అయినను వెనుకటిమంత్రమునందు “ఇదం ప్రపంచం... శశవిషాణవత్” అని సూత్రప్రాయముగ నిర్ణయించిన సిద్ధాంతమునకు వృత్తి ప్రాయముగ ఉత్తరగ్రంథముయొక్క ఆరంభము అవశ్యకమని తెలుపబడుచున్నది:— భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, అహంకారము, సూర్యచంద్రాదితేజస్సు, లోకములు, భువనమండలము, నాశము, పుట్టుక, సత్యము, పుణ్యపాపములు, జయాపజయములు, రాగ, కామక్రోధలోభములు, ధ్యానము, ధ్యేయము, గుణములు,గురుశిష్యులు, ఉపదేశము, ఆద్యంతములు, శుభాశుభములు, భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలములు, లక్ష్యలక్షణములు, అద్వైతము, శమము, విచారము, సంతోషము, భోక్తృ-భోజ్య-భోగాదిత్రిపుటి, యమాద్యష్టాంగయోగములు, గమనాగమనములు, ఆదిమధ్యాంతరంగములు, గ్రాహ్యము, త్యాజ్యము, విష్ణువు, శివుడు, ఇంద్రియములు, మనస్సు, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను అవస్థాత్రయము, చతుర్వింశతితత్త్వములు, సాధనచతుష్టయసంపత్తి, సజాతీయవిజాతీయములు, భూరాది లోకములు, సర్వవిధవర్ణములు, తదాశ్రమాచారములు, మంత్రతంత్రాదికము, విద్యావిద్యాదికము, సకలవేదములు, జడాజడములు, బంధమోక్షవిభాగము, జ్ఞానవిజ్ఞానస్వరూపము, బోధాబోధస్వరూపము, చైత్యత, అచైత్యతాదిసిద్ధాంతములు, సర్వోపనిషత్సిద్ధాంతములు, సర్వశాస్త్రార్థనిశ్చయము, అనేకజీవులయొక్క సద్భావము, ఏకజీవత్వనిర్ణయము, చిత్తముచేత ధ్యానించునదియు, సంకల్పించునదియు, బుద్ధిచేత నిశ్చయించునదియు, గురువువల్ల నుండి వినునదియు, వాక్కుచేత పలుకునదియు, ఆచార్యునియొక్కసంభాషణమును

(అనగా ఆచార్యునిచేత నిర్ణయింపబడిన తత్త్వము) సర్వేంద్రియముల చేత నిర్వర్తింపబడునదియు, వేఱువేఱుగ విమర్శించి సిద్ధాంతీకరింపబడునదియు, వేదవేత్తలగు మహాత్ములచేత శాస్త్రప్రమాణపురస్సరముగ విమర్శించి నిర్ణయింపబడినదియు, బ్రహ్మప్రపంచమును సృజించునదియును, విష్ణువు లోకములను సంరక్షించునదియును, రుద్రుడు సంహరించుచున్నాడను నట్టి క్రియలున్ను, సర్వపురాణములందు నిర్ణయింపబడినదియున్ను, వేదముల యందు నిర్ణయింపబడినదియున్ను, ఉపనిషత్తులయొక్క సారభూతమయిన సిద్ధాంతమున్ను అంతయు శశవిషాణము— కుండేటికొమ్మవలె మిథ్యా భూతమే అని తాత్పర్యము. ౭౪-౮౭.

☞ { సంకల్పాదిరూపమయిన మనస్సే సర్వానర్థములకు కారణము. } ☞

అవ. స్వాజ్ఞాదృష్టిచేత ప్రసక్తమయిన స్వాతిరిక్తానర్థమునకు కారణభూతమయినది ఎయ్యది? అనువిషయమునకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది:—

దేహోఽహ మితి సంకల్పం తదంతగికరణం స్మృతమ్. ౮౮
దేహోఽహ మితి సంకల్పం మహత్సంసార ఉచ్యతే,
దేహోఽహ మితి సంకల్పం తద్బంధమితి చోచ్యతే. ౮౯
దేహోఽహ మితి సంకల్పం తద్దుగ్ధమితి చోచ్యతే,
దేహోఽహ మితి యద్జ్ఞానం తదేవ నరకం స్మృతమ్. ౯౦
దేహోఽహ మితి సంకల్పం జగత్సర్వ మితీర్యతే,
దేహోఽహ మితి సంకల్పో హృదయగ్రంథిరీరితః. ౯౧
దేహోఽహ మితి యద్జ్ఞానం తదేవాజ్ఞానముచ్యతే,
దేహోఽహ మితి యద్జ్ఞానం తదసద్భావమేవ వా. ౯౨

దేహోఽహ మితి యా బుద్ధిస్సా చావిద్యేతి భణ్యతే,
 దేహోఽహ మితి యద్ జ్ఞానం తదేవ ద్వైతముచ్యతే. ౯౩
 దేహోఽహ మితి సంకల్ప సృత్యజీవ స్స ఏవహి,
 దేహోఽహ మితి యద్ జ్ఞానం పరిచ్ఛిన్న మితీరితమ్. ౯౪
 దేహోఽహ మితి సంకల్పో మహాపాపమితి స్ఫుటమ్,
 దేహోఽహ మితి యా బుద్ధిస్తృష్టాదోషామయః కిల. ౯౫
 యత్కించిదపి సంకల్పం తాపత్రయ మితీరితమ్.

తా. ఈపాంచభౌతికమయినదేహము నేనని తలంచుటయే 'అంతః
 కరణ' మని చెప్పబడుచున్నది. దేహమే నేనని తలంచుటయే మహాసంసార
 మనంబడును. దేహమే నేనని తలంచుట బంధమనియు, నరకమనియు, జగ
 త్తనియు, హృదయగ్రంథియనియు, అజ్ఞానమనియు, అసద్భాగమనియు,
 అవిద్యయనియు, ద్వైతమనియు, సత్యజీవుడనియు, పరిచ్ఛిన్నమనియు,
 మహాపాపమనియు చెప్పబడుచున్నది. దేహమే నేననెడిబుద్ధి దోషనికార
 మయిన తృష్ణయనబడుచున్నది. దేహమే నేననియెడి సంకల్పము ఎంత
 అల్పముగ ఏర్పడినను అదియే తాపత్రయమును కలుగజేయునని ఎఱుంగ
 వలయును. ౯౩-౯౫.

అవ. ఇట్టి సంకల్పమునకు మూలము ఏమనఁగా సంకల్ప
 మూలము కామమే యని చెప్పబడుచున్నది:—

కామం క్రోధం బంధనం సర్వదుగ్ధం
 విశ్వం దోషం కాలనానా స్వభావమ్,
 యత్కించేదం సర్వసంకల్పజాలం
 తత్కించేదం మానసం సౌమ్య విద్ధి.

మనఏవ జగత్సర్వం మనఏవ మహారిపుః,
 మనఏవహి సంసారో మనఏవ జగత్త్రయమ్. ౯౭

మనఏవ మహద్దుగ్ధిఖం మనఏవ జరాదికమ్,
 మనఏవహి కాలం చ మనఏవ మలం తథా. ౯౮

మనఏవహి సంకల్పో మనఏవహి జీవకః,
 మనఏవహి చిత్తం చ మనోఽహంకార ఏవచ. ౯౯

మనఏవ మహద్బంధం మనోఽస్త్యః కరణంచ తత్,
 మనఏవహి భూమిశ్చ మనఏవహి తోయకమ్. ౧౦౦

మనఏవహి తేజశ్చ మనఏవ మరున్దహాన్,
 మనఏవహి చాకాశం మనఏవహి శబ్దకమ్. ౧౦౧

స్పర్శం రూపం రసం గంధం కోశాః పంచ మనోభవాః,
 జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాది మనోమయ మితీరితమ్. ౧౦౨

దిక్పాలా వసవో రుద్రా ఆదిత్యాశ్చ మనోమయాః,
 దృశ్యం జడం ద్వంద్వజాతమజ్ఞానం మానసం స్మృతమ్.

సంకల్పమేవ యత్కించి తత్తత్ న్నాస్తీతి నిశ్చిను,
 నాస్తి నాస్తి జగత్సర్వం గురుశిష్యాదికం న హి. ౧౦౪

ఇ త్యుపనిషత్.

ఇతి తేజోబిందూపనిషది పంచమోఽధ్యాయః.

తా. కామక్రోధములే సర్వబంధములకును కారణభూతములగు చున్నది. వివిధస్వభావముగల దోషములకును దుఃఖములకును కామమే మూల. కారణమగుచున్నది. సర్వవిధములయిన సంకల్పజాత మెయ్యదిగలదో అది

అంతయు మానసమే. అనఁగా మనస్సంబంధమే అనియు తెలిసికొనుము. ౯౮. జగత్తంతయు మనస్సేగాని తద్భిన్నముగ జగత్తనునది లేదు. ఇట్లే మనస్సే మహాశత్రువు, మనస్సే సంసారము, మనస్సే మూఁడులోకములు, మనస్సే మహాదుఃఖము, మనస్సే జరారోగాదికము, మనస్సే కాలము, మనస్సే మలము, మనస్సే సంకల్పము, మనస్సే బీభృడు, మనస్సే చిత్తము, మనస్సే అహంకారము, మనస్సే బంధము, మనస్సే అంతఃకరణము, మనస్సే భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము అను పంచభూతములును, ఆభూతపరిచ్ఛేదగుణములగు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రములు అగుచున్నవి. అన్నప్రాణమనోవిజ్ఞానానందమయములను పంచకోశములు మనస్సే యగుచున్నవి. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలు మనస్సే అగుచున్నవి. అష్టదిక్పాలకులు, అష్టవసువులు, ఏకాదశరుద్రులు, ద్వాదశాదిత్యులు అంబలు మనోమయులే. దృశ్యము, జడము, శీతోష్ణాదిద్వంద్వములు, అజ్ఞానము. ఇవి యెన్నియు మనస్సే యగుచున్నవి. ప్రపంచమునంతటెక్కడి యెన్నఁది తలంచుచున్నానో అది సంకల్పాంతకమే. కావున లేవనియే నిశ్చయించుకొనుము. జగత్తుగాని గురుశిష్యాదికముగాని వాస్తవముగ లేనేలేదు. లేనేలేదు. ౯౯-౧౦౦.

‘ఇత్యుపనిషత్’ అని చెప్పట గీ-ప లోకాంతమున పరమార్థమయిన పని సూచించుటకని ఎటుంగనలయును.

తేజో బిందూపనిషత్తునందు పంచమాధ్యాయము సమాప్తము.

ప స్థా ధ్యా య ము.

—ॐ అంతయు సచ్చిదానంద మే. ॐ—

అవ. అజ్ఞదృష్టిచేత వికల్పితమయిన నామరూపవికల్ప జాలమంతయు స్వజ్ఞదృష్టితో చూచినయెడల సచ్చిదానంద మయమగుచున్నది. పరమార్థదృష్టితో చూచినయెడల బ్రహ్మ ముకంటె వేఱయినది ఉన్నదనుటకే ప్రసక్తి లేదు. అజ్ఞదృష్టితో ఉన్నది లేదు అని ప్రసక్తించినది అంతయు అసత్యే. స్వాతిరిక్తమయిన అసత్తును నిరసించుటచేత సిద్ధమయిననిష్పృతియోగికబ్రహ్మమే మిగులుచున్నదనువిషయమును విస్తరించి చెప్పుటకు ౬-వ అధ్యాయము ప్రారంభించబడుచున్నది:—

ఋభుః:—.

మూ. సర్వం సచ్చిన్తయం విద్ధి సర్వం సచ్చిన్తయం తతమ్,
సచ్చిదానంద మద్వైతం సచ్చిదానంద మవ్యయమ్. ౧
సచ్చిదానందమాత్రం హి సచ్చిదానంద మన్యకమ్,
సచ్చిదానందరూపోఽహం సచ్చిదానందమేవ ఖమ్. ౨
సచ్చిదానందమేవ త్వం సచ్చిదానందకోఽస్త్వహమ్,

తా. అంతయు సచ్చిన్తయమని ఎఱుంగుము. వ్యాపించియున్నది అంతయు సచ్చిన్తయ మే. అంతయు సచ్చిదానందమయమయిన అద్వైతమే. అంతయు సచ్చిదానందమయమయినది వ్యయరహితమయినది. అంతయు సచ్చిదానందమాత్రమే. ఇతరమయినది అంతయు సచ్చిదానందమే. నేను

సచ్చిదానందరూపుడను, ఆకాశము సచ్చిదానందరూపము, నీవు సచ్చిదానందస్వరూపుడవు. నేను సచ్చిదానందరూపుడను అగుచున్నాను. చెప్పిన విషయమునే మఱల చెప్పుచుండుటచేత పునరుక్తివచ్చినను శిష్యబోధార్థము చెప్పబడినదగుటచేత విషయము బోధించుటయే ప్రధానమను తలంపుతో ఇటుల శ్రుతి ప్రతిపాదించుచున్నది. ౧-౨.

❧ అంతయు బ్రహ్మము. ❧

అవ. సచ్చిదానందబ్రహ్మముకంటె వ్యతిరేకముగ ఏమియులేదని చెప్పుచున్నాడు:—

న మనో బుద్ధ్యహంకార చిత్తసంఘాతికా అమీ. 3
 న త్వం నాహం న చాన్యం వా సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్,
 న వాక్యం న పదం వేదం నాక్షరం న జడం క్వచిత్. ౪
 న మధ్యం నాది నాంతం హ న సత్యం న నిబంధనమ్,
 న దుగ్ధం న సుఖం భావం న మాయా ప్రకృతిస్తథా. ౫
 న దేహం న సుఖం ఘ్రాణం న జిహ్వ నచ తాలునీ,
 న దంతోష్ఠా లలాటంచ నిశ్వాసోచ్ఛ్వాస ఏవచ. ౬
 న స్వేద మస్థి మాంసంచ న రక్తం నచ మూత్రకమ్,
 న దూరం నాంతికం నాంగం నోదరం న కిరీటకమ్. ౭
 న హస్తపాదచలనం న శాస్త్రం నచ శాసనమ్,
 న వేత్తా వేదనం వేద్యం న జాగ్రత్స్వప్నసుప్తయః. ౮
 తుర్యాతీతం న మే కించిత్సర్వం సచ్చిన్తయం తతమ్,
 నాథ్యాత్మికం నాధిభూతం నాధిదైవం న మాయికమ్. ౯
 న విశ్వ స్తైజసః ప్రాజ్ఞో విరాట్ సూత్రాత్త కేశ్వరాః,

న గమాగమ చేష్టాచ న నష్టం న ప్రయోజనమ్. ౧౦
 త్యాజ్యంగ్రాహ్యంనదూష్యంవాహ్యమేధ్యామేధ్యకంతథా,
 న పీనం న కృశం క్షేదం న కాలం దేశభాషణమ్. ౧౧
 న సర్వం న భయం ద్వైతం న వృక్షస్తృణపర్వతాః,
 న ధ్యానం యోగసంసిద్ధి ర్న బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యకమ్. ౧౨
 న పక్షీ న మృగో నాంగీ న లోభో మోహ ఏవచ,
 న మదో నచ మాత్సర్యం కామక్రోధాదయస్తథా. ౧౩
 న స్త్రీ శూద్ర బిడాలాది భక్ష్యభోజ్యాదికం చ యత్,
 న ప్రాధహీనౌ నాస్తిక్యం న వార్తావసరోఽస్తి హి. ౧౪

తా. సచ్చిదానంద బ్రహ్మముకంటె భిన్నముగ మనస్సుగాని, బుద్ధి
 అహంకార చిత్తములుగాని, దేహముగాని లేవు. సచ్చిదానందబ్రహ్మముకంటె
 భిన్నముగ నీవుగాని నేనుగాని ఇతరముగాని లేదు. అంతయు కేవలము
 బ్రహ్మామాత్రమే. ఆసచ్చిదానంద బ్రహ్మముకంటె భిన్నముగ వాక్యముగాని,
 పదముగాని, వేదముగాని, అక్షరముగాని, జడముగాని లేదు. మఱియు మధ్య
 ముగాని, ఆదిగాని, అంతముగాని, సత్యముగాని, నియమముగాని, సుఖము
 గాని, దుఃఖముగాని, భావముగాని, మాయగాని, ప్రకృతిగాని, దేహముగాని,
 ముఖము, ముక్కు, నాలుక, తాలుపులు, దంతములు, ఓష్ఠములు, లలాటము
 గాని ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములుగాని లేవు. చెమటగాని ఎముకలుగాని మాం
 సముగాని రక్తముగాని మూత్రముగాని లేదు. మఱియు దూరముగాని సమీప
 ముగాని అవయవముగాని, ఉదరముగాని, కిరీటముగాని హస్తపాదచలనము
 గాని శాస్త్రముగాని శాసనముగాని వేత్తకాని, వేద్యముగాని వేదనముగాని
 జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులుగాని ఏమియు లేవు. తుర్యాతీతమనిగాని మఱేమి
 యులేదు. అంతయు సచ్చిన్ద్రయమే. ఆధ్యాత్మిక-ఆధిభౌతిక-ఆధిదైవిక
 ములుగాని, మాయగాని, విశ్వ - తైజస - ప్రాణులుగాని, విరాట్, సూత్రాత్త,

ఈశ్వరులుగాని ఏమియులేవు. మఱియు గమనాగమనచేష్టలుగాని, నష్టముగాని, ప్రయోజనముగాని, త్యాజ్యముగాని, గ్రాహ్యముగాని, దూష్యముగాని, పవిత్రముగాని, అపవిత్రముగాని, పీనముగాని, కృశముగాని, క్లేదముగాని, కాలముగాని, దేశముగాని, భాషణముగాని, భయముగాని, చైత్రముగాని, వృక్షముగాని, తృణముగాని, పర్వతములుగాని ఏమియులేవు. మఱియు ధ్యానముగాని, యోగసంసిద్ధిగాని, బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యజాతులుగాని పక్షులుగాని మృగములుగాని మనుష్యులుగాని లోభముగాని మోహముగాని మదమాత్సర్యములుగాని కామక్రోధాదులుగాని స్త్రీగాని, శూద్రులుగాని, బిడాలాదులుగాని, భక్ష్యభోజ్యాదికముగాని, ప్రాథుఁడుగాని, హినుఁడుగాని, నాస్తిక్యముగాని, వార్తగాని, అవసరముగాని ఏమియు లేదు. 3-౧౪.

న తాకో న లోకో వా న వ్యాపారో న మూఢతా,
 న భోక్తా భోజనం భోజ్యం న మాతృ మానమేయకమ్.
 న శత్రు మిత్ర పుత్రాది ర్న మాతా న పితా స్వసా,
 న జన్త న మృతిర్వృద్ధి ర్న దేహోఽహమితి భ్రమః. ౧౬
 న శూన్యం నాపి చాశూన్యం నాన్తగకరణ సంస్పృతీః,
 న రాత్రి ర్నదివా నక్తం న బ్రహ్మ న హరి శ్శివః. ౧౭
 న వార పక్ష మాసాది వత్సరం నచ చంచలమ్,
 న బ్రహ్మలోకో వైకుంఠం న కైలాసో న చాన్యకః. ౧౮
 న స్వర్గం నచ దేవేంద్రో నాగ్నిలోకో న చాగ్నికః,
 న యమో యమలోకోవా న లోకా లోకపాలకాః. ౧౯
 న భూర్భువస్స్వ స్త్రైలోక్యం న పాతాలం న భూతలమ్,
 నావిద్యా నచ విద్యా చ న మాయా ప్రకృతిర్జ్ఞానం. ౨౦
 న స్థిరం క్షణికం నాశం న గతి ర్నచ ధావనమ్,
 న ధ్యాతవ్యం నమే స్నానం న మంత్రో న జపః క్వచిత్.

న పదార్థం న పూజార్థం నాభిషేకం న చార్చనమ్,
 న పుష్పం న ఫలం పత్రం గంధపుష్పాదిధూపకమ్. ౨౨
 న స్తోత్రం న నమస్కారో న ప్రదక్షిణ మణ్వాపి,
 న ప్రార్థనా పృథగ్భావో న హవిర్నాగ్ని వందనమ్. ౨౩
 న హోమో నచ కర్తాణి న దుర్వాక్యం సుభాషణమ్,
 న గాయత్రీ న వా సంధి ర్నమనస్యం న దుఃస్థితిః. ౨౪
 న దురాశా న దుష్టాత్మా న చండాలో న పౌల్కసః,
 న దుస్సహం దురాలాపం న కిరాతో న కైతవమ్. ౨౫
 న పక్షపాతం పక్షం వా న విభూషణతస్కరౌ,
 న చ డంభో డాంభికోవా న హీనో నాధికో నరః. ౨౬

తా. సచ్చిదానందముకంటె విభిన్నముగ లౌకికముగాని, లోకములు
 గాని, వ్యాపారముగాని, మూఢత్వముగాని, భోక్తగాని, భోజనముగాని,
 భోజ్యముగాని, మౌనమానమేయములుగాని, శత్రుమిత్రపుత్రాదులుగాని,
 మాతృపితృ స్వస్థ్రులుగాని, జన్తవృద్ధి మరణములుగాని, దేహమేనేనను భ్రమ
 గాని లేదు. మఱియు శూన్యముగాని, అశూన్యముగాని, అంతఃకరణముగాని,
 సంసారముగాని, రాత్రిగాని, పగలుగాని, బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రులుగాని, వారపక్ష
 మాస సంవత్సరములుగాని, చంచలముగాని లేదు. మఱియు బ్రహ్మలోక
 వైకుంఠ కైలాసములుగాని, ఇతరలోకములుగాని, స్వర్గముగాని, దేవేంద్రు
 డుగాని, అగ్నిగాని, అగ్నిలోకముగాని, యముడుగాని, యమలోకము
 గాని, లోకములుగాని, లోకపాలకులుగాని, భూర్భువస్సువర్లోకములుగాని,
 పాతాళముగాని, భూలోకముగాని, అవిద్యగాని, విద్యగాని, మాయగాని,
 జడప్రకృతిగాని, స్థిరమయినదిగాని, క్షణికమయినదిగాని, నశించునదిగాని, గతి
 గాని, ధావనము (పరుగెత్తుట) గాని, ధ్యానించదగినదిగాని, స్నానముగాని,

మంత్రముగాని, జపముగాని, పదాపూజార్హమయినదిగాని, అభిషేకముగాని, అర్చనముగాని, పుష్పముగాని, ఫలముగాని, పత్రముగాని, గంధపుష్పధూప దీపములుగాని, స్తోత్రనమస్కార ప్రదక్షిణములుగాని కొంచెమైనను లేవు. మఱియు ప్రార్థనముగాని, పృథగ్భావముగాని, హవిస్సుగాని, అగ్నిపూజగాని, హోమముగాని, కర్తలుగాని, దుర్వాక్య సుభాషితములుగాని, గాయత్రిగాని, సంధ్యగాని, నమస్కరించుటగాని, దుఃస్థితిగాని, దురాశగాని, దుష్టాత్మకుఁడుగాని, చండాలుఁడుగాని, పాల్కుసుఁడుగాని లేడు. మఱియు దుస్సహముగాని, దురాటాపము (చెడుమాటలు)గాని, కిరాతుఁడుగాని, కైతవము (మోసము)గాని, పక్షపాతిముగాని, పక్షముగాని, విభూషణముగాని, తస్కరుఁడుగాని, డంబముగాని, డాంభికుఁడుగాని, హీనుఁడుగాని, అధికుఁడుగాని లేరు. ౧౫-౨౬.

నైకం ద్వయంత్రయం తుర్యం న మహత్త్వం న చాల్పతా,
న పూర్ణం న పరిచ్ఛిన్నం న కాశీ న వ్రతం తపః. ౨౭

న గోత్రం న కులం సూత్రం న విభుత్వం న శూన్యతా,
న స్త్రీ న యోషి నోవృద్ధా న కన్యా న వితంతుతా. ౨౮

న సూతకం న జాతం వా నాస్తర్మఖ సువిభ్రమః,
న మహావాక్యమైక్యం వా నాణిమాది విభూతయః. ౨౯

సర్వం చైతన్యమాత్రత్వాత్సర్వదోష స్సదా నహి,
సర్వం సంతాత్రూపత్వా త్సచ్ఛిదానంద మాత్రకమ్. ౩౦

బ్రహ్మైవ సర్వం నాన్యోఽస్తి తదహం తదహం తథా,
తదేవాహం తదేవాహం బ్రహ్మైవాహం సనాతనమ్. ౩౧

బ్రహ్మైవాహం న సంసారీ బ్రహ్మైవాహం న మే మనః,
బ్రహ్మైవాహం న మే బుద్ధిః బ్రహ్మైవాహం న చేంద్రియమ్.

బ్రహ్మైవాహం న డేహోఽహం బ్రహ్మైవాహం న గోచరః,

బ్రహ్మైవాహం న జీవోఽహం బ్రహ్మైవాహం న భేదభూః.
బ్రహ్మైవాహం జడో నాహ మహం బ్రహ్మ న మే మృతిః,
బ్రహ్మైవాహం నచ ప్రాణో బ్రహ్మైవాహం పరాత్పరః. 38

తా. అంతయు సచ్చిదానందమయమేగాని రెండనిగాని మూడనిగాని, నాల్గనిగాని ఏమియులేదు. మహత్త్వముగాని, అల్పత్వముగాని, పూర్ణత్వముగాని, పరిచ్ఛిన్నముగాని, కాశీక్షేత్రమనిగాని, వ్రతమనిగాని, తపస్సనిగాని, గోత్రమనిగాని, కులమనిగాని, సూత్రమనిగాని, విభుత్వమనిగాని, శూన్యత్వమనిగాని లేదు. మఱియు స్త్రీయనిగాని (స్త్రీయనఁగా గర్భమును ధరించనర్హతగల యాఁడుది), యోషిత్తనిగాని (యోషిత్తనఁగాఁ బురుషునితో గూడికొనియుండునది.) వృద్ధయనిగాని, కన్యయనిగాని, విశంతువనిగాని, సూతకమనిగాని, జాతమనిగాని, అన్తర్ముఖమనిగాని, విలాసమనిగాని, మహావాక్యములనిగాని, వికృతమనిగాని, అణిమాద్యైశ్వర్యములనిగాని ఏమియు లేదు. ౨౭-౨౯. అంతయు చైతన్యమాత్రమే యగుటచేత సర్వదోషము లనునవియే లేవు. అంతయు సన్తాత్రూపమే యగుటచేత సచ్చిదానందమే యగుచున్నది. అంతయు బ్రహ్మమే. ఇతరమయినది ఏమియు లేదు. అట్లే ఆబ్రహ్మము నేను, ఆబ్రహ్మము నేను, ఆబ్రహ్మమే నేను, ఆబ్రహ్మమే నేను, ఆసనాతనమయిన బ్రహ్మమే నేను, బ్రహ్మమే నేను, నేను సంసారినిగాను, బ్రహ్మమే నేను, నేను మనస్సుగాను, బ్రహ్మమే నేను, నాకు బుద్ధిలేదు, బ్రహ్మమే నేను, నాకు ఇంద్రియములు లేవు, బ్రహ్మమే నేను, నేను దేహముగాను, బ్రహ్మమే నేను, నేను ఇంద్రియగోచరుడను కాను, బ్రహ్మమే నేను, నేను జీవుడనుగాను, బ్రహ్మమే నేను, భేదమునకు స్థానభూతుడను నేను గాను, బ్రహ్మమే నేను, జడాత్మకుడను గాను, నేను బ్రహ్మము, నాకు మరణము లేదు, బ్రహ్మమే నేను, నాకు ప్రాణము లేదు, బ్రహ్మమే నేను, నేను పరాత్పరుడను. 30-34.

ఇదం బ్రహ్మ పరంబ్రహ్మ సత్యం బ్రహ్మ ప్రభుర్హి సః,
 కాలో బ్రహ్మ కలా బ్రహ్మ సుఖం బ్రహ్మ స్వయంప్రభమ్. 3౫
 ఏకం బ్రహ్మ ద్వయం బ్రహ్మ మోహో బ్రహ్మశమాదికమ్,
 దోషో బ్రహ్మ గుణో బ్రహ్మ దమశ్శాంతం విభుఃప్రభుః. 3౬
 లోకో బ్రహ్మ గురుర్బ్రహ్మ శిష్యో బ్రహ్మ సదాశివః,
 పూర్వం బ్రహ్మ పరం బ్రహ్మ శుద్ధం బ్రహ్మ శుభాశుభమ్. 3౭
 జీవ ఏవ సదా బ్రహ్మ సచ్చిదానంద మస్మ్యహమ్,
 సర్వం బ్రహ్మమయం ప్రోక్తం సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్.
 స్వయం బ్రహ్మ న సందేహః స్వస్తాదన్యన్న కించన,
 సర్వమాత్మైవ శుద్ధాత్మా సర్వం చింతాత్ర మద్వయమ్. 3౮
 నిత్యనిర్మలరూపాత్మా హ్యత్తనోఽన్యన్న కించన,

తా. ఈగనంబడుచున్నదియు ఇంతకంటె పరమయినదియు బ్రహ్మ
 ము, సత్యము బ్రహ్మము, బ్రహ్మము ప్రభువు, కాలము బ్రహ్మము, కల
 బ్రహ్మము, సుఖము స్వయంప్రభమగు బ్రహ్మము, ఏకము బ్రహ్మము, ద్వయము
 బ్రహ్మము, మోహము, శమదమాదికము బ్రహ్మమే, దోషము గుణము కూడ
 బ్రహ్మమే, దమము శాంతము విభువు ప్రభువు బ్రహ్మమే, లోకము
 గురువు శిష్యుఁడు సదాశివుఁడు అంతయు బ్రహ్మము, పూర్వము పరము
 శుద్ధము శుభాశుభము అంతయు బ్రహ్మము, జీవుఁడు ఎల్లప్పుడు బ్రహ్మమే,
 నేను సచ్చిదానందరూపుఁడ నగుచున్నాఁడను, అంతయు బ్రహ్మమే, జగ
 త్తంతయు బ్రహ్మమయమే, నేను బ్రహ్మము. ఇందు సందేహము లేదు. నా
 కంటె వేఱయినది కొంచెమైనను లేదు. అంతయు ఆత్మయే, అంతయు శుద్ధా
 త్మయే, అంతయు అద్వితీయమయినచింతాత్రమే, అంతయు నిత్యనిర్మలరూప
 మయిన ఆత్మసంబంధమయినది, ఆత్మకంటె వేఱుగ కొంచెమైనను లేదు.

◌◌ బ్రహ్మము నిష్ప్రతియోగిక స్వమాత్రము. ◌◌

అవ. స్వాజ్ఞదృష్టి వికల్పితమయిన జగత్తునకు పరిచ్ఛిన్నత్వమును, తదధిష్ఠానమయిన బ్రహ్మము త్రివిధ పరిచ్ఛేదశూన్యమనియు, వాస్తవముగ బ్రహ్మముకంటె వేఱయినది నిరసించదగినదనియు, బ్రహ్మము నిష్ప్రతియోగిక స్వమాత్రమనియు నిర్ణయించుచున్నాఁడు:—

అణుమాత్రలసద్రూప మణుమాత్ర మిదం జగత్. ౪౦

అణుమాత్రం శరీరం వా హ్యాణుమాత్ర మసత్యకమ్,
అణుమాత్ర మచింత్యంవా చింత్యంవా హ్యాణుమాత్రకమ్.

బ్రహ్మైవా సర్వం చింతాత్రం బ్రహ్మమాత్రం జగత్త్రయమ్,
ఆనందం పరమానంద మన్యత్కించి న్నకించన. ౪౧

చైతన్యమాత్రమోంకారం బ్రహ్మైవా సకలం స్వయమ్,
అహమేవ జగత్సర్వ మహమేవ పరం పదమ్. ౪౩

అహమేవ గుణాతీత అహమేవ పరాత్పరః,
అహమేవ పరంబ్రహ్మ అహమేవ గురోర్ధ్వరుః. ౪౪

అహమేవాఖిలాధార అహమేవ సుఖాత్సుఖమ్,
ఆత్మనోఽన్యజ్జగన్నాస్తి ఆత్మనోఽన్యత్సుఖం నచ. ౪౫

ఆత్మనోఽన్య గతిర్నాస్తి సర్వమాత్మమయం జగత్,
ఆత్మనోఽన్యన్నహి క్వాపి ఆత్మనోఽన్యత్త్రణం నహి. ౪౬

ఆత్మనోఽన్యత్తుషం నాస్తి సర్వమాత్మ మయం జగత్,
బ్రహ్మమాత్రమిదం సర్వం బ్రహ్మమాత్ర మసన్నహి. ౪౭

బ్రహ్మమాత్రం శ్రుతం సర్వం స్వయం బ్రహ్మైవా కేవలమ్,

బ్రహ్మమాత్రం వృతం సర్వం బ్రహ్మమాత్రం రసం సుఖమ్.
 బ్రహ్మమాత్రం చిదాకాశం సచ్చిదానంద మద్వయమ్,
 బ్రహ్మణోఽన్యతరన్నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్యజ్జగన్నచ. ౪౯
 బ్రహ్మణోఽన్యదహం నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్యత్ఫలం నహి,
 బ్రహ్మణోఽన్యత్తృణం నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్యత్పదం నహి.
 బ్రహ్మణోఽన్యస్థురుర్నాస్తి బ్రహ్మణోఽన్యదసద్వపుః,
 బ్రహ్మణోఽన్యన్నచాహంతా త్వత్తేదంతే నహి క్వచిత్.

తా. అణుమాత్రరూపముగ భాసించుచున్న యీజగత్తు అణు
 మాత్రమే, శరీరము అణుమాత్రమే, అణుమాత్రమైనది సత్యము కాఁజూ
 లదు. అణుమాత్రమయిన జగత్తు చింతించదగినది కాదు. అణుమాత్రమయిన
 జగత్తు చింత్యము—అనఁగా సంశయాస్పదముకాని పారమార్థికముకాదు.
 అంతయు చింతాత్రమయిన బ్రహ్మమే, ముల్లోకములున్నా బ్రహ్మమే,
 అంతయు ఆనందరూపము, పరమానందరూపము, అంతకంటె వేఱయినది,
 కొంచెమయినను (వాస్తవముగ) లేదు, ఓంకారము చైతన్యమాత్రమే,
 అంతయు స్వయముగ బ్రహ్మమే, జగత్తంతయు నేనే, నేను సర్వమ
 పదము. ౪౦-౪౩. నేనే గుణాతీతుఁడను, నేనే పరాత్పరుఁడను, నేనే పర
 బ్రహ్మము, నేనే గురువునకు గురువు. ౪౪. నేనే సకలమునకు ఆధారభూతుఁ
 డను, నేనే సుఖముకంటె సుఖస్వరూపుఁడను, ఆత్మభూతుఁడనగు నాకంటె
 జగత్తునునది లేదు, నాకంటె వేఱుగ సుఖమనునది లేదు. ౪౫. నాకంటె
 వేఱయినగతి లేదు, జగత్తంతయు ఆత్మమయమే, ఎక్కడను ఆత్మకంటె
 వేఱయినది లేదు. ఆత్మకంటె వేఱుగ తృణమైనను లేదు. ౪౬. ఆత్మకంటె
 వేఱుగ తుషమైనను (తుషమనఁగా పొట్టు) లేదు. జగత్తంతయు ఆత్మ
 మయమే, ఇది అంతయు బ్రహ్మమే, బ్రహ్మమేగాని అసత్తు మాత్రము

కాదు. ౪౭. శ్రుతమంతయు (శ్రుతమనఁగా చదువఁబడిన అధ్యయనము) బ్రహ్మమే, నేను కేవలబ్రహ్మమే, పరిపఁబడినదియు బ్రహ్మమే, రసము సుఖము అంతయు బ్రహ్మమే. ౪౮. సచ్చిదానందమును అధ్యయనమును అగు చిదాకాశము బ్రహ్మమే, బ్రహ్మముకంటె వేఱయినది లేదు. బ్రహ్మముకంటె వేఱుగ జగత్తునునది లేదు. ౪౯. బ్రహ్మముకంటె వేఱుగ నేను లేను. బ్రహ్మముకంటె వేఱుగ ఫలముగాని, తృణముగాని, గురువుగాని, దేహము గాని, అహంకారముగాని లేదు. నీవనిగాని ఇదియనిగాని బ్రహ్మముకంటె వేఱుగ ఏమియులేదు. ౫౦-౫౧.

స్వయం బ్రహ్మాత్మకం విద్ధి స్వస్థాదన్య న్న కించన,
యత్కించిద్దృశ్యతే లోకే యత్కించిద్భాష్యతే జనైః. ౫౨
యత్కించిద్భుజ్యతే క్వాపి తత్సర్వమసదేవహి,
కర్తృభేదం క్రియాభేదం గుణభేదం రసాదికమ్. ౫౩
లింగభేద మిదం సర్వమసదేవ సదా సుఖమ్,
కాలభేదం దేశభేదం వస్తుభేదం జయాజయమ్. ౫౪
యద్యద్భేదం చ తత్సర్వ మసదేవహి కేవలమ్,
అసదంతగికరణక మసదేవేంద్రియాదికమ్. ౫౫
అసత్ప్రాణాదికం సర్వం సంఘాతమసదాత్మకమ్,
అసత్యం పంచకోశాఖ్య మసత్యం పంచదేవతాః. ౫౬
అసత్యం షడ్వికారాది అసత్య మరివర్గకమ్,
అసత్యం షడ్మతుశ్చైవ అసత్యం షడ్రసాస్తథా. ౫౭
సచ్చిదానందమాత్రోఽహ మనుత్పన్నమిదం జగత్,
ఆత్మైవాహం పరంస త్యం నాన్యాస్సంసారదృష్టయః. ౫౮
సత్యమానందరూపోఽహం చిద్భునానందవిగ్రహః,

అహమేవ పరానంద అహమేవ పరాత్పరః. ౫౯

జ్ఞానాకారమిదం సర్వం జ్ఞానానందోఽహమద్వయః,
సర్వప్రకాశరూపోఽహం సర్వాభావస్వరూపకః. ౬౦

అహమేవ సదా భామిత్యేవం రూపం కుతోఽప్యసత్,
త్వమిత్యేవం పరంబ్రహ్మ చిన్మయానందరూపవాన్. ౬౧

తా. నేను బ్రహ్మత్వకమని ఎఱుంగుము, నాకంటె వేఱుగ కొంచెమై నను లేదు. లోకమునందు జనులచేత చూడఁబడుచున్నది, పలుకఁబడుచున్నది, తినఁబడుచున్నది అంతయు అసత్తు అని ఎఱుంగుము. లోకంబునందు వ్యవహారదశయందు గనంబడుచున్న కర్తృభేదము, గుణభేదము, క్రియాభేదము, రసాదిభేదము, లింగభేదము, సుఖము మున్నగునది అంతయు అసత్తు అని తెలిసికొనుము. లోకమునందు గనంబడుచున్న కాలభేద, వస్తుభేద, దేశభేదములు, జయాజయములు అనుభేదములు ఎయ్యవి కలవో అవి యన్నియు అసత్తుని ఎఱుంగుము. అంతఃకరణము, ఇంద్రియాదికములు, ప్రాణాదులు, ప్రాణేంద్రియాదిసంఘాతము (దేహము) అంతయు అసత్తు. అన్నమయాది పంచకోశములు అసత్యము, పంచదేవతలు అసత్యము, షడ్వికారములు, కామక్రోధాద్యరిషడ్వర్గము, వసంతాదిషడ్వృత్తులు, తీపులుపు మున్నగు షడ్రసములు ఇవి అన్నియు అసత్యములని ఎఱుంగుము. ౫౧-౫౨. నేను సచ్చిదానందమాత్రుడను, ఈజగత్తు అనునది పుట్టినేలేదు. ఆత్మయగునేను మాత్రమే పరమయినసత్యము, సంసారదృష్టులు సత్యము కాదు. ఆనందరూపుడనగు నేను మాత్రమే సత్యము, నేను చిద్భానానందస్వరూపుడను, నేనే పరానందము, నేనే పరాత్పరుడను, ఇది అంతయు జ్ఞానస్వరూపము, అద్వయుడనగు నేను జ్ఞానానందస్వరూపుడను, నేనే సర్వప్రకాశస్వరూపుడను, నేనే సర్వాభావస్వరూపుడను, నేనే సర్వదా ప్రకాశించుచున్నవాడను, నేనే ఇట్టి రూపుడనయియుండఁగా అసత్తునునది ఎక్కడిది?

నీవున్నా పరబ్రహ్మస్వరూపుడవు. నీవు చిన్మయానందమే రూపముగాఁ
గలవాడవు. ౧౮-౬౦.

చిదాకారం చిదాకాశం చిదేవ పరమం సుఖమ్,
ఆత్మైవాహమసన్నాహం కూటస్థోఽహం గురుః పరః. ౬౨
సచ్చిదానందమాత్రోఽహం మనుత్పన్నమిదం జగత్,
కాలం నాస్తి జగన్నాస్తి మాయాప్రకృతిరేవ న. ౬౩
అహమేవ హరిస్సాక్షౌ దహమేవ సదాశివః,
శుద్ధచైతన్యభావోఽహం శుద్ధసత్త్వానుభావనః. ౬౪
అద్వయానందమాత్రోఽహం చిద్భునైకరసోఽస్త్వహమ్,
సర్వం బ్రహ్మైవా సతతం సర్వం బ్రహ్మైవా కేవలమ్. ౬౫
సర్వం బ్రహ్మైవా సతతం సర్వం బ్రహ్మైవా చేతనమ్,
సర్వాంతర్యామిరూపోఽహం సర్వసాక్షీత్వలక్షణః. ౬౬
పరమాత్మా పరంజ్యోతిః పరంధామ పరాగతిః,
సర్వవేదాంతసారోఽహం సర్వశాస్త్రసునిశ్చితః. ౬౭
యోగానందస్వరూపోఽహం ముఖ్యానందమహోదయః.
సర్వజ్ఞానప్రకాశోఽస్మి ముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః. ౬౮
తుర్యాతుర్యప్రకాశోఽస్మి తుర్యాతుర్యాదివర్జితః,
చిదక్షరోఽహం సత్వోఽహం వాసుదేవోఽజరోఽమరః.
అహం బ్రహ్మ చిదాకాశం నిత్యం బ్రహ్మ నిరంజనమ్,
శుద్ధం బుద్ధం సదాముక్త మనామక మరూపకమ్. ౭౦
సచ్చిదానందరూపోఽహం మనుత్పన్నమిదం జగత్,
సత్యాసత్యం జగన్నాస్తి సంకల్పకలనాదికమ్. ౭౧
నిత్యానందమయం బ్రహ్మ కేవలం సర్వదా స్వయమ్,

అనన్తమవ్యయం శాంత మేకరూప మనామయమ్. 2౨

తా. చిదాకారమును, చిదాకాశమును, పరమసుఖరూపమయిన చిత్తున్నా అగు ఆత్మయే నేను. అసత్తును కాఁజాలను. నేను కూటస్థుఁడను, పరమగురువును. ౨౧. నేను సచ్చిదానందమాత్మఁడను, జగత్తనునది పుట్టనే లేదు. కాలమనిగాని, జగత్తనిగాని, మాయాప్రకృతియనిగాని లేదు. ౨౩. నేనే సాక్షాద్విష్ణుస్వరూపుఁడను, నేనే సదాశివుఁడను, నేను శుద్ధచైతన్య భావముగలవాఁడను, శుద్ధసత్త్వానుభావముగలవాఁడను నేను. ౨౪. నేను అద్వయానందమాత్మఁడను, నేను చిద్భువైకరనుఁడను అగుచున్నాఁడను. అంతయు ఎల్లప్పుడు బ్రహ్మమే, అంతయు కేవలము బ్రహ్మస్వరూపమే. ౨౫. అంతయు ఎల్లప్పుడు బ్రహ్మమే, చైతన్యరూపమగు బ్రహ్మమే అంతయు అగుచున్నది. సర్వసాక్షిత్వమే లక్షణముగాఁగల నేను సర్వాంతర్యామి. రూపుఁడను. ౨౬. సర్వోపనిషత్సిద్ధాంతసారభూతుఁడనగు నేను పరమాత్మయు, పరంజ్యోతియు, పరంధాముఁడును, పరాగతియు, సర్వశాస్త్రములందు నిశ్చయింపఁబడినవాడను అగుచున్నాఁడను. ౨౭. యోగానందస్వరూపుఁడనగు నేను ముఖ్యానందమే మహోపయముగాఁగలవాఁడను. మఱియు సర్వజ్ఞానములను ప్రకాశింపఁజేయువాఁడనగుచున్నాఁడను. ముఖ్యవిజ్ఞానమే స్వరూపముగాఁగలవాఁడ నగుచున్నాఁడను. ౨౮. తుర్యాతుర్యాది పద్ధితుఁడనగు నేను తుర్యాతుర్యాదికమును ప్రకాశింపఁజేయువాఁడ నగుచున్నాఁడను. చిత్స్వరూపుఁడనగు నేను అక్షరుఁడను, సత్కుఁడను, చానుదేవుఁడను, అజరుఁడను (ముసలితనము లేనివాఁడను), అమరుఁడను (మరణములేనివాఁడను) అగుచున్నాఁడను. ౨౯. బ్రహ్మమగు నేను చిదాకాశుఁడను, నిత్యుఁడను, నిరంజనుఁడను, శుద్ధుఁడను, బుద్ధుఁడను, సదాముక్తుఁడను, నామరూపవిరహాతుఁడను అగుచున్నాఁడను. ౩౦. నేను సచ్చిదానందరూపుఁడను, ఈజగత్తు పుట్టనే లేదు. సత్యాసత్యమగు జగత్తుగాని, సంకల్పకలనాదికముగాని

లేదు. ౭౦. కేవలబ్రహ్మ మెట్టిదనిన చెప్పబడుచున్నది:—బ్రహ్మము నిత్యానందమయము, మఱియు సర్వకాలములందు కేవలము, అనంతము, అవ్యయము—నాశము లేనిది, శాంతము, ఏకరూపము, అనామయము అని ఎఱుంగవలయును. ౭౧.

❧ స్వాతిరిక్తముగ ప్రపంచము అసత్తు. ❧

అవ. పరిచ్ఛిత్తి, నాశము మున్నగునవి కలిగియుండుట చేత అనేకత్వము ప్రాప్తించుచుండఁగా అనంతము మున్నగు విశేషణములు గలది వాస్తవముగ ఉండనే ఉండదు. ఆత్మకంటె భిన్నముగ అనంతాదివిశేషణములుగల వస్తువు ఉండవచ్చు నని భ్రాంతికలిగినయెడల అది అసత్తుని ఎఱుంగుము అని చెప్పబడుచున్నది:—

మత్తోఽన్యదస్తిచేన్తిథ్యా యథా మరుమరీచికా,
వంధ్యామమారవచనే భీతిశ్చేదస్తి కించన. ౭౩
శశశృంగేణ నాగేంద్రో మృతశ్చేజ్జగదస్తి తత్,
మృగతృష్ణాజలం పీత్వా తృప్తశ్చేదస్త్విదం జగత్. ౭౪
నరశృంగేణ నష్టశ్చే త్కశ్చిదస్త్విద మేవహి,
గంధర్వనగరే సత్యే జగద్భవతి సర్వదా. ౭౫
గగనే నీలిమా సత్యే జగత్సత్యం భవిష్యతి,
శుక్తికారజతం సత్యం భూషణం చేజ్జగద్భవేత్. ౭౬
రజ్జుసర్పేణ దష్టశ్చేన్నరో భవతు సంసృతిః,
జాతరూపేణ బాణేన జ్వాలాగ్నౌ నాశితే జగత్. ౭౭

వింధ్యాటవ్యాం పాయసాన్నమస్తీచేజ్జగదుద్భవః,
 రంభాస్తంభేన కాష్ఠేన పాకే సిద్ధే జగద్భవేత్. 2౮
 సద్యఃకుమారికారూపైః పాకే సిద్ధే జగద్భవేత్,
 చిత్రస్థదీపై స్తమసో నాశశ్చేదస్త్విదం జగత్. 2౯
 మాసాత్పూర్వం మృతో మర్యో హ్యగతశ్చేజ్జగదుద్భవేత్,
 తక్రం క్షీరస్వరూపం చేత్ క్వచిన్నిత్యం జగదుద్భవేత్. ౩౦
 గోస్తనాదుద్భవం క్షీరం పునరారోపణే జగత్,
 భూరజోఽర్థౌ సముత్పన్నే జగదుద్భవతు సర్వథా. ౩౧
 కూర్మరోష్ణా గజే బద్ధే జగదస్తు తదోత్కృతే,
 నాలస్థతంతునా మేరు శ్చలితశ్చే జ్జగదుద్భవేత్. ౩౨

తా. స్వాతిరిక్తమయిన ప్రపంచము అత్యంతాసత్తు ఎట్లగును?
 “ఘటోఽస్తి, పటోఽస్తి” అని అనేకవిధములుగ స్ఫురించుచున్నది గదా.
 అని ఆశంకించుకొని ‘అస్తి అస్తి’ యను ప్రతీతి సంతాత్రమగుటచేత బ్రహ్మ
 మేయని నిరూపించి తద్భిన్నజగదభావమును అనేక పృష్టాంతప్రదర్శన
 పూర్వకముగ నిరసించుచున్నాఁడు:—నాకంటె వేఱయినది ఉన్నదని తలంచు
 నెడల అది మరుమరీచిక (ఎండమావులు)వలె మిథ్యాభూతమని ఎఱుంగ
 వలయును. గొఱ్రాలి కొడుకుయొక్క మాటలయందు భయముండునెడల
 నాకంటె భిన్నమయినది ఉండును. 23. కుండేటి కొమ్ముచేత మదించిన
 గజశ్రేష్ఠము. చంపఁబడినయెడల నాకంటె వేఱుగ జగత్తు ఉన్నది. ఎండమావు
 లందున్నజలమును తృషార్తుఁడగువాఁడు లోకమునందు త్రాగి తృప్తిని
 పొందినయెడల జగత్తనునది ఉండవచ్చును. 24. మనిషియొక్క కొమ్ముచేత
 ఎఱ్ఱఁడైనను చంపఁబడినయెడల జగత్తనునది ఉండవచ్చును. ఆకాశమునం
 దున్న నగరము సత్యమయినయెడల జగత్తనునది ఉండవచ్చును. 25. ఆకా

శము నల్లగా ఉన్నది అనునది సత్యమయినయెడల జగత్తనునదికూడ సత్యముగా నుండవచ్చును. శుక్తికారజతముచేత అలంకారములు చేయఁబడినయెడల జగత్తు సత్యముగా ఉండవచ్చును. ౭౬. రజ్జుసర్పముచేత మనుష్యుడు కరవఁబడినయెడల జగత్తనునది వాస్తవముగ నుండవచ్చును. బంగారుబాణముచేత జ్వాలాగ్ని నశింపఁజేయఁబడినయెడల జగత్తనునది సత్యముగ నుండవచ్చును. ౭౭. వింధ్యారణ్యమునందు పాయసాన్నము పుట్టినయెడల జగత్తనునది సత్యముగ ఉండవచ్చును. అరటిస్తంభములచేత అన్నము వండఁబడినయెడల జగత్తనునది సత్యముగ ఉండవచ్చును. ౭౮. అప్పుడు పుట్టిన పిల్లలు అన్నశాకాది సమన్వితమయిన పాకమును పండినయెడల జగత్తనునది వాస్తవముగ నుండవచ్చును. “సవ్యకుమారికాయాపైః పాకే సిద్ధే జగద్భవేత్” అను శ్లోకార్థమునకు మఱొక అర్థముగలదు. “సవ్యకుమారిక”యనునది వైద్యశాస్త్రప్రసిద్ధమయిన ఓషధివిశేషము. వానియొక్క రూపములచేత వంటచేయుట యనఁగా వాని పుల్లలతో అన్నమువండుట యని యగును. ఆ “కుమారిక” యను ఓషధి అంతా నీటిబుగ్గగా నుండును. ఆఓషధిని అగ్నియందు వేసినయెడల మండుచున్న నిప్పుకూడ చల్లారిపోవును. అట్టి కుమారికా ఓషధియొక్క పుల్లలచేత వంటవండుట అసాధ్యము కావున అట్టిది సిద్ధించినయెడల జగత్తుయొక్క ఉనికికూడ వాస్తవముగ సిద్ధించునని చెప్పఁబడినది. చిత్తరువులందు వ్రాయఁబడిన దీపములచేత చీకటి నశించినయెడల జగత్తనునది సత్యముగ నుండవచ్చును. ౭౮-౭౯. మాసమునకు ముందు మరణించినవాఁడు తిరిగి అదేరూపముతో వచ్చినయెడల జగత్తనునది వాస్తవముగ నుండవచ్చును. మజ్జిగ మఱల పాలుయొక్క రూపమును పొందునెడల జగత్తనునది వాస్తవముగ నుండవచ్చును. ౮౦. ఆవుయొక్క స్తనములనుండి పితుకబడినపాలు మఱల ఆయావుయొక్క స్తనము లోనికి తిరిగి సహజముగ ఎక్కించుటకు సాధ్యమయినయెడల జగత్తనునది

సత్యముగ నుండవచ్చును, సముద్రమునందు దుమ్ము లేచినయెడల జగత్తునునది సత్యముగ నుండవచ్చును. మదించిన గజేంద్రమును కూర్చుముయొక్క రోమ ముచేత కట్టివేసినయెడల జగత్తునునది సత్యముగ నుండవచ్చును. తామర తూడునందుగల తంతువులచేత మేరుపర్వతము చలింపఁజేయఁబడినయెడల జగత్తునునది వాస్తవముగ నుండవచ్చును. ౮౨.

తరంగమాలయా సింధుర్బద్ధశ్చేదస్త్విదం జగత్, ౮౩
అగ్నేరథశ్చేజ్జ్వలనం జగద్భవతు సర్వదా.

జ్వాలావహ్ని శ్శీతలశ్చేదస్తి యాపమిదం జగత్, ౮౪
జ్వాలాగ్నిమండలే పద్మవృద్ధిశ్చే జగదస్త్విదమ్.

మహచ్ఛైలేంద్రనీలంవా సంభవేచ్ఛేదిదం జగత్, ౮౫
మేరురాగత్య పద్మాక్షే స్థితశ్చేదస్త్విదం జగత్.

నిగిరిశ్చేద్భృంగసూను మేరుశ్చలవదస్త్విదమ్, ౮౬
మశకేన హతే సింహే జగత్సత్యం తదాస్తుతే.

అణుకోటరవిస్తీర్ణే త్రైలోక్యం చే జగద్భవేత్, ౮౭
తృణానలశ్చ నిత్యశ్చే త్క్షణికం యజ్జగద్భవేత్.

స్వప్నదృష్టం చ యద్వస్తు జాగరే చే జగద్భవః, ౮౮
నదీవేగో నిశ్చలశ్చేత్కేనాపిదం భవేజ్జగత్.

తుధితస్యాగ్నిభోజ్యశ్చేన్నిమిషం కల్పితం భవేత్, ౮౯
జాత్యంధై రత్నవిషయః సుజ్ఞాతశ్చే జగత్సదా.

నపుంసకకుమారస్య స్త్రీసుఖం చే ద్భవేజ్జగత్, ౯౦
నిర్మితశ్శశశృంగేణ రథశ్చే జగదస్తి తత్.

సద్యోజాతాతు యాకన్యా భోగయోగ్యా భవేజ్జగత్, ౯౧
వంధ్యాగర్భాపితసౌఖ్యం జ్ఞాతాచేదస్త్విదం జగత్.

కాకోవా హంసనద్గచ్ఛేజ్జగద్భవతు నిశ్చలమ్,
మహాఖరోవా సింహేన యుధ్యతే చే జ్జగత్ స్థితిః. ౯౨

తా. సముద్రమునందు అలలు నిలిచిపోయినయెడల జగత్తు వాస్తవముగ నుండవచ్చును. అన్ని క్రిందికి మండునెడల జగత్తునునది సత్యముగ నుండవచ్చును. ౮౩. అన్నిజ్వాలలు చల్లగా నుండునెడల జగత్తునునది సత్యముగ నుండవచ్చును. మండుచున్న నిప్పుయొక్క మధ్యభాగమునందు కమలము పుట్టిపెరిగినయెడల జగత్తు సత్యముగ నుండవచ్చును. ౮౪. గొప్ప పర్వతము ఇంద్రనీలమణి సహజముగ అయినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. పేరుపర్వతము వచ్చి పద్మమునందున్నయెడల జగత్తు సత్యముగ నుండును. ౮౫. నల్లతుష్పెద కొండతిప్ప అయినయెడల జగత్తు కూడ పరమార్థముగ నుండవచ్చును. దోమచేత సింహము సంహరింపఁబడినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. ౮౬. అణుమాత్రమైన వృక్షముయొక్క తొట్టయందు ముల్లోకములు ఇమిడినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. గడ్డిని ముట్టించినమంట శాశ్వతముగ నున్నయెడల జగత్తుకూడ తీణకాలమయినను వాస్తవముగ నుండవచ్చును. ౮౭. కలయందుఁ గాంచిన వస్తువు జాగ్రద్దశయందుకూడ అదియే కనఁబడినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. నదియొక్కప్రవాహవేగము ఏవనిచేతనయిన కదలకయుండునటుల చేయఁబడినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. ఆకలికొన్నవానికి అన్ని భోజ్యమయి వానియొక్క ఆకలిని పోఁగొట్టినయెడల ఒక నిముషకాలమయినను జగత్తు పరమార్థముగ నుండవచ్చును. జన్మాంధులగువారలు రత్నముయొక్క గుణదోషములను నిరూపించినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. ౮౮. నపుంసకుని కుమారుఁడు స్త్రీసంభోగసౌఖ్యమును అనుభవించినయెడల జగత్తునునది వాస్తవముగ నుండవచ్చును. కుండేటికొమ్మచేత రథము నిర్మింపఁ

బడినయెడల జగత్తునునది వాస్తవముగ నుండియుండవచ్చును. ౯౦. అప్పుడు పుట్టిన బాలిక సంభోగార్హ అయినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండుగాక. వంధ్యాస్త్రీ గర్భమును పొందుటవలన కలిగెడిసుఖము నెఱింగినయెడల జగత్తుకూడ పరమార్థముగ నుండవచ్చును. ౯౧. కాకి హంసమువలె నడువ నేర్చినయెడల జగత్తుకూడ నిజముగ నుండవచ్చును. గాడిద సింహముతో ఎదురునిలిచి యుద్ధముచేసినయెడల జగత్తుకూడ పరమార్థముగ నుండవచ్చును. ౯౨.

మహాఖరో గజగతిం గతశ్చే జ్జగదస్తు తత్,
 సంపూర్ణచంద్రసూర్యశ్చేజ్జగదస్తు స్వయం జడమ్. ౯౩
 చంద్రసూర్యాటకౌ త్యక్త్వా రాహుశ్చేద్దృశ్యతే జగత్,
 భ్రష్టబీజసముత్పన్నవృద్ధిశ్చే జ్జగదస్తు సత్. ౯౪
 దరిద్రో ధనికానాం చ సుఖం భుంక్తే తదా జగత్,
 శునా వీర్యేణ సింహస్తు జితో యచి జగత్తదా. ౯౫
 జ్ఞానినో హృదయం మూఢైః జ్ఞాతం చేత్కల్పనం తథా,
 శ్వానేన సాగరే పీతే నిశ్శేషేణ మనో భవేత్. ౯౬
 శుద్ధాకాశో మనుష్యేషు పఠితశ్చేత్తదా జగత్,
 భూమా వా పఠితం వ్యోమ వ్యోమపుష్పం సుగంధకమ్.
 శుద్ధాకాశే వనే జాతే చలితేతు తదా జగత్,
 కేవలే దర్పణే నాస్తి ప్రతిబింబం తదా జగత్. ౯౭
 అజకుక్షౌ జగన్నాస్తి హ్యత్తకుక్షౌ జగన్నహి,
 సర్వదా భేదకలనం ద్వైతాద్వైతం న విద్యతే. ౯౮
 మాయాకార్యమిదం భేదమస్తిచేద్భ్రష్టాభావనమ్,
 దేహోఽహమితి దుఃఖంచేత్ బ్రహ్మహమితి నిశ్చయః. ౧౦౦

హృదయగ్రంథి రస్తిత్వే ఛేదనే బ్రహ్మచక్రకమ్,
సంశయే సమనుప్రాప్తే బ్రహ్మనిశ్చయ మాఘ్నయాత్.
అనాత్మరూపచోరశ్చే దాత్మరత్నస్య రక్షణమ్,
నిత్యానందమయం బ్రహ్మ కేవలం సర్వదా స్వయమ్. ౧౦౨

తా. గాడిద మత్తగజముతో డీకొన్నయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. పోదశకలాపూర్ణుడగు చంద్రుడున్నా సూర్యుడున్నా ఆకాశమునం దొక్కపర్యాయము గనంబడిరేని జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. ౯౩. చంద్రసూర్యసంబంధము లేక రాహువు మాత్రమే గనంబడినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. కల్పబడిన బీజములవల్ల నుండి మొక్కలు మొలచి వృక్షముగా పెరిగి పూచి ఫలించినయెడల జగత్తుకూడ సత్యముగ నుండవచ్చును. దరిద్రుడు ధనవంతులనుభవించు సకలసౌఖ్యములను స్వయముగ ననుభవించగలిగినయెడల జగత్తుకూడ వాస్తవముగ నుండవచ్చును. కుక్కలు సింహమును పొరద్రొలినయెడల జగత్తు పరమార్థముగ నుండవచ్చును. ౯౪-౯౫. జ్ఞానులయొక్క అంతరంగమును అజ్ఞాను లెఱుంగగల్గినయెడల జగత్తు వాస్తవముగ నుండియుండవచ్చును. కుక్క తన నాలుకతో సముద్రజలము నంతయు పీల్చి వేసి సముద్రమును శోషింపఁజేసినయెడల జగత్తునునది ఉండవచ్చును. ౯౬. స్వచ్ఛమయిన ఆకాశము మనుష్యుల నెత్తిమీఁదపడినయెడల జగత్తు సత్యముగ నుండియుండవచ్చును. ఆకాశము భూమియందుపడినను, ఆకాశపుష్పము పరిమళము కలిగియున్నను, శుద్ధాకాశము పనమునందు పుట్టి చలించుచున్నను జగత్తునునదికూడ సత్యముగ నుండవచ్చును. ౯౭-౯౮. వ్యష్ట్యాదికలనావిశిష్టమయిన జగత్తుంతయు నిరసింపఁదగినదికాదు. సమష్టి జగత్తు అజకుక్షియందున్నా అనఁగా బ్రహ్మమునందున్నా, వ్యష్టిజగత్తు జీవునియందున్నా ఉన్నదిగదా యని అడుగునేమో యని ఆశంకించి కాల

త్రయమునందున్నా లేదని చెప్పచున్నాడు—అజుడనగా బ్రహ్మము. అజకుక్షీయనగా బ్రహ్మమునందు జగత్తనగా సమష్టిజగత్తు లేదు. ఆత్మ యనగా జీవుడు, ఆత్మయందు వ్యష్టిజగమున్నా లేదు. సర్వకాలసర్వా వస్థలయందు ద్వైతము అద్వైతము అనెడి భేదవివక్ష వాస్తవముగ లేనే లేదు. ౯౯. అయినను బ్రహ్మనుసంధానమును మాత్రము నిరంతరముచేయు చునేయుండవలయునని చెప్పబడుచున్నది. మాయాకార్యమయిన భేదము అజ్ఞదృష్టిచేత తోచినప్పుడు స్వజ్ఞదృష్టిచేత జగత్తు వాస్తవముకాదు. ఇదంతయు బ్రహ్మమే అనెడి బ్రహ్మభావమును ఆశ్రయించవలయును. దేహమే నేనను దుఃఖము అజ్ఞానస్ఫురణముచేత కలిగినప్పుడు వెంటనే నేను దేహము కాదు. నేను బ్రహ్మము, అను నిశ్చయమును ఆశ్రయించవలయును. ౧౦౦. హృదయగ్రంథి—అజ్ఞానము స్ఫురించినప్పుడు అట్టి ముడిని తెగనరుకుటకు బ్రహ్మమును చక్రమును ఆశ్రయించవలయును. సంశయము ఏర్పడినప్పుడు అంతయు బ్రహ్మమే అను నిశ్చయమును పొందవలయును. ౧౦౧. అనాత్మ రూపుడను దొంగ ఆత్మరత్నమును దొంగలింప జాగరూకుడయి యుండును కావున ఆత్మరత్నరక్షణమునందు అప్రమత్తుడవై యుండుము. పరమార్థముగ చూచిన నిత్యానందమయమయిన కేవల బ్రహ్మము మాత్రమే సర్వకాల సర్వావస్థలయందున్నా ప్రకాశించుచుండును. ౧౦౨.

❧ 'అహం బ్రహ్మ' అని భావనచేయుట. ❧

అవ. ఇదివఱకు చెప్పిన దృష్టాంతములవలన సిద్ధాంతిత మయిన విషయము చెప్పబడుచున్నది:—

మూ. ఏవమాది సుదృష్టాంతైస్సాధితం బ్రహ్మమాత్రకమ్,
బ్రహ్మైవ సర్వభవనం భువనం నామ సత్యజ. ౧౦౩
అహంబ్రహ్మైతి నిశ్చిత్య అహంభావం పరిత్యజ,

సర్వమేవలయం యాతి సుప్తహస్తస్థపుష్పవత్. ౧౦౪

నదేహో నచకర్తాణి సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్,

నభూతం నచకార్యంచ నచావస్థా చతుష్టయమ్. ౧౦౫

లక్షణాత్రయవిజ్ఞానం సర్వంబ్రహ్మైవ కేవలమ్,

సర్వవ్యాపార ముత్సృజ్యహ్యాహం బ్రహ్మైతి భావయ.

అహంబ్రహ్మ న సందేహో హ్యాహంబ్రహ్మ చిదాత్మకమ్,

సచ్చిదానందమాత్రోహమితి నిశ్చిత్య తత్త్వజ. ౧౦౬

తా. ప్రసంగపశ్యముగ ఉపనిషత్తునందు చెప్పబడిన విషయమంతయు
సింహావలోకనన్యాయానుసారముగ పాఠకుల కుపకారార్థము పరామ
ర్శింపబడుచున్నది—ఈ తేజోబిందూపనిషత్తునందు—

శ్లో. “చింతాత్ర ఘేప చింతాత్ర మఖండైకరసం రసమ్,

సర్వవర్జితచింతాత్రం బ్రహ్మామాత్ర మనన్నహి.”

మున్నగు శ్రుతులచేత నిర్ణయింపబడినట్టి సిద్ధాంతము “స్వాతిరిక్త సర్వాప
హ్నావసిద్ధమయిన స్వమాత్రమే బ్రహ్మము” అనునది ఎయ్యదిగలదో అట్టి
తత్త్వమును గ్రహించుట చాలకష్టమని శ్రుతి ఎఱింగినచై స్వాజ్ఞులగు
(తన్ను తెలిసికొనని సాధారణులు) వారలకు స్వాతిరిక్త సర్వాపహ్నావసిద్ధ
బ్రహ్మామాత్రజ్ఞానము (తనకంటె వేఱయినదానినంతయు నిరసించినపిదప
సిద్ధించెడి బ్రహ్మమును తెలిసికొనుట) ఎటుల ఏర్పడునో ఆవిధముగా మాటి
మాటికి అపకాశమును కల్పించి తాను ఆదియందు ప్రకటించిన సిద్ధాంత
మునే సాధకునకు బోధించుచున్నది. ఎట్లనగా ఉపనిషదాదియందు “తేజో
బిందు పరంధ్యానం. ౧-౧.” అని ఆరంభించి పంచదశాంగ జ్ఞానయోగ
సహితముగ అఖండ శుద్ధచైతన్యయాథాత్మ్యమును ప్రకటించి, అజ్ఞ
వృష్టితోఁ గనంబడుచున్న దృశ్యజడ జగద్గత భావస్వర్గాది ఖండత్వమును

కుమార శివసంవాదరూపముగ ప్రారంభించి కుమారస్వామిచేత అజ్ఞదృష్టి ప్రకటనము అనుకరింపఁబడినది. అందులకు పరమశివునియొక్క ఉత్తరరూపమున స్వజ్ఞదృష్టితో “అఖండైకరసం దృశ్యం. ౨-౧.” అని ప్రారంభించి “అఖండైకరసం సర్వం. ౨-౨౪.” అనువఱకు అంతయు అఖండైకరసమేయని ప్రకటింపఁబడినది. ఇట్లయినయెడ, ఇదం, అయం అను శబ్దములచేత వాచ్యమగు వస్తువు చింతాత్రము కాదను సంశయము కలుగుచుండఁగా తన్ని వారణార్థము “యత్కించిద్యన్నకించిచ్చ సర్వం చింతాత్రమేవహి. ౨-౨౭.” అను మంత్రముచే నిష్ప్రతియోగిక చింతాత్ర స్వరూపము తెలుపఁబడినది. సర్వము చింతాత్రమయినయెడల బ్రహ్మము చిత్తు అను రెండువస్తువులు నిత్యములు అని సంశయము కలుగుటకు అవకాశము కలుగగా తన్ని రాసార్థము. “అఖండైకరసం బ్రహ్మచింతాత్రాన్నహివిద్యతే. ౨-౪౧.” అను మంత్రముచేత బ్రహ్మచింతాత్రలు రెండున్నూ ఒక్కటియేగాని వేఱుకాదని నిర్ణయింపఁబడినది.

పిమ్మట “పరంబ్రహ్మస్వరూపోఽహం. ౩-౧.” అని ప్రారంభించి తనకంటె విభిన్నముగ ప్రపంచమనునది లేదని ప్రకటించుచు స్వానుభవమును బోధించి ‘అహం బ్రహ్మస్మి’ యను మంత్రముయొక్క మహిమను తెలిపి ఆమంత్రము ముముక్షువులకు గ్రాహ్యమని తెలిపిరి.

ఈ ఆత్మానుభవాంతర్గతమయిన ముఖ్యఫలమును ప్రకటింపఁజేయు తలంపుతో “చిదాత్మాఽహం పరాత్మాఽహం. ౪-౧.” అని ప్రారంభించి “స్వస్వరూపే స్వయంస్థాస్యే సజీవస్తుక్త ఉచ్యతే. ౪-౩౨.” అనువఱకు నిర్విశేషజ్ఞానమధ్యగతమగు జీవస్తుక్తినిన్నీ; “బ్రహ్మభూతః ప్రశాంతాత్మా. ౪-౩౩.” అని ప్రారంభించి “స్వాత్మానమేవమోదస్వ వై దేహీముక్తిగోభవ. ౪-౪౨.” అని చతుర్థాధ్యాయాంతము దనుక బ్రహ్మమాత్రజ్ఞానమునకు ముఖ్యఫలమయినట్టియు, తంత్రావస్థాన లక్షణమయినట్టియు విదేహముక్తిని

ప్రకటించి కుమారపరమశిషవిషయకమయిన ఆఖ్యాయికసమాప్తము చేయఁబడినది.

తరువాత ఆత్మయాథాత్మ్యమును, అనాత్మయాథాత్మ్యమును ప్రకటించునిమిత్తము నిదాఘఋభుసంవాదరూపమయిన ఆఖ్యాయికను పంచమాధ్యాయాదియందు ప్రసక్తముచేసి “సర్వవాచోఽవధిర్భ్రష్టా. ౧-౧.” అని ప్రారంభించి “ద్రష్టృచర్యనదృశ్యంవా ఈషన్తాత్రం కలాత్తకం. ౧-౧౪.” అనువఱకు ఆత్మయాథాత్మ్యమును, “అనాత్మేతి ప్రసంగోవా. ౧-౧౫.” అని ప్రారంభించి ౨౦-వ మంత్రమువనుక అనాత్మయాథాత్మ్యమును బోధించినది. ఆత్మ, అనాత్మయని వేఱువేఱు పదములచేత బోధించుటచేత ఆరెండు ఒకటి యనిగాని, లేక రెండు వాస్తవములు అనిగాని తలంచెదరను సంశయమును, “ఏకాభావే ద్వితీయంన. ౧-౨౦.” మున్నగు సాపేక్షశ్రుతిప్రమాణములచేత తొలఁగించి కొన్నికొన్నిచోట్ల స్వాతిరిక్తముగ (అనఁగా బ్రహ్మమాత్రముకంటె వేఱుగ) అత్తానాత్మలనుగూర్చి శబ్దభేదముచేతను, అర్థ భేదములచేతను, స్వమాత్రమునకు మాత్రము నిష్ప్రతియోగిక భాషరూపత్వమును, స్వాతిరిక్తసామాన్యమునకు “ఇదంప్రపంచంనాస్త్యేవ. ౧-౩౧.” మున్నగు దృష్టాంతములతో జగత్సత్యత్వబుద్ధిని నిరసించి బోధింపఁబడియున్నది.

తరువాత ౬-వ అధ్యాయమునందు అంతయు చింతాత్రమేయను విషయము “సర్వం సచ్చిన్ద్రయం విద్ధి. ౬-౧.” అను మంత్రముతో ప్రారంభించి నిరూపింపఁబడినది. ప్రపంచముయొక్క అసత్యత్వమును ప్రకటించుటకొఱకు “పంధ్యాకుమారవచనే భితిశ్చేదస్తికించన. ౬-౭౩.” మున్నగు అనేక దృష్టాంతములచేత ప్రపంచముయొక్క మిథ్యాత్వము తెలుపఁబడినది. జీజ్ఞాసులగు వారలకు దుర్విజ్ఞేయమగు ఆత్మతత్వమును బోధించుటయందు మాత్రమే శ్రుతిదృష్టిగలదై విభక్తి, లింగ, పురుష, వచన, వ్యత్య

యములనుగాని పునరుక్తినిగాని గమనింపక విషయమును స్పష్టికరించుటయే ఉద్దేశముగా కఠిని ఇటుల ప్రవర్తించినది. పరమకారుణికయగు శ్రుతి తన సంతానమునకు ఏర్పడిన స్వాతిరిక్తముగ ఎద్దియయిననుకలదా? లేదా? యను సంశయమును తొలగించి వారికి అట్టి సంశయము నివారించిన పిదప ఏర్పడునట్టి నిష్ప్రతియోగిక బ్రహ్మమాత్రాపశేషలక్షణమగు విచేహక్షణల్యసామ్రాజ్యాభిషేకము నెప్పుడెప్పుడు కలుగఁజేతునాయని త్వరపడుచు బోధించిన విషయము కావున పునరుక్తి మున్నగు విషయములను నిచట గమనింపవలదు. ఇంక ప్రకృతము.

తా. “పంధ్యాకుమారపంచనే భీతిశ్చేదస్త్విదంజగత్. ౬-౨౩.” మున్నగు పృష్టాంతములచేత బ్రహ్మముమాత్రమే వాస్తవముగాని తద్భిన్నమయినది లేదనియు సాధింపఁబడినది. అట్టివిషయమును నీవు ఎఱుంగఁజాలని యెడల ప్రపంచమనునది అంతయు బ్రహ్మమే అని భావించి అజ్ఞానముచేత దోచిన ప్రపంచభావనను మాత్రము విడుపుము. ౧౦౩. అంతయు ‘అహం బ్రహ్మ’ నేనే బ్రహ్మము అని నిశ్చయించి సిద్ధులు అహంభావమును విసలుము. నీవీవిధముగ శాస్త్రవిధి ననుసరించి ప్రవర్తించుచున్నయెడల నవి కల్పితమయినది అంతయు నశించును. ౧౦౪. అప్పుడు దేహముగాని, ర్మలుగాని లేవు. అంతయు బ్రహ్మమేయగును. గతించినది లేదు. చేయఁదగినదియు లేదు. అవస్థాచతుష్టయము లేదు. జహల్లక్షణ, అనిహల్లక్షణ, జహదనిహల్లక్షణ అను లక్షణత్రయనిజ్ఞానముననుసరించి అంతయు కేవలబ్రహ్మమే యగుచున్నది. ఆదియందు సర్వవ్యాపారములనుబట్టి “అహంబ్రహ్మ = నేను బ్రహ్మము” అని మంత్రము తలంచుచుండుము. ౧౦౬. నేను బ్రహ్మము, సంశయమేమియులేదు. చిదాత్మకమగు బ్రహ్మము నేను. నేను సచ్చిదానంద మాత్రుడను. ఇట్టి నిశ్చయవృత్తిగలవాడవయి తర్వాత ఇట్టి వృత్తి

యుండుటకూడ స్వాతిరిక్తాస్తిత్వమునకు దారిని చూపును కావున తర్వాత దానినికూడ పదలపలయును. ఇందులకు ప్రమాణపచనము.—

శ్లో. “తస్మిన్ కాలే విదేహోతి దేహస్తరణవర్జితః,
ఈషంతాత్రం స్మృతంచేద్యస్తదా సర్వసమన్వితః.”

— శాస్త్రసంప్రదాయవిధి. —

అవ. శాస్త్రసంప్రదాయ ప్రకటనపూర్వకముగ ఉపసంహరింపఁబడుచున్నది :—

శాంకరీయం మహాశాస్త్రం నదేయం యస్యకస్యచిత్,
నాస్తికాయ కృతఘ్నాయ దుర్వృత్తాయ దురాత్మనే. ౧౦౮
గురుభక్తివిశుద్ధాంతగీకరణాయ మహాత్మనే,
సమ్యక్పరీక్ష్యదాతవ్యం మాసం షణ్మాస వత్సరమ్. ౧౦౯
సర్వోపనిషదభ్యాసం దూరతస్యజ్యసాదరమ్,
తేజోబిందూపనిషదమభ్యసేత్సర్వదా ముదా. ౧౧౦
సకృదభ్యాసమాత్రేణ బ్రహ్మైవభవతి స్వయమ్,
బ్రహ్మైవభవతి స్వయమిత్యుపనిషత్. ౧౧౧
ఇతి తేజోబిందూపనిషది షష్ఠోఽధ్యాయః.

తా. పరమశివప్రోక్తమగు ఈశాస్త్రమును అనర్హులగు వారల కుపదేశింపఁదగదు. నాస్తికుఁడు, కృతఘ్నుఁడు, దురాచారుఁడు, దుష్టుఁడు మున్నగువారల కుపదేశింపఁగూడదు. గురుభక్తికలిగిన పరిశుద్ధ చిత్తులకు, మహాత్ములకు మాసమో, ౬ మాసములో, సంవత్సరమో వారి ప్రవర్తనను పరిశీలించి ఉపదేశింపవలయును. ౧౦౮-౧౦౯. ఇతరోపనిషత్తులను అభ్య.

సింఛుటమాని యీ తేజోబిందూపనిషత్తునే ఆచరముగ అభ్యసించవలయును. ఒక్కపర్యాయము తేజోబిందూపనిషత్తును పఠించినప్పటికిన్నీ అతఁడు బ్రహ్మస్వరూపుఁడగుచున్నాఁడు. అతఁడే బ్రహ్మమగుచున్నాఁడు. 'బ్రహ్మైవ భవతి స్వయం' అని రెండుపర్యాయములు పఠించుట ఉపనిషత్సమాప్తి ద్యోతనార్థము.

తేజోబిందూపనిషత్తు సమాప్తము.

—●—
ॐ ఉత్తరశాంతిపాఠము. ॐ

హరిః ఓమ్:—సహ నా వవతు, సహ నౌ భునక్తు,
సహ వీర్యం కరవావహై, తేజస్వి నా వధీత మస్తు మావిద్వి
షావహై, ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః.

తా. శిష్యాచార్యులమగు మమ్ములనిద్దఱను బ్రహ్మము సంరక్షించుఁ
గాక. మమ్ములనిద్దఱను బ్రహ్మము పరిపాలించుఁ గాక. మేమిద్దఱమును
విద్యాసంబంధమయిన సామర్థ్యము కలిగియుందుముగాక. మాచేత చదువఁ
బడినవిద్య తేజోసంతమయి యుండుఁగాక. ప్రమాదకృతాపరాధముచలన
మాయద్దఱకు ద్వేషము కలుగకుండుఁగాక. మాకుఁగల ఆధ్యాత్మిక, ఆధి
భౌతిక, ఆధిదైవిక తాపములు శాంతించుఁగాక.

తేజోబిందూపనిషత్ సమాప్తా.